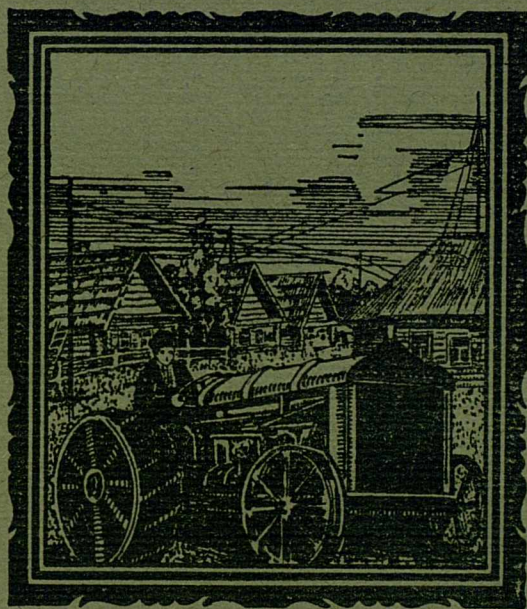

1. В. ЖЕРЕБТОВ

ВЫЛ ОЛӨМЛАН

СССР-са-јөзјаслөн Шорса-һига-лезан-ин

Главполітпросвет-бердса Пемыдлун-бырөдан
Ставрочмувывса-Чрезвычайней-Комісоја

Н 92-III

22.

Коми-3
3-1793

И. В. ЖЕРЕБТЦОВ

ВЫЛ-ОЛӨМЛАҢ

Муртса - велөдчөм - гырыг - жөзлы
велөдчан - ыга

(„К новой жизни“. Книга для малограмотных)

Гырыг - жөзөс - велөдан - школажасын - велөдчыны
леңөма Государственней-Учоней-Совет Научно-
-Політическей - Сектеіяөн

Г. П. Б. в АН ССР.
ОБЩ. ЭКЗ.
1928.

Handwritten signature

СССР-са-жөзжаслөн Шөрса-ыга-леңан-ин

Мөскуа, 1928-во.

Главлит № А-18677

Тираж 2.500

Заказ № 1431

ВІЗ - МУ - УЖАЛӨМ.

Југдө-һин вокөј!

Југдө-һин вокөј,
Матыетчө лун.
Лептыеө шонди...
Ужавны мун!
    Бынтө ен жалит,
    Воқө ен віз.
    Ужавны колө
    Јонжыка сіз.
Сој тенад зумыд,
Мывкыдыд бур:
Морт-ногөн вермө
сумајтны јур.
    Адзан те ачыл —
    Помасіс вој.
    Быпөдчы, вокөј.
    Вескөдлы сој.
Му міјан паскыд,
Вөчантор ем.
Ставнымлы тырмас
Ужавны нем.
    Мыј верман, бурөс,
    Сіјө і кер;

Узөмсө вунöd,
Зилжыка вөр!
Шојтчытөг тилы
Кытчöz те том.
Пөрыеман — воас
Ужјаслы пом...
Југдө-һин вокөј,
Матыетчө лун.
Лептыө шонди...
Ужавны мун.

Лебедев М. М.

Лөгөдам выль-олөм.

Міјан ыжыд - мывкыда - велөдые —
В. I. Леһин, пыр шулывліс: медым зікөз
мездыены озырјасые, міјанлы колө јона
велөдчөм да том-јөзлөн зоһвізалун.

Өтчыл еіктса-школаые челад сылы
гіжөмаөе піемө:

„Муса - Леһин - дад, ми кужам-һин
һеуна лыддыены-гіжны, кужам уна-
тор керны-вөчны; өһи ми быд-лун-һин
мыскам чужөмјаснымөс да кіјаснымөс...“

Леһинлы зев-һимкод лоөма челадлөн
гіжөдыс: „Со-пө-өд, еіктса-челад-веег
выль-олөмтө лөөдөһны. Төдөһмые, тазі-
һад быдсөһөс вермам“.

Кытчö мi мунам.

Рабочејјас да крестана öтвылые лөөдасны пабрiк-заводјас, көрттујјас. Крестана кутасны вермыны боетны быдтор, мыј налы колö: сојан-јуан, ужалан-кöлуј, новланторјас да с. в. Воеасны школајас став ССРС-пастаын, озлоны велöдчытöм-пемыд-јöз. Електричество-вын кутас пырны сутуга-куза быд-керкаö. Бырö пемыдын олöм... Ига-лезан-инјас сетасны крестаналы ига-газетјас. Наука да iскусство лöоны отсасыејасөн ужалые-јöзлы. Зык, кос, горшасöм, вежалöм мöда-мöдлы бырöны: быдсөнлөн быдтор лöö тырмымөн.

Со-кущöм-тујöд мi мунам. Поçö i ужалыштны, теритыштны.

Воас долыд-олöм да југыдлун.

Јуасанјас. Коди вöли важөн торкö бур-олöмсö лөөдны? Мыјөн важ-олöмыс вöли омöл? Коди путкылтiс важ-пемыд-олöмсö?

Посны-котыра ас-горња-јöзöс-мездöм.

ССРС-ын олöны 100-кымын-пöлöс-сорња-јöз. Важөн најöс сар-правителство быд-ног увтыртлiс да эескöдiс. Сöвет-власт пунктiс эескöдöмлы пом. III - öд - Ставрочмувывса - Сöветјаслөн - Сјезд 1918-д-воын сетiс быд-сорња-јöзлы права аслыныс вiставны Сјезд-

јас - вылын, көсјоны - оз најө лөөдны аслыныс республика, област лібө. Сіјө - права - серті лөөдісны со - кущөм 6 Совет - республикајас: Россіјскеј, Украина, Кавказсајса (Закавказье), Белорусеја, Узбекскеј да Туркменскеј. Сіјө - права - серті - жө лоі і мјан автономіаа - област — Коми. Республикајас да автономнеј - областјас вермөны лөөдны асланыс - оласногө - лөсалан - законјас. Сар - дырјыд, аеныд төданныд, ез лезлыны велөдны челадөс ас - кывјөн. Öнi быд - пөлөс - сорнiа - јөзлы восталөны ас - кывјөн - велөдан - школајас, мед велөдчыејасыс буржыка гөгөрвоасны мыј вiсталөны налы школаын.

Сар - правiтельство пыр уеөдіс өтi - пөлөс - јөзөс мөд - вылө: рочјасөс јевреј - јас - вылө, украинечјасөс - рочјас - вылө, с. в. Најө бура төдісны, мыј јөз - кө лөгаөс мөда - мөд - вылас, секі најөс кокнiджык пырөдлыны сарлы помещiк - јаскөд, кокнiджык пукавны налы ужалыс - јөз - сыдi - вылын.

Öнi став - ас - сорнiа - јөзөс ССРС - ын Совет - закон өткөда дорјө.

Кущөм - права етiс совет - власт ас - сорнiа - јөзлы?
Мыјла вөлі сар - правiтельство уеөдө ас - сорнiа - јөзөс мөда - мөд - вылас?

Мужь ветис мижанлы Октябрьса-Револютсия.

Октябрьса-Револютсия-
борын став-муш ләи крестна-
налән. Пабрик-заводса-узг
күтисны нуодны рабочея-
сые аьны. Став-докод госу-
дарствелән пондис мушны
узжалмьясны-колантар-вы-
лө. Сар-власт пур сулалис
озырјас-дор. Сөвет-власт
дорјө узжалмьясөс. Сар-дорјө
рабоче-крестьянаөс госу-
ственней-узг-нуодны ез вібөд-
лыны. Оки Сөветјасө борјмвө-
ны сөмын узжалмь-јөз.

Валкөн нывбобаөс морт-
ныбөви ез пунктывны. Сөвет-
-власт бид-сикас-праваөн
өткодвалис најөс мушкјаскөд.

Сөвет-властмид рабо-
че-крестьяналән власт.

Уж. Војдөр горөн лыддөј тајө-вiетсө, сесеа гiжкөј
тетраданьд, кыҕи ыҕаас гiжкөма: чутјас сывтөдөј,
чутјас-бөрас воҕра-шыпассө ыҕыдөс гiжкөј.

Муҕла колө велөдчөм.

Октябрьса-Револютсiја-
-бөрүн уҕаалыс-јөз пурьыс-пур
босттисни овлөс кыҕөдны. Сүөс
вөһны колө куҕкөм. Колө ве-
лөдчөм. Велөдчөтөр воль-олөм
оз артмы. Лоо мөһа-мөдм-
-тсаалөм-сорөн велөдчөһны
ставыһыһы.

Уна-роҕ-јөз велөдчөтөмөс.
Колмьн велөдчөтөһмыс сыв
уна. Колмi олө сөд-вөр-мө-
рын. Унаон на-пiнь јөзһыһы
олөһсө ез-на i адзһыһы.

Важтырөс-велөдчөм-колмьн
лијан отсөт, ембур, мездө-
вөһм иҕыһы, вiсөһы, жүрөд-
чөһы, бөд-воһы-и.

Уж. Војдөр горөн лыддөј тајо-виетсө, сесса гижөј тетраданыд: чутжассө сувтөдалөј; тырыс-шыпасөн, кыті колө, гижөј.

Быд со-морт-пыщкыс велөдчытөмыс.

Гермаңіяын	2
Англіяын	8
Амерікаын	11
Прантсіяын	15
Россеіяын	78

Јуасанјас. Мыла Россеіяын сецөм уна велөдчытөмыс? Кызі совет-власт бырөдө пемыдлун?

Комі-крегъаналы.

Те-кө көсјан, муса-вокөј,
Лөсыджыка овны,—
Теныд јона-јона колө
Пемыдлуныс повны.
Важеа-омөль-оланногсө
Ен-нын пукты пыддө.
Комі-газет аслыд сузөд,
Бура сіјөс лыдды.

Сузöд, лыд-ды „Комі-сіктсö“,
Лөөд ми́ча-олөм.

Секи вошас, муса-вокөј,
Пемыд-возын полөм.

„Комі-сікт“ — крестьянскеј-газет,
Уна-буртор сетө,
Сыкөд ми́жан комі-жөзыс
Жугыдинө петө.

Комі-областын кымын зик-велөдчытөм-морт 16-арөссань
35-өз.

Интасјас.	Мужик	Нывбаба	Ставыс
Сыктывдин - карын . . .	19	31	—
Сыктывдин - кар - бердса грездјасын	30	65	—
Сыктыв - жөрөсын	941	2871	—
Кулөмдин	1345	5749	—
Јемдин	750	2440	—
Ізва - Печера	815	2870	—
Ставыс	—	—	—

Ужјас. Пуктөј щөтки-вылө тажө-лыдпасјассө. Ар-талөј, уна-ө лөб ставыс (итогыс). Төдмалөј, кымын-велөдчытөм-морт тіјан грездын, вөлөстын.

Петкөдлөј мусерпас-вылыс карувјас Комі-областыс. Кызі пасјалөма мусерпас-вылын карјас, јујас, саріјас, гөрајас.

Јона-ө ми, коміјас, пемыдөг.

Комі-гіжыејас со-кыңи гіжөны мiјан-
-пемыдлун - жылые (Пөе-пывсанын ба-
бајас чукөртчөмаөс да сорнiтөны):

„Јенма-муын быдтор овлө:
Мiтреј-пывсаные-пө повны,
Повны колө нем.
Сетые каҗавлөма уна
Пастөм-мортөс ңик-өд луна...

Гажтөмыд сен ем“.

„А-со кывзөј менсым сесеа,
Төрыт вiеталис Педөсеа,
Чурка-Ғiма-ныв:

Кущөмкө-пө страҗнык ветлө,
Бабајаслые шева вөтлө, —
Лыд-дө бур-җимкыв.

Код-сурөлые чаҗас коңө...
Олөм-жылые төдө воңө...

Паскөмыс-пө ку.

Мувежөм-пө, шуө, матын:
Ллалуныд ңик-җин татөн,—

Сек-пө вежас му...

Аҗтiкрiст-җин-пө-өд ловја...
Оз-тај щөкмун, вежа-војја,
Ғинмас ескө тув...

„Сiң-кө, збыль-жө... Ме-тај шулі:
Шондi ветлө таво улі...

Он-өд со i кув“.

Колегов-Ј.

Јурбитөм да ва-пыр-визөдөм.

Сиктын олө Опрөе-төтка. Виөмөдчис сылөн дегинаыс, Васөыс. Опрөе-төтка јурбитө јен-возын: „јенмөј-Кристосөј, ен-жө лез кувны піөс“.

Васөөс оз кокнөд, өтарө сөктөдө. Опрөе-төтка уекөдчис вичкоө, гортса-јенјасыд ез отсавны-да.

„Ыжыд-јенмөј-Кристосөј, ен-жө лез кувны пілы“, кеммысө.

Васө өтарө омөлтчө, луные-лунө сылы сөкыджык. Секі Опрөе-төтка, вичко-јенјасыд ез-жө отсавны-да, отсөгла Öрин-пөчө-ордө мөдөдчис.

Öрин-пөчө доктис видлыны вицеөс.

— Вомзалөмаөе, бобө, дегинатө.

Боетис көш-ва да кутис шопөдны сы-вылын „молитва“. Бөрыннас сјө-ванас Васөөс јукталіс дај резіс. „Бурдас“, шүө: „бобө, бурдас“.

Васө оз бурд, омөлтчө.

— Господөј, ен лез кувны!

Ез до Васөлы јенсан һі Öринсан отсөг, — кулі.

Җебны-нуигас Опрөе-төткалы вөліе төдвылас уеі болһича: „Јөј-жө-һин ме, җикөз вунөді дегинаөс доктор-динад нулыны“.

Кызі буродны пелымдун.

Колө став-чельасөс велөд-
ны школанн. Школатө колө
вогтнын тырмылөн. Горт-
са-уркјас-понда озков ко-
лөдны чельасөс гортө. Кор
школајас лоөнн тырмылөн,
секи Совет-власт чельасөс мур-
дөн кутас велөдны.

Тырмысјасын колө велөдны-
ны лыкпунктјасын. Тискни-
-лыдычыны велалан кујим-
-төлымбөн. Велөдчөлымс бурис
зев уна лоө. Шолмы і пөрмы
лы колө ветлыны лыдычыан-
-керкаө. Сени унатор тө-
дан газет-нылајасын.

Лыдычыан-керкајасө
колө лөвөдны радио. Секи
бурд-лун позас кызынн
Мөскувасын висталөмјас,
ворсөмјас.

Велөдчөм-морт.

Сашуклы вөлі кыз-арөс зев сылы
окота лыд-дыены велөдые корис сійөс
школаө ныв локтис щөщ мукөд-велөд-
чысјаскөд пондис велөдчыны кујим
төлысөн велалис лыд-дыены-гіжны гор-
тас щөкыда һигајас лыд-дис гортсајасыс
кывзисны уна вылтор һигаыс төдисны.

Мыла тајө-горһыс лыд-дысө сөкыда? Кымын-
-горһикуза татчө јитөма?

Кымын-кыв быд-горһикузанын?

Гіжөј быд-горһикуза торјөн.

Гіжөј быд-кыв торјөн.

Горһикуза-бөрын колө пукты-
ны чут. Чут-бөрын заводитөны
гіжны ыжыд-шыпасөн.

Лөсөдөј асныд да гіжөј: војдөр кык-кывја-
-горһикузас, сөсө кујим, сөсө һөл.

Шом, сөн, пурт, налк.

Кыа, јіа, пыра, ныра.

Кымын-јитөда-кывјас вылыс-візас? Улысас?

Кер.

Керка.

Керкајас.

Керкајасныс.

Керкајасыслөн.

Тащөм-жө-пос лөсөдөј со-кущөм-кывјасыс: јөр,
чој, жој, пур, гөр.

Төдмалөј, кымын-јитөдаөе тіјан-јортјасыдлөн Һим-овјасыс.

Воҗра-вiетсö — „Кыҗи бырөдны пемыдлун“ — торјөдлөј јитөдјас-вылө, со-кыҗи: Ко-лө став че-ла-дөс-ве-лөд-ны..., с. в.

Оз ков вунөдны со-мыј: гiжигөн өти-виҗые мөд-виҗө поэө вуҗөдны кывлые сөмын быдса-јитөд-јас, сiҗ: тө-дам ве-сала.

Өти-јитөда-кыв мөд-виҗө-вуҗөдны оз поэ, шуам: морт, пос, — најөс он-һин торјөд.

Кымын-школа Коми-областын.

Интасјас.	I ступ.- -шк.	II ступ.- -шк.	Лыдды- сан-кер- ка.	Семілет- ка.	Шк. Кр. Мол.
Сыктивдiн-кар .	3	1	1	—	1
Сыктив-кар-улын	91	1	27	3	1
Кулөмдiн	91	1	28	1	1
Јемдiн	73	1	20	2	1
Гьва-Печера . .	37	1	19	—	1

Кымын став школаыс областын?
Лыдпасјас-сертыс лөөдөј диаграмма.

Нарса да сiктса-олыг-лыд ССРС-ын.

1924-д-вога-јанвар-төлыс-вылө став-Сојузней-Республикајасын вөдөма 135-мiльон-морт-олыг. На-пыщ-

һаһыд бура артмө, уна воө-і. Сетчөс һаһсө һаһтөмиңјасө петкөдөһны. Коми-областын ашшөр-һаһ во-вуҗһны оз тырмы, лоө сјјөс пыр бокые вајһны, һөбһны.

Олые-лыдыд абу-жө өткөд-војвылад да лунвылад. Лунвылын быд-квадрат-кілометр-му-вылын олө 50 — 70-морт. Војвывланө сјјө пыр чинө. Мед-еща да мед-шоча олыејас Кардор-губерһаһын да Коми-областын: быд-квадр.-кілометр. му-вылын олө сөһын 1-морт, мүкөдлаас і сымындаыс оз ло.

Јуасанјас. Кушчөм-кывјас тани еорһікуза-шөрас, а бу чут-бөрын-а, гјжөма ыҗыд-шыпасјасөһ?

Мортјаслөһ, карјаслөһ, еікт-јаслөһ, јујаслөһ, керөсјаслөһ да с. в. һімјасыс заводітчөһны гјжөһны гырые-шыпасөһ, шуам: Тіма, Вөлөгда, Ежва, Кулөһдін да с. в.

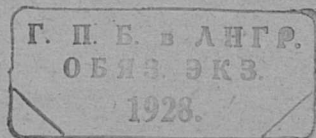
Гјжөј војдөр торјөһ кымынкө кар, ју, еікт, морт, да керөс-һімјас.

Сөһөһ гјжөј сјзі, мед сөщөһ-һімјасыс лоөһны еорһікуза-шөрын.

**даһіјаса - крестһана бур - ногөһ - уҗалөһмла
уна-һаһаөг да јөлаөг.**

Војһа-воҗвылын өті-процөһсор (јона-велөдчөһ-морт) ветліс даһіјаө төдмаһны віз-му-уҗалөһсө сетые, вајөһ-һін вөлі

1431—2

кывеё бура-пё ужалёны сені-да. Збыл-
-öd, сізі і вёлёма: һаһыс сені өті-гек-
тарые воё 4125-кг. Пуктасјас — шуам,
евеклө лібө мөс-соркһи—воё 82^{1/3}-тонна
өті-гектарые. Мөсјасыс вонас 450-вед-
раөз лыетёны.

ҫерт, важён налён абу-жө тащөм-
-бур һаһ да пуктас-воёмыд вёлёма.
150-во-сајын-на даһјаын віз-му-ужа-
лөмыс өһја мјан-віз-му-ужалөм-код
вёлёма: кујимвежаөн ужалөмаөе, ко-
көм-вылас скөт візөмаөе. Һаһыс гек-
тарые волёма сөмын 495 — 660-кгг.
Мөсјасыс во-гөгөрөн лыетылөмаөе,
уна-пырыс-һин, со-ведраөз. Өһи даһ-
јаын-код віз-му-ужалөмыд еща.

Кызі даһјаын дөзөритёны мусө.

Бостам даһјаын-му-вынеөдөм. Ку-
-јөдөн-кыңзі даһјаын мутө уна-пөлөс-
-торјөн-на вынеөдөны. Сузчытөм-тор муө
датчаһиныд пырыетөм-пыр содтас:
каһалас-кө, муын еща лыа, лыа содтас;
еща-кө із-веска, із-веска содтас. Сіз-жө
і мукөд-торјас.

Көјдысыд налён пыр мед-бурис
борјөма, машинаөн весалөма.

Му-гөгөр-ужалыясые котыртчалöны төварішществојасө. Щөкыда чукөртчылöны сорнітны öтүв-віз-му-ужалөм-јылые, кызі öтүвтчөмөн выј да јай вузавны, öтвылые машінајас бостны-да. даңіјаын öні ставныс-нін вүндөны, вартөны, ыщкөны да төлөдчөны машінајасөн.

Кызі даңіјаын скөт візөны.

даңіјаын јона-бура скөтсө дөзөритөны, зілөны сіјөс пыр бурмөдны. Мујас-вылө көзөны мөс-соркны, свеклө да картофел. Сыые мујасыс вынеалөны дај скөтыслы бур-сојан. Мөсјасыс бур-сојан-помыд да бура-візөмые уна-јөлаөе. Крестанаыс артелөн восталөны выј-вөчан-заводјас. Став-шленые сетчө вайө мөсјасыслые јөвсө вөчны выј да сыр (аслыс-пөлөс-рые). Уна-докод налы воө сетые. Рөскодыс артелнад-ужалөмөн ічөт-дај. докод-вылас даңіјаса-крестана өвмөснысө öтарө кыпөдөны. Öні даңіјаын-код-віз-му-ужалөмыд шоч: еща-му-вылые најө уна-докод кужөны бостны.

Јуасанјас. Кымын-кілограм-наң воө гектарые тіјан? Кымын-ведра-јөв вайө тіјан-мөскыд?

Кыті тіјан му-ужалөм абу öткод даңіјаса-крестанакод.

Мыјла даңіјаын кујисны лөсөдны бура-віз-му-ужалөм да скөт-візөм?

Нӧдкыв.

Муыс-таж-нӧ мiјан помтӧм,
 Оз поз шуны—зiк-нын вынтӧм,—
 Мыjла мiјанӧс оз верд?..
 Пукы да кӧт лучки бӧрд!
 Сiз-жӧ вiрам душ-мӧд скӧт.
 Налӧн кынӧм оз-жӧ пӧт,
 Муртса сiз-таз олӧ.
 Мыj-жӧ керны колӧ?

1923-d-воын быд-гектарыг бостӧмаӧг ыӧн:

Государство ыӧм.	Шобдi.	Су	Зӧр.	Карту- пел.
Гермаӧијаын	2228	1732	2112	16401
Белгiјаын	2578	2425	2475	19652
Россијаын	842	842	858	7870

Арталӧј, кымын-килограмӧн-ещажык воӧма Рос-
 сијаын шобдi, су, зӧр да картофел быд-гектарыг.

1918-d-воын быд-1000-морт-вылӧ скӧт вӧлӧма:

Россијаын . . . . 260 јур.
 Финляӧдијаын . . 350 „
 Гермаӧијаын . . . 354 „
 Америкаын . . . . 840 „

Арталӧј, кӧни медеа-уна-скӧт вӧлӧм воӧ быд-морт-
 -вылӧ.

Вojнaбз бьд-морт вöлöм вiзö сöм во-гöгöрөн:

Англiяын	277-шajт.
Голландiяын	133 „
Шветсiяын	189 „
Россиjаын	168 „

Индöj мусерпас-вылыс талунжа-качтылöм-государ-ствоjас.

Кызи бурмöдны кöjдыс.

Бокыс-ваjöм - бур - мiча-кöjдысjас оз воны Комi-муын. Асланым - кöjдысjас омöлöс, колö кызкö најöс бурмöдны. Мукöд-государствоjасын ас-кöjдыс-бур-мöдöм-вылас важөн ужалöны. Сени ас-кöjдысjас-бөрjöдлöмөн лөсөдöма уна-сикас-выл-кöjдысjас. Со сiжөс кызи вöчöны: му-вылас, наа-быдмигас, бөрjöны мед-мiча-шепjассö; воём-бöрас најöс торjөн нещкöны, тусjассö торjөн вiзöны. Мöд-вонас бөрjөм - торjöдöм - кöjдыснас торja-му көзöны. Сетыс быдмигас бара бур-шепjассö торjöдлöны, нöшта-бур-жык-кöjдыс лөсөдöны. Сiзи уна-во-помеа (4-5-во)-вöчöмөн позö лөсөдны jона-бур-кöjдыс.

Кöjдыс-jылыс.

Ми тöдам-нин, кызи кöjдыс-рöд бур-мöдöны. Сöмын сы-вылö колö уна-во. Мыj-жö керны, мед важ-кöjдысыс бур-

жык-һаһ воас? Мыј-јылые мед-јона
төждыены вая-көјдысөн-көзігөн? — А
со-мыј-јылые:

1. Көјдысыд мед вөлі јогтөм. Јога да
буса-көјдысын ем уна-турун-көјдыс,—
уна-турун-јог му-вылад петас. Турун-
-јогые һаһлы зев-ыжыд-лок. Сіјө мырд-
-дас һаһлые сојан-јуансө, саяодас југы-
-дые. Унаые овлө, зікөз пөдтылө һаһтө.

2. Колө көзны бур-, сөкыд-көјдысөн.
Быдмөгыд чужігас сојан-јуансө боетө
көјдыс-сөмөс-пыщыс. Кымын уна-сојан
көјдыс-пыщкын, сымын јон лоө быдмөг.

3. Колө көзны бура-чужан-көјдысөн.
Чужтөм-көјдысыд сөмын вошө. 100-түе-
-көјдысые-кө 80-ые ещажык чужө, сіјө
іһө омөк-көјдыс, оз ков сіјөн мутө
көзны. Көјдыс весалөны көјдыс-веса-
-лан-машінајасөн.

Јуасанјас. Кущөм-көјдысөн оз поз көзны? Мыј колө
вөчны көјдысөн көзөм-возвылын? Кущөм көјдысөн
колө көзны? Мыјла көјдысө колө весавны? Кызі төдны
чужана-абу көјдыс? Кущөм көјдыс лыддыеө бурөн?

Уж. Гіжөј тајө-јуасанјас-вылө вочакывјас војдөр
өтвылые дөска-вылө, сөсө тетраданыд.

Һаһ-воөм өтыжда-му-вылын весалөм да весавтөм-көј-
-дысөн вөдітчігөн.

Весалөм-көјдысые
Шобді— 759-кг.
Зөр—1089 „

Весавтөм-көјдысые.
379-кг.
528 „

Кызі артмөны зер, лым, лысва да пуж.

Ми төдам, зер да лым уеёны кымөрјасые. А кымөрыс-нө кызі артмө?

— Му-вылын быдлаын ем ва, мед-уна сїјө морејасын. Јујасые да морејасые ваыс ныр пакталө (руө пөрө), кајө вылө. Шоныд-дырји ваыд өdjө пакталө да сынөdkөd сорлаеө. Кор руыс му-вылын, шоныд-инын, ми сїјөс секи огө адқөј. Кор сїјө кајас вылө да ыркалө,—кутас төдчыны. Сїјө тыдалан-ва-русө ми шуам кымөрөн.

Кор ва-руыс векалө зев-көзыд-инө (кымын вылын, сымым көзыд), сени сїјө нөшта јонжыка сукмө,—оз вермы кутчыны-да, бөр уеө му-вылө, зерөн лїбө дымјөн.

Јуасанјас. Пуан-самөвар-вестө-кө матыстам көзыд-щажнеј-блуд, сөг кутас војтавын ва. Мыј-вөсна сїјө?

Мөвпыштөј да вїсталөј, кызі артмөны лысва да пуж.

Кымөр-вөтлөм.

Тажө вөлі Прантсїјаын, Парїж-кар-дінын. Гөгөрыс градјас да садјас. Празнїкдун. Карсајас локтөмаөе шөјтчыны, гажөдчыштны садјасас. Нїнөм вїдчыетөг кыекө лептыеїс еөд-кымөр.

Пемдіс. Лөңіс,—шемөс. Кымөрјас өтарө
локтөны, сукмөны.

Садјасын-гулајтыејас котөрөн мө-
дісны гортлаңыс. Ме пөспеттөз-жө
котөрти. Ёбөсөј бырі-да, сүвті төдса-
-морт-керка-бокө. Сіјө вөлі град-јөр-
-ужалысын, дубуа-ңима.

— Термасөј, термасөј, другјас, —
кыліс еорңи-шы дубуалөн.

Візөдлі керка-сајлаңыс: дубуа ко-
төртө градјөрас. Сы-бөрса кујім-мужік
кыскөны кык-көлөса-вылын кущөмкө-
-труба, пушка-кодөс.

— Ödjөнжык, ödjөнжык! — термөдлө
најөс дубуа. „Пушкасө“ сүвтөдісны
јөр-шөрас.

— Öзты!—горөдіс дубуа.

Гымыштіс, чушкөптіс пушкаыс. Шу-
товтөмөн кајіс сы-пыщкыс ракета, көнкө
кымөрјас-пөвсын щын петыштіс да
бара гымыштіс — лыјіс.

— Öзты!—мөдые горөдіс дубуа.

Бара гымыштіс шутовтіс ракета да
кымөр-пөвсын лыјіс. дас-кымын-мінут
ракетајас леңалісны. Таңі вөлөм дубуа
разөдө ковтөм-,шер-кымөр.

Кымыныскө заводітліс зермыны, да
ез і вермы.

Ме повзылі, міса тащом-ыжыд-,
пемыд-кымөреыд ведраыс-моз пондас
кіетны. Ез-өд. Муыс муртса көтасышт-
ліс. дубуа җөтліс кымөрсө.

— Кущом-ыжыд-бур ті вөчид! Олан-
вылан! Олан-вылан, дубуа! — тракја
сіјөс кіөдыс.

— Ачыд, бур-морт, віза-олан! Шонді
колө мїжанлы-а, кымөр заводїтліс пөд-
тыны. Шер ескө муніс. Ватө мі аеным
лөсөдам, кор кытчө ковмас.

Мыј җөјө-јуө быдмөг.

Пырыс-пыр - ыщкөм - бөрын јансөдам
40-кілограм - ул - турун. Бура костам
сіјөс да мөдпөв мурталам, — лоө сөмын
8-кг. Сїз-кө, 32-кілограм турунын вөлөма
ва. 8-кг.-көс-турунсө сотам, пөјїмсө бара
мурталам, — лоө квајтео - грам - кымын.
Сотчанторсө туруныд бостөма сынөдыс,
сотчытөмторсө — пөјїмсө — му - пыщкыс,
быдмігас.

Мыј ем пөјїмын? — Калїј, ізвее,т,
поспор (сіјөн мавтөны ізтөг-көрөб-бок),
ізтөг-сір, көрт, магнїј. Нөшта зев-колан-
тор быдмөглы азот (сөмын сіјө пөјїмын
абу, сотчө). Сїјө ем кујөдын, сіс-карту-
пельн, селїтраын. Тајө - сізім - тор -

-пыщысы бымөгјас мед-уна кыскöны ас-пыщкас азот, поспор да каліј. Сің-кө, колө төждыены, мед муад-візјад тајө-кујім-торыс пыр вöліны.

Јуасанјас. Мыла быдмөглы колө вуж, кокыс да корјас?

Кущөм-сојанторјас быдмөгјас бостöны муые? Кущөм-сојанторјас-понда быдмөгјаслы мед-јона колө төждыены најөс-быдтігөн.

Тајө-јуасанјас-вылас öтвылыг лөсөдөј вочакывјас; гіжөј најөс.

Кытыг позө сүзөдны градывв-пуктас-көјдыс? Гіжөј адрессө.

Гіжөј јортјасыдлыг адресјас, матыса-өіктјаслыг да вöлөстјаслыг-һімјассө-да. Гіжөј шыөдчөм: корөј көјдыс-весалан-машіна асланыд-грездө. (Адресјас да шыөдчөмјас гіжны петкөдлөма һіга-помас).

Öтi-гектар-муые быдмөгјас бостöны быдмігас:

	каліј	поспор. кісл.	іъвест
һаңјас	30-кг.	16-кг.	10-кг.
шобді	48 „ 800-гр.	28 „ 800-гр.	44 „ 800-гр.
бобөһаң	81 „ 200 „	26 „ —	88 „ —
картупель	104 „ —	30 „ 800 „	24 „ 400 „
евеклө	224 „ —	33 „ 600 „	34 „ 800 „

Арталөј, кымын-кілограмөн урчитөм-торјас бостасны быдмөгјас 2, 3, 4 да с. в. гектарыг.

$$\begin{aligned}
 \text{Артавыны позө тазі: } & 224 \times 2 = \\
 & 200 \times 2 = 400 \\
 & 20 \times 2 = 40 \\
 & 4 \times 2 = 8 \\
 \hline
 & \text{ставыс } 448
 \end{aligned}$$

Муџин.

Муџинмын мед-уна кујим-тор: еој, лыа, сіемөм-быдмөг-коласјас-да. Којмөд-торјис артмө сіемөм-туруныс да кујө-дыс. Сіе-турун-кујөд-вөсна муыс еөд. Кымын-уна сіе-турун-кујөд, сымын муыс вынажык. Муџинмын-кө лыа унжык, секи сіјө шүеө лыа-вевја-муөн; еојыс-кө унжык,—еојөд-муөн.

Лыа-вевја-мујас абу вынаөс, быдмөгјас сені омөла артмөны. Өд лыаыд оз вермы ас-піас ватө кутны, сыпонда быдмөгјас сені коемөны, сотчөны. Јона-кујөдалөм-лыаа-му-вылө зера-војасө бура артмөны картупель да мөс-соркыи (турнепс).

Сојөд-мујас гөрны еөкыджык. Колө ужавны најөс бур-плугөн да еөкыд-көрт-піаөн. Кос-дырји еојөд-муыд ізкода чорзө. Зера-кө,—кылөг, кокад еібдалө. Сојөд-му дыр ас-піас кутө ватө, дыр оз коемы. Сіјө лыаа-му-дорыс көздыжык. Кос-кадыс еојөд-мујас оз повны. Сојөд-му-вылө позө көзны су, шобди, зөр, бобөһаһ (gördjyr), шабди да мукөд-тор.

Сөдмујас-вылын һаһыд воө зев-бура, һөшта-һин зера-војасө. Міјанын

еодмујас косінынөе, сывөсна став омө-
лыс. Унаые сені һаһыд оз во ва-тыр-
мытөмла. Му-уҗалыелөн мед-ыҗыд-
-могыс: дырҗык кутны еод-муын
унҗык-ва, медем еекө вешшөрө сіјө
ез мун руөн сынөдө.

Јуасанјас. Кушөм-мугін шусө еојөд-муөн? Мыјөн
бур еојөд-муыс? Мыјөн абу шаһ? Мыјөн бур да
мыјөн омөль лыа-вевја-му? Мыјөн јансалө һаые еодму?
Мыјла сіјө еод? Кушөм-мугін кокһид, пөе? Мыјла
еојөд-мутө колө јона һебәөдһны?

Кајла виҙөдла аслам-му-вылө.

Кајла виҙөдла
Аслам-му-вылө, —
Һімкоҫаеышта.
Мыј-жө вајө мем
Аслам кіподөј
Меным воҙөссө.
Кушөм, мајбырөј,
Лөсыд виҙөдһны
Өһі еінјаслы!
Еһ-өд тащөм вөв
Теөј војдөрсө,
Вөһны боетһигас!
Сөд-вөр-шөрыс-өд
Тенө перјі ме,
Јона мыреылі.

Щем-сук-пармаыс
Тенө мезді ме,
Вості шонді-воз.
Тенө-вөчигөн
Уна-пөс кістлі
Көзид-му-вылө.
Тенө ректігөн
Уна-мыр бертлі
Гырыс-вужаос.
Топыд-ежатө
Гөрjön пүткылытї
Бура унаыс.
Көрта-піңаөн
Тенө небзөдлі,
Јона агсавлі.
Өні, мајбырөј,
Міча шылквіқан,
Сөләм гажөдан!
Зарні-шепјаснад
Кышакылыштан,
Меным копрасан.
Тед ме бурсеја,
Муса муөјлы,
Пыр тақ бур лоны.
Тенө - вөчыслы,
Вежа - Уж-німлы
Улө копыртча.

В. Чісталов

Мыјөн бурмөдны му.

Муыд көт кушом-бур, а воыс-воо-кө пондан сы-вылө көзны өтитор, он шөйт-чөд, он вынеөд сижөс немторјөн, сижө омөлтчас: оз кут немтор вајны. Мутө вынеөдөны унаторөн. Комыиы сижөс вынеөдөны сөмын кујөдөн. Кујөдын ем быдтор, мыј колө быдмөглы. Сөмын мижанын кујөдыд еща-да, муад кујим-тор пыр-жө оз тырмы: азот, поспор да калиј. Колө најөс муас торјөн сүјны, кујөд-вывти-на јешцө. Секи мујасыд вынаөс лооны.

Поспоритыд аслыс-пөлөс-дука-из. Сижө ем уна мижанын, Коми-областын (Сыктыв-вожын). Поспориттө быд-морт зев-кокняа вермас чукөртны. Колө сижөс вајны да изны пызө, сесеа којны му-вылад. Поспорит-пызыд јона содтө һаһ - воөмтө. 330-кг. - поспорит гектар-му-вылын содтас 165 — 248-кг-ләшнеј-һаһ.

Калиј уна быд-пач-пөјимын. Калиј-кыңзі пөјимын ем поспор да уна му-көд-колантор быдмөгјаслы. Сиз-кө, һе-кор оз ков шыблавны кытчө-сүрө пө-јимтө пачеыд, колө сижөс чукөртны ја-щикјасө да нуны му-вылө. Пөјимтө чу-

көртiгас да жащiкын-вiзiгас оз ков кө-
төдны: көтөдөмөн выныс сылөн вошө.

Азотыд уна селитра-изын, сөмын
сijö зев дона. Пошө азотавны мутө мөд-
-ногөн. Агрономјас төдмалөмаөс, аңкыщ-
лөн, бобөһаһлөн (гөрдјурлөн) да вi-
калөн-пө вужјасас емөс посһидiк-гөрөд-
јас. На-вылын олөны зев-посһидiк-гаг-
јас, сешөм посһиөс, ыждөдан-стеклөтөг
он i адзы најөс. Сijö-гагјас долалөны
сынөдыс азот, а сынөдын азотыд пом-
төм. Гагјасөн-өктөм-азот муас i колө,
вынеөдө сijөс. Со-мыј-понда агрономјас
щөктөны ужавны мутө унавежаөн да
вөдiтны аңкыщ, бобөһаһ да вiка.

Јуасанјас. Мыјла кујөдавтөг муыд омөлтчө? Мыј
муын оз тырмы быдмөгјаслы? Мыјөн мiјан вынеөдөны
мутө? Кушөм-кујөд буржык? Мыјжык мiјан мујас-
-вылын оз тырмыны? Кызi вынеөдны мутө поспорөн?
Калiјөн? Азотөн? Кытчө гортад пөјим воштөны?

Уна-ө-кујөд сетө скөт во-чөжөн.

1-вөв во-чөжөн сетө	9075-кг.-кујөд.
1-мөс	5755 "
1-ыж	578 "
1-порс	1650 "

Задача. Крестанiнлы мујассө кујөдавын колө
16500-кг.-кујөд. Сылөн өтi-вөв да өтi-мөс. Тырмас-оз
сылы мујассө кујөдавын асшөр-кујөдыс, артавын-кө
сijөс тајө-таблытса-сертi?

Кушӧм му-бурмӧдан-пызјас вузалӧны.

1-кг.-дон (Мӧскуын)

1. Поспорит-пыз	. . . . .	1 ш.	80-ур.
2. Лы	. . . . .	3 "	33 "
3. Томасшлак	. . . . .	3 "	33 "
4. Суперпоспат	. . . . .	6 "	95 "
5. Калјінеј сов	. . . . .	5 "	25 "
6. Селітра	. . . . .	18 "	20 "
7. Тсианамід	. . . . .	9 "	10 "

Арталӧј, уна-ӧ лоӧ мынтыны быд-пӧлӧс-сортые, боестан-кӧ тајӧ-2, 3, 4-мында.

Кушӧм-бур му-вынеӧдан-пызјасые.

1-кг. суперпоспат	содтӧ	1,02-кг.	лішнеј-һаӧ.
1 "	лы-пыз	0,72 "	" "
1 "	поспорит	0,48 "	" "
1 "	селітра	3 "	" "
1 "	селітра	20 "	картупель.

Лӧеӧдӧј тајӧ-лыдпасјас-серғи задачајас.

Гіжӧј, кушӧм-мујас тіјан-вӧлӧстын: сој - вевјаӧе, лыа-вевјаӧе, алы еӧд-му-сора.

Гіжӧј, кушӧм-губерњајасын нач еӧдму. Петкӧдлӧј сійӧ-губерњајассӧ мусерпас-вылые.

Гіжӧј адрес, кые позӧ сугӧдны му-вынеӧдан-пызјас.

Му-вынеӧдӧм-јылые унжык гіжӧма «Б. в. лавы в. в. - тӧд малӧм»-һыгаын (73 лыстбок). Лыдӧдӧј сійӧс.

Кӧза-вежлалӧм-јылые.

Педа - Петыр - Анналӧн керка-дінас ічӧтік-градјӧр. Воыс-воӧ ӧґылаын вӧді-тӧ сійӧ картупель, лук, галанка да сорк-һи. Мӧд-градјӧрын капуста. Муыс кор-

кө кыкнан - жөрас зев-бур вөлөма, уна-пуктас быдмылөма, а өні шыкөма: зев омөла пуктасјас быдмөны, еща воө-і.

Өтчид тулысын, град-лептигөн, Анна-жөр-бокті агроном мунө. Аннаыс сув-төдіс сійөс да пондіс јуаены:

— Мыјла-нө менам, бур-мортөј, воые-воө пуктасјас омөлтчөны?

— Градтө кужөдавлан? — висталөм-пыд-ді јуалис агрономыс.

— Кужөдавла, дерт.

— Тајө градјас-вылас-нө колан-во мыј пуктылін?

— Картупель.

— Возза-вонас?

— Картупель-жө.

— Сыые возжык?

— да тајө картупель-град мјан, пыр картупель тани вөдітам.

Агроном меліа шпынмуні да возө пондіс јуаены:

— Луктө да соркытө пыр-жө өтілаын вөдітан?

— Өтілаын.

— Сывөсна тенад пуктасыд і оз артмы, — шуө агрономыс. — Быд-пуктас кыскө муые кущөмкө-өті-пөлөсжык-еожан. Шуам, картупельлы пыр колө уна

каліі, мүкөд-пуктасјас бырөдөны муыс азот, лібө поспор, лібө јешщө мыјкө мөд-тор. Сесеа, гашкө ачыд казавлін, пуктасјасыдлөн вујјасыс абу өткөдөс: код-сурө на-пыс еојансө вылысжык муыс бөстөны, а мүкөдыс пыдысжык. Вежлавны-кө пондан пуктасјастө, муыд озжык вынтөммы.

Капустатө гагјас оз еојны?

— Чөв, бур-мортөј, зікөз-нын ме на-јөн матајтчі, пеж-гагјаснад.

— Сө-өд. Ескө капуста - градјад - кө мыјкө мөд-тор пуктан, најөс гагјасыд оз вөрзөдны. Капуста-гагјыд сөмын капуста і еојө. Пуктив-жө сетчө картупельтө, став-гагјыс бырө: щыгла куласны.

Көза-пуктастө пыр колө вежлавны. Секі муыс оз омөлтчы дај уна-бур аслыд воас.

Луасанјас. Кущөм-бур көза веклалөмыс? Мыјла көза-вежлалөмөн муыс озжык ізөрмы (вынтөммы)? Мыјла бырөны гагјас көза-вежлалөмыс?

Мыјла колө унавежаөн мутө ужавны.

Кујім-вежаөн-ујалігөн көзөсө сөмын һаһ. Өті-пөлөс-көзаыс муыд вынтөммө. Унавежаөн - ујалігөн муыд јукөө уна-пельө (4-саһ 10-өз). Унавежаөн колө

уҗавны оз сыпона, мыј муыс уна-да,
а мед оз омөлтчы сiјө, мед быд-во уна-
-докод вajas. Унавежаөн-уҗалiгөн көзө-
ны бобөһаһ (гөрдијур) — еетө зев-бур-
-турун дај мусө кужөдалө, көзөны кар-
-тупель, мөс-соркһи, евеклө. Најө мусө
һебзөдөны дај скөтлы пөтөса-еojантор.
Мөсјаслөн сещөм-еojаные јөлыс codө.
Кужөдыд codас-и. А кужөдыд-кө codас,
һаһыд codас-һин. Став-овмөсыс креста-
һинлөн кыптас, бурмас. Сiјө кутас вер-
мыны лөсөдны му-уҗалан-машинајас, вөч-
ны буржык-гидһа-карта да мукөд-тор.

Мiјан-моз-жө гөла овлісны крестана
мукөд - государствојасын. А өни, көни
унавежаөн мусө уҗалөны, сузчытөм-
-олөм сені бырө.

Быд-оланинын унавежаөн - уҗалөм
лөсөдөны ас-ногыс: көни кызи буржык,
кызи-уҗалөмөн унжык-бур воө-да.

Јуасанјас. Мыјөн торјалө унавежаөн-уҗалөм ку-
јим - вежаөн-уҗалөмые? Мыјла унавежаөн-уҗалөмыс
бур? Мыјла турун-көзөмыс колө?

Унавежаөн-уҗалөм.

Помөсдин-вөлөстувса - Сорд - сиктыс
крестаһин, Осеіп - Иван, уҗавлөма важ-
-пөлјас-моз-жө, кујимвежаөн. 1924-вөсаһ,
агроном-велөдөм-серти, кутөма вуҗны

унавежаён ужавны. Öни ужалö сизим-
-вежаён. Таво сылөн воöма гектар-вы-
лö-лыд-дöмөн:

Су	2574-кг.
Id (татчöс)	2838 „
Id червоцветс	1799 „
Бобöһаһ, мед-возда ыщкöм	10890 „
„ мöд-ыщкöм	8910 „
Бобöһаһ-кöјдыс	248 „
Вика-турун	8250 „
Вика-кöјдыс	3663 „
Зöр (татчöс)	2028 „
Зöр «Золотой дожд»	15807 „
Аһкыщ «Пелушка»	2889 „
Сакарнеј-аһкыщ	2640 „
Писаревскеј-аһкыщ	1782 „
Картупель	24750 „
Мöс-соркны «Петровка»	39600 „
Галанка	41580 „
Свеклö	20790 „
Морков	15675 „
Öгурчи	39600 „

Кујимвежаён алы унавежаён-ужалöм буржык.

Тажö - лыдпасјас петкöдлöны креста-
налы мыј сетö кујимвежаён да унаве-
жаён-му-ужалöм. Бостам гектарöн-жын-
жөн-му.

Кујимвежаён-ужалöмыс воö:

54,6-ар пар	0-шайт.
54,6 „ су	40 „
54,6 „ id	30 „
163,8-ар	70 шайт.

8-вежаөн ужаломыс-воо:

20,47-ар.	көгкөм	0-шайт.
”	су	15 ”
”	картупель	50 ”
”	id	12 ”
”	боббһаһ I-öd-во	12 ”
”	боббһаһ II-öd-во	12 ”
”	шабди	36 ”
”	зөр	8 ”

163,8-ар. . . . . 145-шайт.

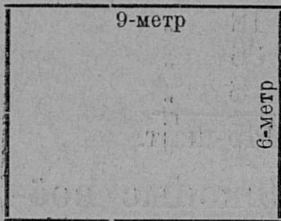
Күјімвежаөн-ужалігөн доксыс воо-ма 70-шайт-дон. 8-вежаөн—145-шайт-дон. Медса-ыжыд-бур унавежаөн-ужаломыс күјөдыд уна содө да сіјө. Уна күјөдөн поғө муөн-пакөдчыны, выль-мујас вөчавны. Секи һаһыд һөшта уна лөб.

Колө вөвһитны уна-картупель.

Ми, коміјас, абу велалөмаөс чөсмасны. Мијанлы медтыкө унжык һаһ вөлі-а, мүкөд-торјыд вескод. Немеч мөд-ногөн мөвпалө: сылөн медтыкө унжык картупель вөлі. Сіјө картупельнад бура олө, порејасөс візө. Поре-јажыд, јөлыд да выјыд сылөн пыр ем. Јаж-выј-сорнад картупельыд зев бура сојсас. Немеч унжык-мусө картупель-улө лөсөдө, һоль-вһт-мында-уна бүрсө һаһ-дорыс картупель-пуктөмнад бөстө.

Муртаган уҗјас.

Плөщад арталөны квадратнеј-мур-
тасјасөн: кв. саңҕиметрјасөн, метрјасөн
да с. в.

Торјөдөј жоҗ - плөщадыс
100-кв. - саңҕиметр, 1-кв.-метр.

Кыңи төдмавны плөщад? —
Колө муртавны өткод-муртасөн.
куҗтасө да пастасө. Шуам, куҗта
лоі 9 метр, пастаыс — 6-метр.
Плөщадыс лөө $9 \times 6 = 54$ кв. метр.

Арталөј, гырыс-ө шкблаад жоҗ-плөщадјас.

Кывјын емөс шыјас. Шы пасјысө
шыпасөн.

Јитөдана-шыпасјас: а, е, і, о, ө,
у, ы.

Јитөдантөм - шыпасјас: б, в, г,
д, е, ж, з, ы, ь, ј, к, л, м, н, ң,
п, р, с, т, ь, ч, ш, щ.

Мыјөн кык-сорт-шыпасјас торјалөны мөда-мөд-
еыс?

Тіжөј вист „Картапел-вөдітөм-јылыс“ да
гірснитөј сетыс јитөдана-шыпасјасө.

Мыј мјјан ем ковтөм-торјас.

Весшөрө-уҗ,
Вурунтөм-ыҗ,
Велөдчытөм-јөз,
Кукаң-код-мөс,
Җескыд-керка,

Көзүд-карта,
Жајтөм-поре,
Зорјөн-көс,
Куш-турун-вердөм,
Тыртөг-му-виңөм,
Куш-һаһ-көзөм.

Кушөм-јитөдана-шыјас тани. емөе? Кушөм-јитөдан-
төм-шыјас емөе?

Му-виң-јуклөм-јылыс-сорһи.

Лыддысан-керкаө чукөртчөмаөе өтi-
-рытө мужикјас да сорһитөны: мыла-нө-
-пө ми ебөсыс-уестөз ужалам лун i вој,
а огө озырмөј. Көд-сүрө шуөны, асла-
ным велөдчытөмла-пө да төлктөг-ужа-
лөмла мијан һинөм оз артмы. Мукөдјас
—муыс-пө мијан омөл да сывөсна јона
лоө пессыны. Пiла - Митреј кывзiс, кыв-
зiс најөс дај шуө: „Мијанын, Комi-му-
ын, со-кушөм-омөлтөр һөшта ем: мијан-
-мујас 2-3-4-кiлом. - сајынөе грездеаһ.
Сыыласа-мујастө-ужалигөн, дерт, сөмын
пессөмыс сүрө, озырмөм-јылыс һемтор
i мөвпавны. Боетам кујөд-петкөдөм.
Гектар-му-вылө колө петкөдны 39.600
кiлограм-кујөд. 330-кг.-кө дод лыдды-
ны, ковмас петкөдны 120-дод. Öни ар-
талөј, мыј сувтас кујөд-петкөдөмыд,

муыд-кө 800-метр - сајын гортсаңыд. 120-dod-тө-кыскігөн кујөд - тыра-dod-над лоө мунны 96-кілометр да бөрсө-локтөм-вылас мөд 96-кілометр пуктыны, ставыс 192-кілометр лоө.

Кујим-кілометр-ылаын-кө муыд, секи-нин тыра-dod-над 360-кілометр мунаң, да бөр локны сымында-жө пуктам, лоө 720 кілометр. Со кытчө мі кадсө воштам да вес выннымөс песам.

Сізі-жө уна-кад сојам теччігөн, гөр-ны-көңны-ветлігөн да с. в.

Поңө ескө тајө-шогыс мынтөдчыны, сөмын мутө матыет крестанін - дінад. Мусө-колө јуклыны тырыс-пластјас-вы-лө да артелөн, коммунајасөн сіјөс ужавны. Отув овны-і. Секи 50-гөр-пыд-ді ковмас сөмын өңік-трактор, 50-карта-пыд-ді—1-карта, с. в.“

Мыј ті шуад Піла-Митреј-сорњи-вылө: буртор-вөч-ны сіјө вөзјис, али ез?

Ужјас. Бостөј „Комі-сікт“ -газет да віңөдлөј кор сіјө петөма: куңцөм-воын, төлысын, лунын. Гіжөј газет-леңан-ін-адрессө.

Ңөбөј пошта-вылыс өңі сөм-ыстан-бланок да велөдчөј, кыңі гіжны сетчө сөм-ыстігөн. Бостөј пошта-вылыс-жө мөд-бланок—газетјас суңөдны, — велөдчөј сіјөс тыртны.

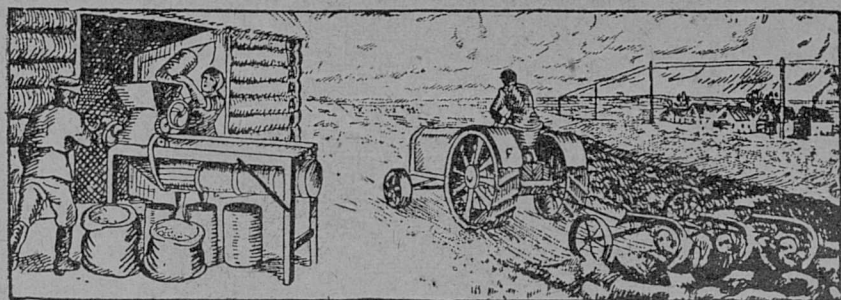
Корөј „Комі-сіктыс“ віетјас муөн-вештасөм да му-ужалөм-јылыс.

Уеі	ео	ји	пос
пуеі	еojö	jitöd	посңid
пуеіс	еojöd	jitödан	посңida

Луасанјас. Лыд-дөј, кымын-јитöдана - шыпас быд-кывјын? Кымын-јитöd быд-кывјын?

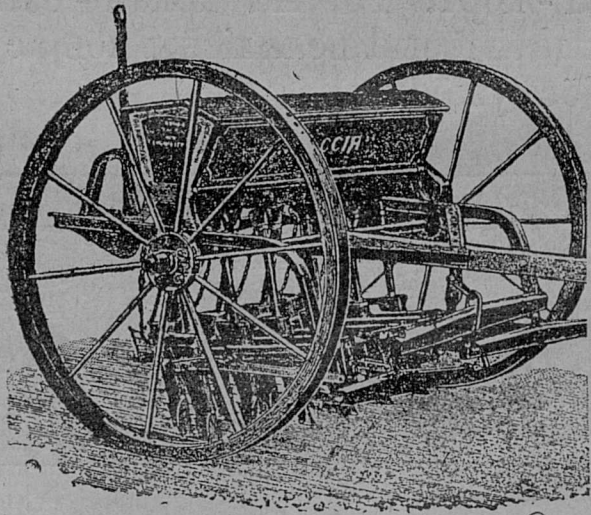
Чукла-бед-даң—тракторöз.

Уна-сурс-во-сајын гөрјас ез-на вöвны; ез-на кужны вöчны најöс. Секи му-јастö небзöдлісны чукла-бед-дөн. Кор-кö сесеа, кузаөн, велалісны вöчны көрт. Чукла-бед-дад пондісны тувјавны паскыд - көрт. Гөрјыд кокан - сама лоі. дыр-мысғи јöзыд велалісны вöвјас віңны да најöс уждны.

Уна-ео-во јöзыд велöдлісны öнiја-код-гöртö вöчны. Сесеа і сiјö ез кут тујны, — лöсöдісны плуг. Плугыд ескö бура-лöсыда-ңин-гөрö-да, мортыдлы пыр

еща: кутісны тракторјас вöчавны. Аме-
рікаын унжык-ужалысыс-нын тракторөн
гөрöны. Міјан - Сојузын тајö-војасö ас-
заводјасын-нын уна-трактор вöчісны.
Тракторыд зев-бур-машіна: ужалö 18-
морт да 20-вöв-веест. Гөрігөн öтарö-му-
нігас 2—3-метр-паста гөрö мутö. Тракт-
торөн гөрöм-кынзі, поçö грузјас кыс-
кавны, турун пес да кер вајавны, ка-
навајас кодјыны, туж вöчны, бергöдлы-
ны вартан да төлöдчан-машінајас, гөг-
рöс-піла, електричество - перјан-дінамо-
-машіна да мукöд-тор.

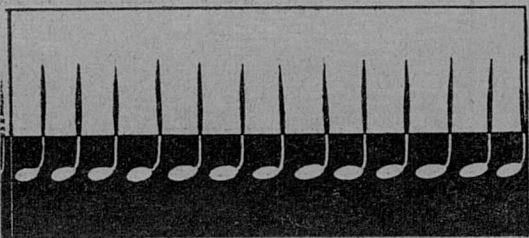

Кöзан-машіна.

Кіөн-көзöмөн көјдысыд зев уна му-
нö дај му-вылад оз ло быдлаын öтко-

да: көні щөкыд, көні шоч. Бур-көзан-
-машынаыд ачыс сужалө муас көйдыстө,
мыј пыдаө лөсөдан; көзө виꞑөн, виꞑөн.
Сыпонда көзаны петө, быдмө да воө
ставыс өтпырјө. Машынаөн - көзігөн,
кіөн-көзөм-дорыс, көйдысыс сөмын жы-
-мындаыс мунө: кіөн-көзөмөн-кө му-вы-
-лө кожан 165—198-кг.-көйдыс, сіјө-жө-му
машынаөн-көзны колө сөмын 82, 99,
116-кг.-көйдыс. Мөд-жын-көйдысыс колө
аслыд: сој көѳ вузав. Куш-сіјөн көзан-
-машынаыд асөө вештас.

Виꞑөн - ви-
ꞑөн - көзөмыс
бур нөшта
со мыј-понда:
быдмөгјас
быдмөны вө-
лаыс, мөда-

-мөдөс оз рөскөдны. Сыпонда һаңыд
воө, мүкөд-дырјі, кык-мында-уна кіөн-
-көзөм-дорыс.

Виꞑөдлөј тајө-серпас-вылас, кызі быдмө машынаөн-
-көзөм-һаң.

Вундан-машына.

Вундан-машына өні ем кујим-пөлөс:
1) сөмын вундө, вундөмсө шыблавны
машына - вывөыс лөө мортлы; 2) вундө

да шыблалө ачыс; 3) вундө да көрталө колтајассө гезјөн.

Кујимөн чарлаөн 12-лунөн вермөны вундыны 4-гектар. Вундан-машіна 12-лунөн вундө 36-гектар. Трактор вермө кыскыны өтпырјө 5-вундан-машіна. Тракторөн да 5-машінаөн өті-лу-

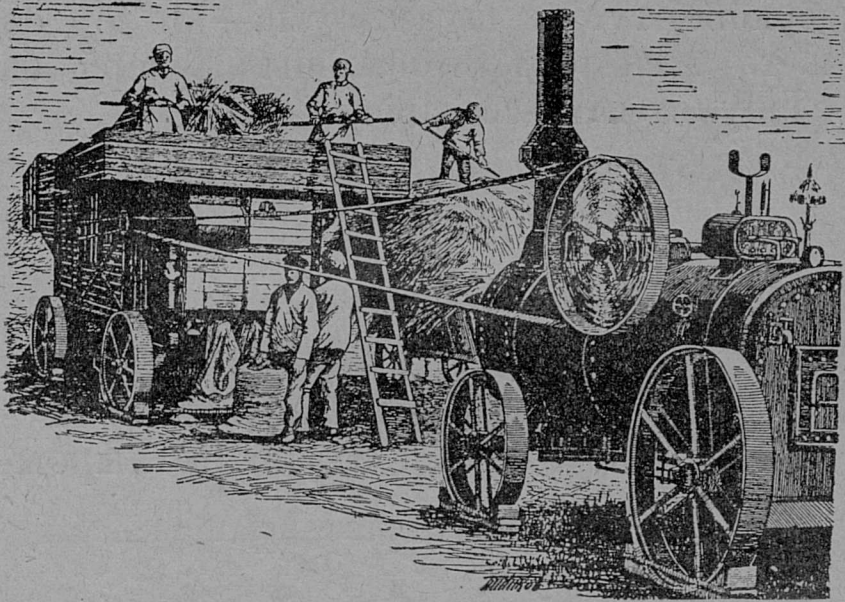

нөн позө вундыны 20-гектар-му. Сым-да-уж-вөчны машінајас-дінын бергавны колө сөмын 6-мортлы. Чарлаөн-кө 1-лунө вундыны 20-гектартө, ковмас 120-мортөс уждны. Сіз-кө, вундан-машінаыд 1-лунө ужалө 20-морт-вест.

Луасанјас. Кызі колө мујас јуклыны, мед верман ужавны најөс машінајасөн?

Төлөдчан да көјдыс-весалан-машінајас.

Бур-һаң вермас быдмыны сөмын бур - көјдысые. Көјдыс - весавны емөе аслыс-пөлөс-машінајас. Міјанын унжык-крестанаыс көјдыстө пыр - на важног весалөны: зырјөн төлөдөны. Сөмын сещөм - төлөдчөмыд абу пыр сөлөм-серті:

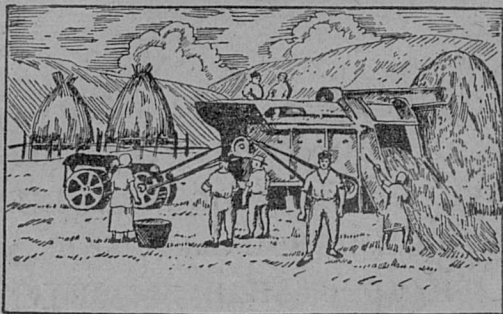

кор зерө — көтөдө, кор лөһ — јогыс оз тор-јав, кор гудрасө төлыс — һаһсө щөщ гудрөдлө. Төлөдчан-машінаыд бур, һекүщөм-повод-да сылы ужавны оз торк. Өті крестанһін оз шу, төлөдчан-машінаыд-пө абу колантор. Өті-часөн донтөм - төлөдчан-машіна вермө төлөдны 660-кг.-һаһ.

Көт і лөсыда ужалө төлөдчан-маші-наыд, да став-јогсө һаһсыд оз-на-жө вермы весавны. Төлөдчан-машіна-дінад колө јешцө лөсөдны көјдыс-весалан-машіна—сортіровка. Сіјө став-јогсө весалас дај торјөдас гырые-туејас посңі-јасые, јансөдас көјдыс-піад-вескалом-бокөвеј-туејас, шуам: еуые—ід, зөр да м.-т. Мед-јона һөбалөны „Тріер“ да „Тріумп“—һіма-сортіровкајас.

Мукөд-пөлөс-машінајас.

Ужалые-јөзлы еөкыд „страда“—дыр-јі. Јона і лөө секі крестаналы мыреыны, пессыны, уна-пөс кістны. Көдјас-лөн ем машінајас, најө „страда“—сыд“ оз повны. Бөс-там ыщкөм. Уна-пөс лөө лөзны 1-гектар косаөн уекөдны. 7-8-мортлы лөө сіјөс вөчны. А сек-кості

пара-вөла-машінаөн 1-морт ыщкас 2-3-гекатр-мында віз.

Сізі-жө мукөд-машінајас. Куртан-машіна ужалө 20-куртые-вест. Машінајасыд уна-пөлөс емөе: ңарјасан, ңірасан, ізас-шыран; аслыс-пөлөс-пінәјас, гөрјас да м.-т. Ставыс најө кокнөдөны мортлые уж.

Машінајасөн ужавны колө вын. Вартан-вундан - машінајас, төдөмые, морт-вынөн он вермы кыскавны, бергөдлыңы. На-бердө дод-далөны вөвјасөс, лібө трактор. Унжык-вын - кө колө ужавны, дод-далөны руөн-ужалые лібө електрическеј-машінајас.

Корсалөј да гіжалөј адресјас, кытые поңө ңөбны віз-му-ужалан-машінајас.

Гөкыд-ужсө-мед ужалас көрт-машіна.

Кор леңөмаөе ва - вылө мед - воңза-паракод, дыр ңекод абу лыетөма сетчө сөвны. Унаөн вөлөм шуөны, паракодыс - пө ветлө бес - вынөн. Сесеа өтік-морт - емелмөдчөма, сөлөма. Секі паракод - вөчысыслөн ңімкоддысла еінваыс петөма.

Сізі-жө војдөр көрттујые полісны. Öнi,быдөн-нын төдөны, кущөм-ыжыд-бур

паракодјасые да көрттујјасые. Ва - тујöd да көрттујöd-ветлödлөм јона донтөм.

Паракод да көрттујöd-ветлые-машина-көлөсајас бергödлө ва-ру. Сыпонда сещөм-машинајассө шуоны руөн-ујалан-машинајасөн. Сещөм-жө - машинајас мутө гөрөны, һаңтө вартөны, ізөны, кер шитөны, еітечјас кыөны, көрт дорөны, һига печатајтөны.

Мукöd-машинајасыс зев - ыжыд - вынаөе: ујалөны 30-вөв-вее.

Кор јөзыд велалісны вөчны руөн-ујалан-машинајас, ујјасыд содныжык кутісны. Öнi вузөстө важ-серғи со-мында-уна вөчөны. Машинајас вөчөны мед-сөкыд-ујсө, мортыд сөмын веекödлө најөс, нуödө сылые ујсө. Машинаыд öнi зев уна.

Најө вежөны уј - вылын уна - мильон-мортөс.

Јуасанјас да ујјас. Мыјда щайык да самөвар-вевтө вөчөны ројјас? Тупкылөј самөвар-вевтые ројсө кор самөварас ваыс пуө. Мыј ти казалад?

Кушөм руөн-ујалан-машинајас ти аңылид? Кытые?

Ма—маа.

Лөз—лөзза.

Ва—ваа.

Керка—керкаа

dad—dadда.

Бед—бедда.

Мыјөн торјалөны „ма“-кыв да „маа“-кыв?

Куз-шыяс гіжеоны кык-шы- пасон.

Воҕа-вистјасыс кореј да гіжөј орҕа-кык-өткөд-
-шыпаса-кывјас.

Ассаһныд содтөј кымынкө куз-шыа-кыв.

Өтүвтчөмөн-виз-му-гөгөр-уж-нуөдөм.

Комі-крестана важысаһ кущөм-су-
рө-уж өтүвтчөмөн вөчөны. Визтө вөчны,
мутө кокны, керкатө лептыны, ыщкыны
өтөклөн вын оз сузчы. Чукөртөны „по-
мечјас“.

Важонсаһ јөз төдөны: ыжыд-кок-
һөд, ыжыд-бур өтүвтчөмөн-ужалөмыс.
Өнө, медем кокһиджык вөлі ужавны,
дөсөдөны машинајас. Сөмын сещөм-ма-
шинајасыс донаөс, өтка-крестаһын оз
вермы һөбны. Сыпона крестана өт-
увтчөны артелјасө, төварішществојасө,
сельско-көзәјственней-кооперативјасө.

Помечөн-ужалігөн өтүвтчылөны ку-
щөмкө-өтө-пөлөс-уж вөчны дај өтө-лун-
-кежлө. Артелјасө да төварішществојасө
пырөны дыр-кежлө. Өтүвтчигас „кыв-
тырмөдөны“, дөсөдчөны—мыј позө арте-
һын вөчны, мыј оз. „Кывтырмөдтөг“ һө-
кущөм-өтүвја-уж оз вермы бөстчыны,
возө мунны. Возыв-артмөдчөмыс ужав-

ны рочјаслөн шусё „Уставён“. Артеллы
өтув-ужавны кокніd дај ужалан-көлүјсө
кокні лөөдны: быд-морт еща - рөско-
дүјтчөмөм уна-бур пондас бостны.

Кущөм өтувтчөмјас овлөны.

Крестана - костын өтувтчөмөн - уж-
-нуөдөмыс уна-пөлөс вермас лоны. ду-
мыштасны машина лөөдны, өтувтчөны
машиннеј-төварішществоө. думыштасны
нур костыны, — нур-костан-төварішще-
ство котыртөны. Вөр лезны, бара-жө
өтувтчөны, возыв-гіжөдчөмөн. Віз-му-
-ужавны, выј-вөчны, выјсө вузавны, —
быд-пөлөс-уж-вөчны поёө котыртчыны.
Јөрмөнінө крестаналы уждыны сөм
востөны уждысан (кредитные) төваріш-
ществојас. Кытчө он віжөдлы, мыјө он
боссы, сетөні і өтувтчана-уж крестанаөс
відчысө. Унжык - артелыс да төваріш-
ществојас крестаналы оз сөмын өті-но-
гөн отсавны, а уна-ногөн. Бостам уж-
дысан-төварішществоөс. Сіјө сөмөн-от-
салөмыс - өпріч нөбалө машинајас, ву-
залө крестаналыс карө һаң. Выј-вөчан-
артелјас выјсө вузалөны да нөбөны крес-
таналы колан-вузөсјас. Öтувја-уж көт
көні, көт кущөм - уж - вылын, пыр - һін

крестанаос кокнөдөм да сылыс-овмөссө-
-кыпөдөм-куза дөсөдөма.

Луасанјас. Мыјла өтүвтчөмөн кокнөджык овмөс
кыпөдны? Кушөм-өтүвтчөмјас позө дөсөдны? Кушөм
өтүвтчөмјас емөс тјан-вөлөстын?

Машинаөн быд-пөлөс-уж өdjө содө.

Кіөн морт лунтырөн вермас вөчны
1000-көрттүв, машинаөн—200.000.

Морт 1-часөн подөн вермас мунны
3—6-кілометр, машинаөн—квајтымынөс,
унжык-на-і. 1-вурсан-машина ужалө 6-
-вурсыс - вест. 1 - морт кіөн лунтырөн
вермас кыны 3-метр-дөра, а машинаөн—
30-метр. Чувкі-кыыс кіөн-кыгөн 1 ми-
нутөн вермас 100-пекла кыштны, ма-
шинаөн-кыгөн—10-мында - унжык, 1000
пекла.

4-морт машинаөн печкөны суніс сым-
да-жө, мыјда 2400 - нывбаба печкасны
кіөн.

Тажө-лыдпасјас-серте дөсөдөј задачјас.

Выл-віз-му-вөчөм да важјассө бурмөдөм- -јылыс.

Оланінным-таж ескө мјан паскыд-да,
бур-віз-муным еща. Уналаын еіктјас-
-гөгөрын емөс һурјас. Вөлөмакө, һур-

җастө позө костыны, вöчны сетчө бур-
-виз-му. Төдөмые, өткөн сецөм-уж он
вермы нуөдны. Колө крестаналы өтувт-
чавны Һур - костан - төварішществоҗасө.
Сецөм-төварішществоҗаслы Совет-власт
јона отсасө, дыр - кежлө уждө банкые
сөм: вит - кымын - воөз, сроксө Һужөдө.
Костөм-Һурсө-кө төварішщество кутас
вөдитны агроном - индалөм - серті, секи
муөн-вештасегөн Һурыс оз јуксы, колө
Һур-костан-төварішщество-шленҗаслы.

Кызі дәсөдны сецөм-төварішщество,
јуалөј карувса либө областувса виз-му-
-гөгөр-уж-нуөдан-іные.

Емөс мијан важ-визҗас, көні туруныс
омөла-һин быдмө. Колө мөвпыштны
бурмөдны сецөм-визҗассө.

Јуасанҗас. Кызі позө паскөдны, содтыны крестан-
налы виз-муҗас? Кызі позө важ-һищкалөм - визҗас бур-
мөдны?

Омөл-муыд абу, омөлік-ужа-
лыҗас емөс.

Кызі сөвет - власт отсалө бурмөдны му- -ужалөм.

Тажө-војасө крестана-овмөс төдчөмөн бурмис. Уналаын крестана заводітисны выль-ногөн мујассө ужавны: куш су да ід-кынзі мујас-вылас көзөны мүкөд - сикас - көрајас. Заводітисны көјдысјассө весавны, вір-му - ужалан-машінајас һөбавны, буржык - скөт лөсөдны. Сөвет-власт быд - ног зілө отсавны крестаналы. Россіјаса-Сөветјаслөн 12-д.-сјезд шүіс: 1) лөсөдны кык-кујім-воөн быд-вөлөстө агроном-участокјас, мед крестанын ылө - ветлытөг велалас унжык-докод бостны муыс, мед пыр вермас јуавны вір-му-ужалөм-јылыс агрономлыс; 2) вөчны вір-му-ужалан-машінајас да мед најө донтөмөсжык вөліны; сетны машінајассө ужөн; 3) кокһөдны крестанлы селкозбанкыс уждысөм: чінтыны прөчентјас, сетны кокһөд ужјөз мынтыны; 4) сетны сөм землеустројство-вылө (муөн-јуксөм - вылө); 5) Вір-му-Народнеј-Коміссаріатлы зілны отсавны крестаналы регыджык буржык-вөвјас лөсөдны.

Мыҗ вöчöма Коми-областын бöрҗа-воҗасö

Коми-областын кодҗöма нур-костан-канава.

1924-d-воын 3-км. да 200-м.

1925 „ „ 20-км. да 900-м.

Коми-областын јöзлы-петкöдлан-участок вöлі.

1923-d-воын . . . 46

1926-d „ . . . 218

1926-d-воёз областö пыртöма 28000-гөр, 10500-көрт-шина.

Виҗас областын.

Оҗдан-виҗ 1925-d-воын вöлöма 81.602-гектар

„ 1926 „ „ 84.050 „

Косöд-виҗ 1925 „ „ 127.935 „

„ 1926 „ „ 131.465 „

Турун көдöмаё 1923-d-воын 3-гектар.-вылö.

„ „ 1926 „ 160 „ „

Индöм-серҗи веҗлалöҗ кывҗасö:

Ты—тыыс. Шы—... Гы—... Лы—... Ры—...

Ғад—гадда. дад—... Кол—... Мол—... Кил—...

Кокан коканнад. Гижан—... Вурған—... Кысан—...

Пуктыс-пуктысис. Кöмае—... Паетае—... Керае—...

Вој—војјас. Шој—... Тој—... Ној—... Јај—...

Öткөн—öткөннад. дасөн—... Витөн—... Квајтөн—...

Унаö миҗан скöт.

Миҗан Сојузным зев паскыд. Став-скöтыс Сојузын уна. Сöмын скöт-лыд-сö-кö виҗас-серҗи бостам, мукöд-государствоҗасын-дорыс скöтыд миҗан еща. Быд 100-гектар-виҗ - му - вылö воö со мыҗда скöт:

Сөвет-Сојузын	33-жур.
Прантсіјаын	71 „
Гермаңіјаын	87 „
Англїјаын.	97 „

Мыж-вөсна мїянын скөт еща мүкөд-государство-
жасын-дорые?

Кушөм вөв колө мїян крестанїнлы.

Крестанїнлы колө јон да ҳоңвїза-
-вөв. Колө, мед сіјө абу велалөма бур-
-сојан-дїнө: мїян крестаналөн јона-бур-
-көрым абу. Сесеа колө, мед вөлыд вөлі
вїңов, верміс ужавны еөкыд-ужјас.
Ыжыд-тушаа-вөв оз ков лөеөдны: ыжыд-
-вөвлы унжык-сојан колө. Омөҗа-кө сі-
јөс пондан вердны, ужавныс оз кут
вермыны. Мед-бур мїян-крестанїнлы
шөркөд-дем-тушаа-вөв. Сещөм-вөвлөн
выныс тырмымөн дај вердныс донтөм-
жык сувтас. Көрымјас-кө еща крестан-
нїнлөн, мед-бур вїңны ічөт-тушаа-вөв;
сојаныд сылы еща колө, а крестанскеј-
-ужтө вермас вөчны.

Ічөт-тушаа-вөвјасые буржык-рөдөн
лыд-дыеөны: арден, пїнскеј-вөв, швед-
ка-да.

Вөв-рөдыд уна-пөлөс, сөмын оз ста-
выс тујны мїян-крестаналы. Емөе еө-

кыд - груз - кыскалыг - вөвјас, веръөмөн-ветлыны, dod-dön ödjö-ветлыны. Міјанлы колө мед і грузтө кыскас, кујас веръөмөн ветлыны, dod-помын гөңитны-і.

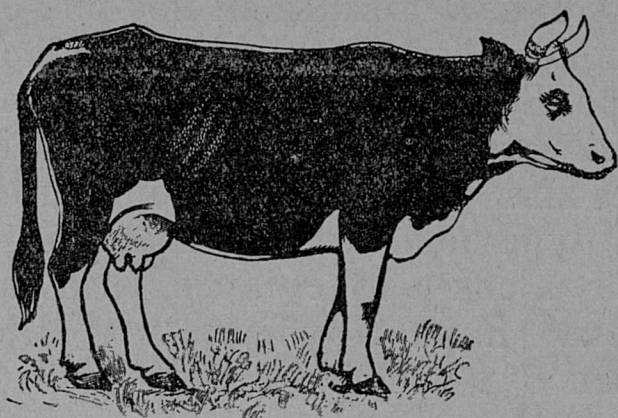
Кызі бурмөдны вөв-рөд.

Заводјасын уна-пөлөс - вөв віңоны. Мі на - пыщкыг бөрјам, кущөм міјанлы колө. Колө-кө ödjö - ветлыг - вөв, бөрјам куъ-голаа, вөснід-куъ-кока-ужөс да көбылаөс. Нәјөс сесеа мукөд - вөвјасыг торјөн віңам. Налөн піјаныг лооны нөшта - вөсніджык-кокаөс, куъжык голааөс-da, ödjö-котралыгөс-і.

Задача. Вөв-дон 100-шајт. Кымын-вөв верман һөбны 1200-шајт-вылө?

Кущөм-мөс-рөд віңоны Сөвет-Сојузын.

Мөс-рөд ем кујим-пөлөс: јөла мөсјас—јөв-вөснаыг віңоны, јаја-мөсјас—јај-вөснаыг віңоны, да ужалыг-мөсјас—лунвылын нәјөс вөв-пыг-ды уждөоны. Јаја-мөсјас гырыгөс, быдмөны регыдөн. Со-јөмтор налөн регыдөн јајө пөрө. Ужалыг-мөсјас јонөс, паскыд-лыаөс, гырыгөс. Јөла - мөсјасөс јај - вылө начкөны,

кор-нын најö јона пöрыемасны, еща-јöв кутасны сетны. Мукöд-государствобын важөнсаң - нын мөс - рөдсö бурмөдöны, сывöсна налөн мөсјасыс гырыеөе мјан-мөсјас-дорыс, јöлаөежыкөе-і. Загранитсаса-мөсјас кыскöны 640-кг.-гөгөр, роч-мөсјас сöмын 240—320-кг. Загранитсаса-мөсјас воөн сетöны 300—400-ведра-јöв, роч бур-мөсјас сöмын 150-ведра.

Мјанлыс мөсјаснымөс зиксö оз-жö поџ омöлтны. Најö мјан виңовөежык загранитсаса-мөсјасыс. Сени мөсјасыд нерөс. Мјан-көзыд-картајасын да мјан-кöрымјасөн ескö најö ез і вермыны овны. Щöкыда најö висöны чакоткаөн (вужана-висöм), вермасны висмөдны мортөс. Мјан-мөсјас чакоткаөн шоча висöны. Мјан-мөсјас сукжык-јöлаөс, унжык выј сес артмө.

Ми омөла төждысам мөс-рөд-бурмө-дөм-понда, сывөсна і мїжан-мөсјас ічөт-јөлаөе. Бостчыны-кө мөс-рөд-бурмөдөмө еөлөмые, 5—6-во-мыети мөсјасным гы-рымасны, уна-јөлаөе лооны, төдөмые дерт, бура-кө віңны-вердны најөс кутам. Мед-бур роч-рөдјас Јарославка да Кол-могорка (Кардор-губерњаын). Мїжан-об-ластын бур-мөсјас Јемваын.

Уна-ө-скөт вөлі Номі-областын 1925-д-воын.

Карув-нім-јас.	Вөв	Мөс	Ыл	Көза	Поре	Ставыс
Сыктив-карув .	15731	38417	47900	309	4802	—
Кулөмдін .	12558	26021	29220	—	1936	—
Јемдін . .	8030	20797	26951	51	3012	—
Ічва-Печер.	6847	15951	10139	—	—	—
Област-пастаын.	—	—	—	—	—	—

Тажө-таблитса-серте лөөдөј задачајас.

Кызі бурмөдны мөс-рөд.

Медым бурмөдны мөс-рөд, колө вој-
дөр лөсөдны бур-өш. Крестана абу ве-
лалөмаөе төждыены бур-өш-лөсөдөм-
-понда, кущөм ем, сїјө і шаң налы. Ко-
лө ескө сы-јылые буржыка мөвпыштны.
Өд бур-кукаңыд да бур-мөскыд сөмын
бур-өшеаң вермасны лоны. Бур-өш-лө-
сөдөм-понда колө төждыены сїктса-крес-
таналы өтвылые ставныслы. Өш-бөржі-
гөн колө мед-војдөр јуавны, кущөмөе
вөліны сылөн бат-мамыс. Он-кө төдмав
өш-мамыслые да пөчыслые - лыетөмсө,
сещөм-өштө оз і ков нөбны. Мамыс да
пөчыс-кө вөлөмаөе ічөт-јөлаөе, өшеыд
бурыс еща лөө.

Кык-арөс-тыртөз өшјасөс мөсјас-дінө
оз ков лезны.

Гїжөј індөм-сертї: кыз—кызза. дод—... Бад—...
Лөз—... Кїл—... Бед—...

дасөн. Гын—... Өткөн. Водсөн. Пон—... Ізан...
Баржа... Гажа... Ежа... Шапка... Пурт... Војт...

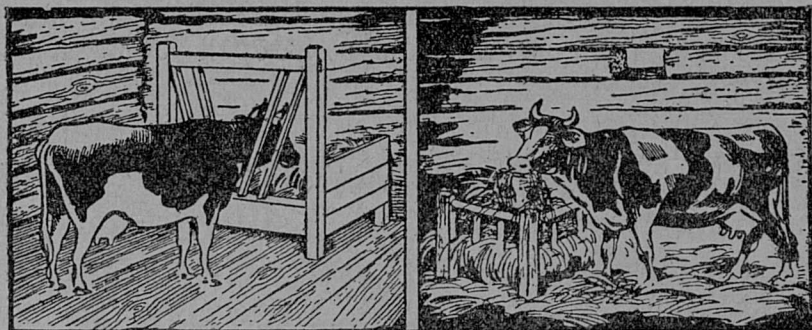
Кывтөм-пемөсјасөс-дөзөритөм-јылые.

Рөд-бурмөдөм-кынзі колө нөшта дө-
зөритны кывтөм-пемөсјастө. Сөмын бура-
-дөзөритөмөн-візөмөн докод наыс воас.

Med-vojdör пемөслы колө лөсөдны шоныд - олан - ін. Шоныд - кө картайд, ещажык турун мунас, унжык-јөв мөскыд сетас. Мыјла сізі? да со - мыјла: көзыд-дырји мөслы колө шонтыены. Шоныдсө сіјө перјө көрымые. Көзыд-жык-кө, сојан сылы унжык колө. Сіз-кө, сојанторјыс мед-војдөр мунө тушасө-шонтөм-вылө, јөв-вылас—мыј колас. А шоныд-картаын-кө мөстө віқан, шонтысөм-вылас көрымыс оз-һін мун, став-көрымыс мунас јөв-вылө, унжык-јөв мөскыд пондас сетны.

Колө, мед пемөс-олан - інын вөлі југыд. Быдмөгјаслы - кө колө југыд, пемөсјаслы сіјө сыыс - јона колө. Пемыд-інын-олігөн пемөсјас регыджык віемөны быдсама - вісөмөн. Шонді - југыдыс вісөдалыс-гагјассө віө. Југыд-олан-інын мөскыд унжык-јөв сетө.

Пемөсјаслы колө сөстөм-сынөд (воздух). Лок-сынөда-інын-олігөн најө віелөсөе, омөла сојоны, јөвсө чінтөны. Сыпонда шоныд-картајасын јіркас колө вөчны труба. Кор картаын сынөдыс щыкө, трубасө колө востывны, мед щыкөм-сынөдыс ортсө петас. Мөд-роғ колө піекөдны ывлаыс сөстөм-сынөдсө пыртны картаө.

Пемөсјасөс оз ков јуктавны көзид-
-ваөн.

Ласөитө колө вөчны сјі, мед өтї-
-турун-чїр сетыс оз гылав мөс-ков-улө.

Јуасанјас. Мыјла гїдња-картатө шоныдөс колө лө-
сөдны? Мыјла колө сетчө југыд? Мыјла колө најөс
төлдны? Мыјла колө бур-ласөні лөсөдны? Скөтыд-кө
віемөдчас, кодлы колө најөс петкөдлыны?

Јөв-вузалан-артель.

Матрен-төтка олө куш-јөв-вузалөм-
-вылын, јөлыс сјјө бөстө уна-сөм. Став-
-јөвсө Матрена сетө асланыс вөлөс-
-түвса-јөв-вузалан-артельө. Артельыс нуө
јөвсө карө. Сені артельыслөн, мукөд-вө-
-лөстса - артельјаскөд өтвылыс, востөма
јөв-вузалан-лавка. Вузалөм-бөрын сөм-
сө јукөны шленјаслы, кодї мыјда-јөв
вајліс: унжык-јөлыс, унжык-сөм воас.

Јуасанјас. Кушом-бур јов-вузалан-артелье?

Задачајас. Оти-мөс во-гөгөрөн 1980-кг.-јов сетө.
Кымын-мөс колө візны, мед во-гөгөрөн 9900-кг.-јов
чукортны.

$$50 + 50 + 50 =$$

$$50 \times 3 =$$

$$40 + 40 + 40 + 40 =$$

$$40 \times 4 =$$

Выставка-јылыс.

Прокө-Іван паныдаеіс аслас-грездса-
-велөдыскөд. Сорңиө воісны.

— Те-нө мыј лөсөдін выставка-вы-
лад петкөдлыны? — јуалө сылыс велө-
дысыс.

— Кушом - выставка? Ме ег-на і
кывлы сы-јылыс, — шуө Прокө-Іваныс.

— Ез-на-өмөј тіјанөс сы-јылыс ју-
өртны? Локтан-вөскресеңнаө мјјан-вө-
лөстын лөө выставка. Сені кутасны
петкөдлыны да віставлыны крестаналы
уна-тор: кызі бостны му-вылыс унжык-
-һаһ, кызі лөсөдны буржык-көјдыс, ку-
шом - машинајас сузөдны крестаналы.
Сетчө крестана вајасны асыныс пет-
көдланторјас: скөт, көјдысјас, пуктас-
јас. Петкөдланторјассө комиссіја відла-
лас да мед-бурјаслы сетас преміја (на-
града).

— Но, зон, лоӧ-тај менам щӧщ во-
лыны,— шуӧ Прокӧ-Іван.

— Колӧ, дерт. Петкӧдлантортӧ щӧщ
мыјкӧ вај.

Прокӧ-Іван мӧвпалӧ гортас: мыј-жӧ
петкӧдлантор нуны выставка-вылӧ?

Неважӧн видлаліс сіјӧ газетые сер-
пас „ласѣні“, кущӧмӧс щӧктӧны вӧчны
агрономјас. Іван ез дыр мӧвпав: бостіс
да серпас-серті ачыс ласѣнитӧ вӧчіс.
Сылӧн грезкодас ӧтнаслӧн вӧлі шо-
ныд, југыд-карта. Мӧсјассӧ вердіс мӧс-
соркѣӧн, жмыкӧн-да. Сыпӧнда мӧсја-
сыс вӧліны јӧлаӧе.

Прокӧ-Іван выставка-вылӧ петкӧдлы-
ны нуіс мед-јӧла-мӧссӧ да сувтӧдіс ас-
вӧчӧм-ласѣні-дінас. Сіјӧ-петкӧдлантор-
јасыс Прокӧ-Іванлы етісны мед-ыжыд-
наградасӧ. Мукӧд крестаналы етісны
посѣіджык-наградаяс—кодлы бур-пук-
тасјасыс, кодлы бур-кӧјдысыс, кодлы
буржык-вӧлыс.

Јуасанјас. Мыјла лӧсӧдалӧны выставкајас? Тіјан
вӧлӧетын овлӧ-оз выставкаыс? Кущӧм-бур лоі тіјан-
вӧлӧетын выставка-бӧрын?

Уж. Лӧсӧдӧј сорнӧкучајас да мед сетчӧ со-ку-
щӧм-кывјас пырасны: кафѣны, мунны, лыс-дыены,
кілла, вӧсӧ, дод-давны, коллӧдны, вевѣны, мыр-
дыны.

Гіжӧј жеңыдіка, мыј-јылыс талун ті лыс-дід.

Гіжөј індөм-серті:

Чорыдзык — чорыд. Небыдзык —... Гылыдзык —...
Нөжжөнзык —... Збожзык —... Нәйтзык —... Ләжкыд-
зык —... Сусзык —... Јонзык —... Мөдызык —... Та-
тызык —... Јежыдзык —... Гөрдзык —... Терыбзык —...
Щөкыдзык —...

Вежлалөј кывјассө петкөдлөм-сертіе:

Пөрыс--пөрызык. Полыс--... Ыжыд--... Пемыд--...
... Лөз--... Гөрд —... Сіе —... Сөкыд —... Пөе —...
Көзыд —... Віж —... Куз —... Жужыд —... Јежыд--...
Сөд —... Кыз--... Лок —... Небыд —... Чорыд —...
Гөгрөс--... Кос--... Гырыс--... Регыд--...

Гіжөј мыј талун вөчинныд урөк-вылын.

Віз-му-ужалан-көлуј-нөбавны өтүвтчөм.

Өтчыд лыд-дысан-керкаө чукөртчис-
ны 5 — 6 - крестанін да сертїө воисны
асланыс - ужјас - јылыс. Кадыс вөлі ту-
лыслаңө. Педә-Педөр шуө: „Колан-ве-
жонас ме ветлі карө плуг нөбны-да, ег
вермы: өтї - шәјт сөмөј ез сузчы. Корі
ужөн сетны да ез сетны. „Машінеј-
-товарішщество-кө-пө ескө вөлі вөлөс-
тад, да те-кө сені шлєнын вөлін, секі
сетім“.

— Колө-өд і ем мїјанлы машиннеј-
-артелад өтүвтчыны, — шуө Гріша-Опоң.
Менам важөн - жө - ын дум ем плугтө
бостны-да, сөмөј-жө пыр оз лөсав. Ар-
телыдлы, төдөмыс, ескаснызык, ужөн
сетасны і быдтор. Вајө артелтчамө да

нөбамө плуг-мөд. Сізнад донтөмжык сувтас. Унаөн-кө өғі-плугөн пондам гөрны, сылы вее кујлыны некор доо да озжык сiм.

Мөд-луннас лыд-дысан-керкаын-пукалыс-мужікјас чуксалісны нөшта 5-6-мужікөс, корісны щөщ накөд өтувтчыны. Лөөдісны устав. Аскінас сiјөс карө ыстісны.

Машінеј - төварішщество.

Кык-во-на сөмын колі, кызі крестана өтувтчісны машінеј-төварішществоө, а бурыс өтувја-ужалөмыс уна-һін. Төварішществоын шленыс 100-кымын-морт. Лөөдөмаөс вартан да көзан-машінајас.

Вөлөткөдыслы сузөдөны да вузалөны плугјас, чарлајас, косајас-да. Шленө-пыран - паяс 5-шајтөн. Вермытөмжык-јөз паясө мынтөны ічөғікаөн быд-төлыс.

Потребітельскеј-кооператсіја.

Міјанын, Коміын, мед-уна потребітельскеј - кооператсіја. Мыјла сещөм-кооператівсө лөөдөны? да сывөсна, медем донтөмажык буржык-вузөс нөб-

ны да донтөмжыка купечјас-дорые ву-
завны сјјөс. Сөвет-власт јона мыреө
вузөс-дон чінтыны. Ковтөм-рөскодјас
чінталөмые да вузөс-дон-лезөмые Коми-
-кооперативјасын бурыс төдчана-нн.
Сені өні өдјөнжык вузөсјас да капиталјас
бергөдчөны, дугдөмаө һемдумышттөг
ужөн вузөс сетаवны; содөма потребоб-
ществојаслөн асланыс капиталјас; заво-
дтөмаө перјавны важ-ужјөзјас. Тажө-
-став-вөснаыс потребобществојас верміс-
ны чінтыны рөскодјас, лезны вузөс-
-донјас.

Содтөд (накладнеј) - рөскодјас 1924-
-25-д-воын вөлөма 4%, 1925-26 — 3,5%.

Вузөс - вузалөмые вөса-бергөдчөмыс
сөмыслөн 1924 — 25 - д - воын вөлөма
2612-сурс-шайт, 1925—26-д—4020-шайт.

Њобасыејаслые важ-ужјөзсө перјөма 132-сурс-шајт. Өтi-воөн (1925—26) сiкт-са-потребобществојаслөн асшөр-сөм со-дөма 385,636-шајтеан 518,254-шајтөз.

1924—25-d-воын вузөс-дон-вылө ко-оператiвјас пуктылөмаөе содтөд 12,4⁰%, а 1925—26-d—11,7⁰%.

Тамында-вузөс-дон-чiнөм-вөсна ъобасыејаслөн зептас колөма 28-сурс-шајт.

Кушөм - ногөн нөшта чiнтыны дон ву-зөсјас-вылө да кооператiвјасын бура уж сувтөдны?

1) Колө төдмавны, кушөмжык-вузөс-јас колөны олыејаслы. Сещөм-вузөс-јассө кадын вајны,—донтөмжык сувтас дај чiнө вузөс-бергөдчан-лун-лыдыс: колан-вузөсид регыджык iнас.

2) Колө чорыджыка заводитны пер-јыны важ-ужјөзјас.

3) Колө төдмавны, абу-ө коопера-тiвын лiшнеј-ужалые, оз-ө ков кодөскө чiнтыны.

4) Колө вузөстө бура вiзны. Омөл-складјас-вөсна да локногөн-вузөс-нов-лөдлөмые унаые вузөсјас щыкөны, чi-нөны.

5) Быд-пөлөс-вузөс колө сузөдны кадын, медса-нiн сөкыд-вузөсјас, мед

најӱс паракодӱн верман вајны. Секи
вузӱс-сузӱдӱмьд донтӱмжык сувтас.

6) Кооперативлы колӱ зилны перјы-
ны тырӱр пайјас, котыртавны выл-шлен-
јасӱс, содтӱд-пайјас коравны, боетны
виңны (хранить) лишней-сӱм прӱчент-
-вылӱ,—тӱждьыны, медым кооператив-
јасын пыр вӱли сӱм.

7) Оз ков лезны сӱм лотајтны. Ре-
визионер-комиссиялы колӱ бура ужавны.

8) Колӱ вузасын сӱмьн сӱм-вылӱ,
узӱн-сетӱмье колӱ дугдыны.

9) Правлениелы щӱкыдъыка колӱ
лыдыны аслас-ужалӱм-јылые шлен-
јас-возын.

10) Колӱ отсавны гӱл-јӱзлы коопе-
ративӱ пырны: а) пай-мынтан-сроксӱ на-
лые нуждӱны, б) пай-донсӱ премиясыс
бергӱдны, в) нажетка сетны гӱлжык
јӱзлы (вузӱс вајны најӱс медавны, сет-
ны мыјкӱ вӱчны) мед пайнысӱ вермас-
ны мынтыны; г) кодӱ зик-нин оз вермы
пайсӱ мынтыны, сы-вест корны сӱмсӱ
отсасан-комитетые.

11) Колӱ кыскыны ужавны коопе-
ративын кӱзайкајасӱс, нывбабајасӱс.

12) Колӱ јӱз-кост-југдӱдан-велӱдан-
-уж буржыка нуӱдны.

Луасанјас. Тіјан-вөлөстын ем-абу потребобше-ствоис? Кымын шлен сени? Кушма ужалоны? Омла-кө кооперативад ужалоны, мыж-понда?

Кушом-вузос вајлөмаос мијанө 1924—25-d-воын.

Новлантор.	21%	Вөралан-припас. 3%	
Гојантор.	24%	Вөччан-көлуј.	5%
Њања-көлуј.	15%	Мукөдтор.	23%
Керка-пыщ-көлуј.	9%		

Прөчент.

Сберегательней-кассаын еом-уждөм-вылө сетоны 6-прөчент. Мыж сижө лоө? А со-мыж: сберегательней-кассаын-кө өти-шайт во-гөгөр виған, секи теныд шайт-пыд-ди өти-шайт да 6-ур сетасны, — 6-урыс уждылөмеид барыш. 100-шайт-кө во-кежлө уждылан, 6-шайт барышеө боестан. Соыс пельгөдөм-торжыс и шусө прөчентнад.

Кытчө виҙомаос еом Россіјаын 1914-d-воын, сар-дырји.

(Сарскеј-правительстволөн бјуджет).

Чиновникјас, пөлитса, судјас да турмајас - вылө	470-милль.-шайт
Аркірејјасөс да цоцјасөс-виҙөм-вылө.	55
Сар-семјаос	16
Мед-ыжыд-учрежденьејас	10
Армија да флот	970
Прөчент ужјөзјасы	402
Војтырөс-велөдөм-вылө	177
Мукөд-рөскөд	300

Государственней да местней-бјуджет.

Государствоөн-чүкөртөм - став-ёмыс өтлаын шүеё бјуджетөн. Міјан-бјуджет кык-пөлөс: государственней да местней. Государственней - бјуджетыс еетчө сөм Тсентральней (Шөрса) - учреждённейаслы, арміја да флотлы, көрттујјаслы, пошта-телеграфлы, банкјаслы, гырые-пабрік-заводјаслы, мүкөд - государствовкөд-вузасан-учреждённейаслы да с. в.

Местней-бјуджет еетө сөм областувса, карувса да вөлөстувса-учреждённейаслы.

Коді көзәјін местней-бјуджетын.

Губерњајас да областјас зев паскыдөс. Мед-ыжыд-карсаңыс вескөдлыны став-бјуджетнас он вермы. Сыпонда овмөссө матыетөны јөз-дінас. Быд - кар да карув, быд-вөлөст-і, лөеөдөны аслыныс овмөс - нуөдан - план. Налы еетчө торја-бјуджет, шүеё местней-бјуджетөн. Сіз-кө, местней-бјуджетыд кујім - пөлөс: областувса (губерња - увса), кар - увса, вөлөст-увса. Овлө нөшта карса-бјуджет, шуам, Сыктывдін-карса.

Кыг течеö сöмыс местней бјуджетö.

Местней-бјуджет течеö государственней-вот-дінö-лөсөдөм-содтöдые, государствосаң сөтөм-отсöгыс-да. Комі-областын мед-уна-сөм местней-бјуджетö воö вөр-петкөдөмыс.

Ыжыдö бјуджет Комі-областын.

1925-д-воын Комі-областын став-бјуджетыс (государственней і местнейс) вöлі 4275000-шајт. Местней-бјуджетыс 3.125.000-шајт. Государственней-бјуджетыс Комі-областын-ужалыс-государственней-учрежденье-јаслы мунöма 1.050.000-шајт. Сіз-кө, уна-ө-сөм вöлі колöма государстволы?

**Кытыс воöма докoд Комі - областней - местней - бјуджетö
1925—26-д-воын.**

Вöрыс 48%	
16%	Государствосаң отсöг
10%	Вотјас

Мукөд-торјыс 26%.

Рөскөд сiјө-воын.

31%	Лөзөс-велөдөм-вылө.
26%	Сөветса-учреждённејас-вылө.
13%	Зоньвизалун-кутөм-вылө.
6%	Сельско-көзәјственнеј-рөскөдјас.

24%-мукөд-рөскөд.

Рөскөдыс быд-морт-вылө волөма 14-шәјт да 86-урөн.

Сар-дырји быд-душ-вылө вотыд вөли воө 9 - шәјтөн, өни 4-ш. да 85-урөн.

Јуасанјас. Мыјла государство вот перјө? Кытчө сiјөс вiзөны? Ветлөј исполкомө да төдмалөј, кычi та-во вотсө перјөны. Төдмалөј, кушөм-законјас емөс вот-перјөм-јылыс?

**Мыј-вылө вiзөны крестаналыс-перјөм-
-вотјас.**

Сөкыд - војасө, револутсiја - дырји, мед - уна - вот мынтисны крестана. Öни докодјас государствоө мукөдлаыс щөщ вооны, воыс-воө докодыс содө. Сышон-да вермыны пондiсны вотјас чiнтыны.

Мыјла вотсө перјөны? Кытчө сiјө-сөмыс мунө? — да унжык - вотыс бөр

крестаналы мунө: му-ви́рjассө бурмөдө-ны, машинајас лөсөдөны, школајас, больницајас восталөны да с. в.

Пабрик-заводса-уҗ да му-ви́р-уҗалөм.

ССРС-ын унҗык - јөзыс (90%) олө ви́р-му - уҗалөмөн. Мукөд - госу́дарство-јаскөд-вузасегөн мед-уна ми́ вузалам му-помыс-артмөм-тор (75%). Сир-кө, ми́-јан унҗык-озырдуныс ви́р-му - уҗалөм-помыс. Ыаң-кө артмас, јонҗыка за-водитөны уҗавны пабрик-заводјас, көрт-тујјас, збојҗыка мунө вузасөм-нөбасөм, вотјас секи мынтөны срокын да с. в.

Војнаыд зикөз жуғөдліс ми́анлыс овмөс: сувтлісны унҗык-пабрик - завод-јас, му-ви́р-уҗалөм щөщ омөлтчыліс-і.

Мыј колө вөлі вөчны совет-прәви-тельстволы овмөс-лөсөдөм-куҗа? Став-рочмуыввса - Советјаслөм - VIII-д-сјезд шуіс: овмөс-пө лептыны поҗө сөмын му-ви́р - уҗалөм - кыпөдөмөн. Сирі сирө і ем. Клопокыд да шабдиыд-кө ем, се-ки вермасны уҗавны еітеч-дөра-кыан пабрикјас. Сакарнеј - севеклө-кө ем, вер-масны уҗавны сакар-вөчан-заводјас. Вуруныд-кө ем, ној-вөчан-пабрикјаслы уҗ доө.

„Л“ da „В“ - гижөм-жылыс.

Төвзө—төда.	Петавтөм—петалөма.
Кывеис—кылан.	Чегјавтөм—чегјалөма.
Повтөм—полыс.	Солавтөм—солалөма.
Ковтөм—колан.	Весавтөм—весалөма.
Востывны—вос- тылөј.	Видлавны—видлалөма.

Отсавны—отсалам. Вывлаң—вылө.

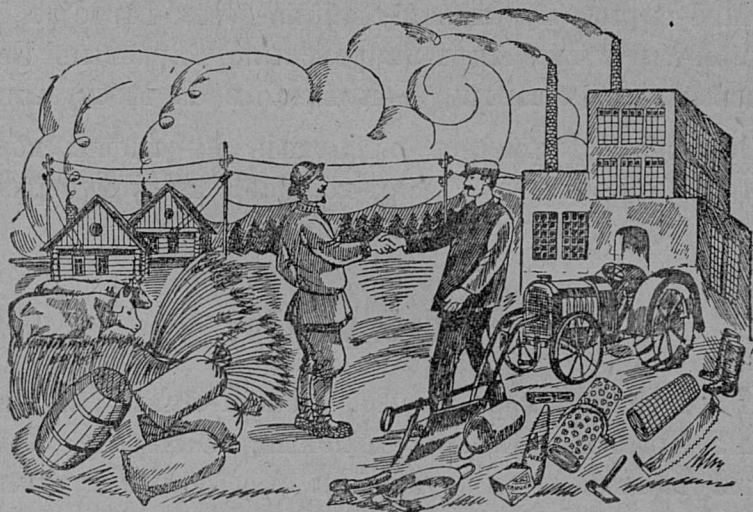
Кущөм-шыјас - воңын (јитөдана аљи јитөдантөм) сулалө „в“? Кущөм - шыјас-воңын сулалө „л“?

Лөсөдөј петкөдлөм - еерҕыс, чутјас - пысҕыс гижөј кывјас.

Төлын—төв. Кылан—...Сылан—...Со-
ла—...Сыла—...Сулалө—...Косалис—...Ко-
ралө—...Көрталө—... Виетала —... Пукалө
—...Чышкалө—... Гежмалө — ... Колө — ...
Олө—...Улын—...Шуалө—...

II. ПРОМЫШЛЕННОСТЬ ССРС.

ПАБРИК-ЗАВОДСА-УЖ.

Кымын-трактор мијан ем.

1914-д-воын Россіјаын вөдөма сөмын 187-трактор.
1917-д - воын — 1500. Сы-бөрын уна-трактор сөдөма.

Важөма мукөд - госу-
дар-
ствоыс:

1921—22	воын	60 т.
1922—23	„	1000 „
1924—25	„	8575 „
1925—26	„	10700 „
Ставыс		21335 т.

Вөчөма Россіјаын:

1923—24	воын	25 т.
1924—25	„	552 „
1925—26	„	1350 „
Ставыс		1927 т.

Сің-кө, 1926-д-во-вылө ССРС-ын вөлөма 23.262-трактор. Најө вермасны вежны 400.000-вөлөс, мөд-ног-кө—400.000-вөв-вөст ужаласны.

Көні вөчөны му-ужалан-машінајас.

Мед-гырыс - му-ужалан - машіна-вөчыс-заводјас со-кущөм-карјасын: Александровскын, Карковын, Бер-данскын, Накичеваңын, Ленинградын да Мөскуаын.

Јуасанјас. Вермас-оз крестаңын му-ужавны көрт-көлүттөг. Коди вөчө көрт-көлүсө? Индөј мусерпас-вылыс му-ужалан-көлүж-вөчан-інјас.

Кызі вөчөны көрт.

Көрт вөчөны көрт-сімаыс. Сещөм-сімаыс ем уна-лаын: Уралын, Днепр-ју-пөлөнын, Сібырын. Комі-муын уналаын-жө ем-а, ужалөны сіјөс сөмын Кажымын да Нувчімын.

Кызі торјөдөны сімаыс көрт?

Сіма тө вәјөны ыжыд-труба-код-пач-дорө, до-на-өң шусө. Пач пидөсас вөјдөр вылыс-саңыс кі-төны шом, сөсө сіма; сіма-бөрас бара шом, шом-вылас бара сіма. Сізі тыртөны выліөңыс. Ештас-да, улыс-саңыс шомсө өзтөны да мөкөн пөлтөны, мед јонжыка кутас сотчыны.

Кор көртыс сіма-пыщыс сылө, сіјө візувтас улө, пач пидөсас. Сеті роңөдөма. Роңсаңыс муас лөсөдөма вортајас. Сывдөм-торјыс коруна чүгөрмас пач-пидө-сас, роңөдыс сіјөс лөңөны вортајасас. Сені сіјө кы-мас. Сөмын өні ез-на көрт артмы, а чугун. Чугуныд рөшкыд, чегјасө, потласө, дөреыны оз туж. Көңөдөм-

-чугунсө еүјөны мөд-пөлөс-пачө. Сені, сылігас, чугун-
-пыщгас-векалөм-ковтөм-торјас сотчасны, сөстөммыш-
төм-сывдөссө бара леҕасны пачые,—лоө уклад (сталь).
Сіјө еекө чорыд-на-жө-да, оз-нын чугун-моз јона жу-
гавлы. Укладсө бара сывдөны, мед колас-ковтөм-тор-
јас сы-пыщкые ҕікөҕ сотчасны. Өні, щук-сөстөм-
мөдөм-сывдөсые лоө көрт.

Дорыыҕас.

Камгөны дорөны дорыыҕас.

Вылысаң сөкыда

Уеөны көрт-вылө мөлөтјас.

Ышкөны пөлтөны пушканјас:

Тырөма ловныс.

Өгыр-моз доналө

Горныын көрт,

Ламалө пыҕрасө

Нөш-улын гөрд.

Бі-зерөн савкјөдлө

Гөгөрыс кін,—

Зарныөн мічаа кісөө.

Кашкөны, музөны дорыыҕас.

Ҷожгысө-војталө

Көрт-вылө пөс.

— „Вачкыштлы!“

Горөдө јортыслы дорыыс.

— „Јонҕыка, вокө!“

Шуыштлө мөдыс:

„Med бур лоас гөр!

Пыді мед муркөдае,

Луҕыртае му!

Med дорыекөд гөрые
Öтвылые олас!
Med чарлакөд мөлөт
Öтлаө кысае!“

Т і м а - В е н .

Горныкуза-бөрын гижоны кујим-пөлөс-пас: „“ (чут), „!“, „?“

Индөј горныкузајас возза-вистјасеы, көні емө-тајө-пасјасеы да кывзөј, кызі ті сецөм-горныкуза-јассө лыдданныд. Мыјөн најө торјалөны? Куцөм-горныкуза-бөрын гижоны . (чут), „!“, „?“

Ізшом.

Ізшом перјөны му-пыщкые. Сіјөн ломтөны пабрік-заводјас, паракөдјас, паравозјас да мукөд-гырые-машінајас. Мукөдлаын керка-пачјас сіјөн ломтөны-і. Ізшомыд сөд. Сіјө овлө кујим-пөлөс: зірдалан, зірдавтөм, да сім-сөд-рөма. Мед-бурые — зірдаланыс. Сіјө мед-јона сотчө, мед-уна-шонныд сетө.

Кытые артмөма ізшомыс? Көркө зев-важөн, уна-сурс-во-сајын, му-вылын быдмыліс зев-уна-вөр. Пујасеы уеөм-бөрас мүйөн тыріны. Воые-воө му-пласт на-вылө соді. Сіјө-уеөм-пујасеыс іартміс му-пыщкын ізшом.

Ізшомтө перјыны кодјоны жуужыд-јукмөс-кодөс. Перјыејасеы летчөны му-пыщкае коканјасөн. Ізшомыс му-пыщкае кујлө пластөн: војдөр му, сесеа ізшом, сесеа бара му, с. в. Мыјөн ізшом-пласт сурө налы, пондасны сіјөс жуғлыны коканјасөн, пырны шөр-јук-мөсеањ бокјасас. Ізшом торјасеө дозјасөн лептөны му-вевдорө.

Ломтысөм-кынчи изшомыс бостоны нөшта-на уна-бур: вөчоны нашатыр, напталын, сакарин, краскаяс, уна-пөлөс-лекарствояс-да. Мед-уна-изшом ССРС-ын перjöны дон-жу-пөлөннн (донбасс). Сібырын перjöны-і, Мөскуа-гөгöрын-да. Коми-областын Печераын изшомыд уна-жө ем, сөмын ылынысла оз-на сїјөс пер-ыны-а.

Изшом-перјөм.

Ломакин-Васка сулалө шактаө-пыран-інын, візөдө увлаң. Му-шыс өтарө јашщїкјас локтөны изшом-тыра-поснїдїк вагонјасөн. Öтї-здукөн рабочејјас кыскас-ны јашщїкыс ічөтїк-вагонјастө, дөсөдасны најөс

Шафта.

релејас-вылө да гөгылтөдасны завод-өградаө. Тыртөм-
-јашщікјасө пуксөны улө-летчые-јөз. Јашщікјас гыма-
-гама-кыліг сунөны му-пыщкө—улө.

Васкалөн чужөмыс зүк-сөд ізшом-бусысла. Сылы
ескө колө-жө летчыны шактаас-да, сїјө-партіјаые
јөзыс ез-на чукөрмы, најөс відчысө.

Васка вожын-сајын локтіс татчө севренъаыс.
Шуштөм сылы шактаын. Шом-перјан-гуранјаслы, мөв-
палө-да, помыс абу. Шактаын-олігөн сөмын шочініка
југнїтлас ічөтїк-лампа-бі. Кок-шыјас сени кущөмкө
аслыс-пөлөсөе: шуштөмөсө. Сынөдыс зев лок: пыр
руа, дука, көзүд. Мукөд-дырјыс му-пыщкыс бөкыс
кылө ва-зольгөм-шы. Васалы думажтчө, мыј сїјө абу
бур-вожын, төдвылас уеөны шакта-јылыс-сөрнїјас:
„Татчө, со, муыс уеөма-да, 4-мортөс пөдтөма“, вїстав-
лөны рабочејјас. Лїбө: „Коркө важөн-нын шом-пер-
јан-гујас-пөвсө вошлөма өтї-пөрыс-пөл. Зев ескө
бура вөлөм төдө став-тујсө-да, вошөма-тај кызкө.
Адзөмаөсө кујим-лун-мысөтї, ловја-на. Сөмын зүк-нын
ебөстөм дај јөјмөма“.

Трунда (торф).

1919—20-д-војасын, кор ізшомтө еща перјисны,
уна фабрік-завод ломтїсны трундаөн. Бур-трундаыд
пес-дорыс унжык шоныдсө сөтө.

Кыці трундаыс артмө?

Уна-тыјас нїщкасөны. Нїщкыс кулө да вөјө тыас.
Тыис выльыс нїщкасө. Нїщјасыс бара кулөны да
вөјөны, с. в. Сїці ты-пыдөсас бура-кыз-пласт өкмас.
Сынөдтөгүд ваын нїщкыд оз сісмы, сөмын сөдасас
шом-код лө. Сещөм-нїщсө і шуөны трунданад.
Сїјө ем быдлаын, зев-уна. Комї-областын ем уна-і.

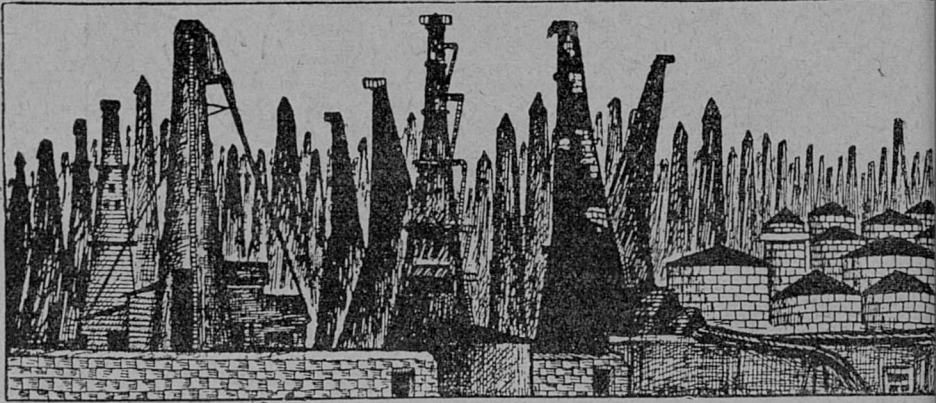
Трунда-перјом.

Њерп (нефть).

Карасінтö шедöдöны ъерпые. Сіјö еöд-код-рöма, жіѡер; перјöны муые. Унжыкыс ѡерпыд муын пыдын: 600—800-метр-жужда мукöд-дырјыс напарјаöн-моз лö мусö 'рождöны ѡерпöчыс. Њерпас-кö емöе газјас, секі сіјö ачыс рождöдыс кутас петны, еурјаöн-моз: Газјасыс-кö абу, ачыс оз-нын пег, лöгырыс-насосјасöн качајтны. Карасін-кынці ѡерпые шедöдöны бензін (аеропланјаслы да автомобилјаслы колантор). Карасін да бензін-јансöдöм-бöрын коласјасыс нöшта-на унатор вöчöны: уна-пöлöс-машіна-маван-выјјас, ваѡелін, лекаרתвојас, краскајас, дукијас да мукöд-тор. Њерп мед-уна Амерікаын да міјанын Кавказын.

Комі-областын (Укта-ју-пöлөн) һерпыд ем-жө, сө-
мын омöла-на ужалöны сени, оз тöдны уна-ö сiјö ем-
-да, ылынысла-да.

Петкөдлөј мусерпас-вылыс, көнi перјöны муыс-
изшом, һерп-да.

Һерп-шедтан-вышкајас.

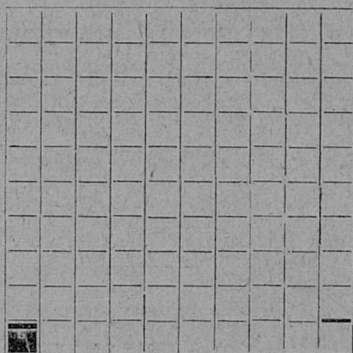
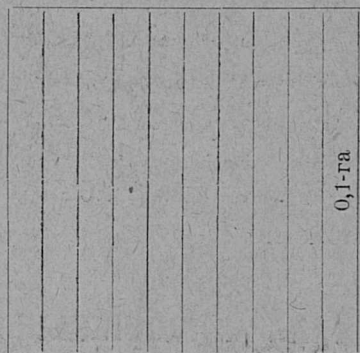
**Сөвет-Сојузын изшом-лерјөм воыс-воё содö. Комi-облас-
тын изшом ем-абу? Аттö, Америкаад уна-жö быдтор пер-
-јöны!**

Кымын сорһикуза тани гижöма? Мыјөн јансалöны
мöда-мöдые таяö-сорһикузајасыс? Кущöм-пас гижöма
быд-сорһикуза-бöрын?

Горöдан (горöбтан) - сорһикуза - бöрын
гижеö горöдан-пас (!), јуалан-сорһикуза-
-бöрын-јуалан-пас (?), вiсталан-сорһикуза-
-бöрын—чут (.)

Лөсöдöј аеныд кујимнан - пöлөс - сорһикузајассö.

дас-пелё-жукём-гектар   Со-пелё-жукём-гектар.

Тажё-гектарыс жукёма 10-пелё. дасөд-жукёныс гижёё—**0,1**. Шүеё—(өтi) да-сөд-жукөн.

0,3—кујим дасөд-жукөн
0,5—віт дасөд-жукөн;
сiр, воқө.

Кык-гектар да жын ($2^{1/2}$) гижёё — **2,5**. Кыкыс чүтiк-воқвылас петкөдлө быдса-гектар, чүтiк-бёрын гижёё кымын дасөд-жукөн.

Кымын-саңғиметр 0,8-м?
" " 0,3 "
" " 2,6 "

Гектар позё жукны нёшта 100-пелё.

Соөд-жукёныс гижёё—**0,01**

0,02 — кык соөд-жукөн;
0,03 — кујим соөд-жукөн; с. в.

Быдса-гектарјас-кө емөс, гижёёны чүт - воқвылас: **4,05**.

Кымын-саңғиметр 0,05 м?
" " 0,18 "
" " 0,25 "

Кымын-ур 0,4 -шајтын?
" " 0,09 "
" " 0,15 "
" " 3,54 "

Мыҕыг артмөны новланторјас.

дөра вөчөны шабдыге, еітєч да бумажнеј-матєрје— клопокыге, ној—вуруныге. Тајө-новланторјасө-лөсөді-гөн лоө вөчны со-кущөм-ужјас: шөрт печкыны, кыны, белітны, мічөдны, мічмөдны. Емөге пабрікјас, көні сөмын шөрт печкөны, лібө кыөны. Емөге і сещөмјас, көні тајө-став-ужсө вөчөны.

Мыј мі адзылім еітєч-кыан-пабрікаын.

Мі ветлім еітєч-кыан пабрікаө. Öградаас пырیم ставным сөреөн-бөреөн, мөд-ногыс оз і лєзны. Сув-тїмө öграда-шөрас. Віқөдам-да, гөгөрыс жуҕыд-кујїм-судта-керкајас. Шөр-керкасаңыс кајө зєв куҕ да кыз-труба: сені-пө сулалө руөн-ужалан-машїнаыс.

Пырїмөј өтї-керкаө, кајїм мед-вылі-судтаас. Сені машїнајасыс кватлалөны клопок-нөбјас да пазөдалөны најөс, жуғлөны кышјасө.

Мөд-судтаас машїнајасыс клопоксө весалөны јогыс, ңїралөны да сыналөны сїјөс уклад-сынанөн.

Бусыс!—лолавны он вермы. Вата-торјасыс бытөөлым пукєїсны мїјан-вылө.

Мунїм јєшцө-вєжөсө. Сені машїнајасыс печкөны ватасө да гартөны шөртеө трубїчајас-вылө. Трубїчајасыс зєв терыба бергалөны, бытөө ловјаөс.

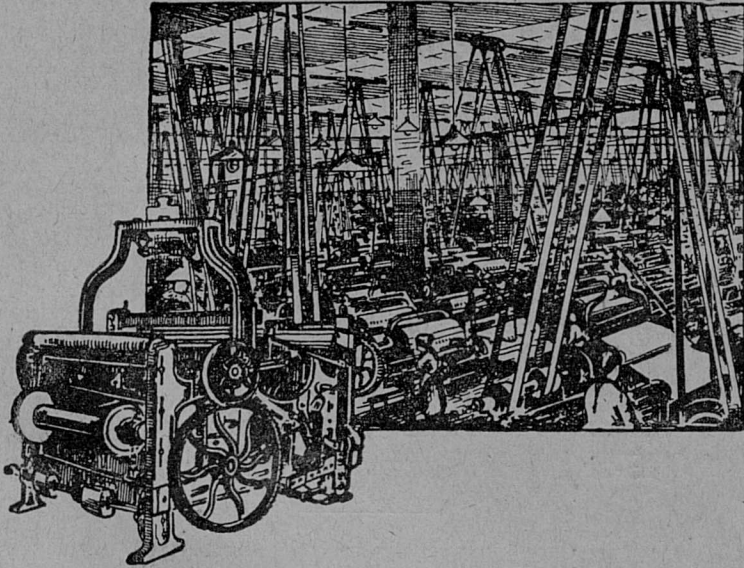
Өтїлаын машїнајасыс шөртыс кыөны матерје. Чөл-нөкјасыс зєв-терыба тувјалөны өтарө-мөдарө: өтї-мінутнас-пө, вїсталїсны мїјанлы, 150-ыс бөра-воҕа тувк-ңїтласны. Пабрїкаас кыз-зык: грыма-грамакылөны машїнајасыс. Горңїтны оз поҕ, ңемтор оз кыв.

Адзылім машїнајасөн-матєрје-помајас-гартөм. Сєсєа машїнајас-жө нуїсны најөс мічөдчан-їнө мічөдны.

Миçöдөм-бөрас матерје-помајассө нуисны выль-жырö, лычкавны на-вылö серјас.

Ми зев-јона-муçим. Петим ывлаас-да, тыр-морөсөн долыда-пырые лолыштим.

— Кыçи бара рабочејјасыс лун-лунсө олöны паб-риқјасас-а?—кылисны шыјас.

Кыан-пабрікаын.

Соод-јукөн мөд-ног шусө 1⁰/₀ (прöчентөн).

Төдмалөј	1 ⁰ / ₀	1-шајтыс.	Кымын-ур	сiјö	лоö?
„	5 ⁰ / ₀	1-метрыс	„	-см	„ ?
„	10 ⁰ / ₀	1-кг	„	-грамм	„ ?
„	25 ⁰ / ₀	1-шајтыс	„	-ур	„ ?

Бур абу ва-руөн-уқалан-машіна.

Руөн-уқалан-машінајастö бергөдлö ва-ру. Руыс артмö гөгөр-тупкөса-пöртјын-ва-шонтöмыс. Васö пöрт-јас шонтöны пескөн, ішомөн, трундайн, либö нер-

пөн. Сөмын сiңи-ломтiгөн оз став шоныдыс мун ру-
-вөчөмө, уна-шоныд вошө вешшөрө. Велөдчөм-жөз-
-арталөм-герти сепчөм-машинажасын шоныдыс со-кытчө
разалө:

- 1) 8⁰/₀ мунө пөрт-шонтөм-вылө,
- 2) 22⁰/₀ петө щын-петан-трубаөд,
- 3) 6⁰/₀ мунө машинажас-һиртчөм-вылө,
- 4) 50⁰/₀ лебчө ва-руөн сынөдө.

Кымын ⁰/₀ колө колан-уж-вылас?

Лыддөж да төдмалөж—код-лыдпас тани мед-ыжыд.
Улисаңыс сiјөс гиренитөж.

0,2-ш	0,3-ш	0,15	0,25
0,7-м	0,1-м	0,9	0,1
0,25-ш	0,01-ш	0,36	0,06
0,02-ш	0,03-ш	0,08	0,03
0,36-м	0,23-м	0,2	0,9
0,8-кг	0,3-кг	0,49	0,86
0,48-кг	0,68-кг	0,25	0,05

МЫЛА КОЛӨ ЕЛЕКТРОПИКАТСИА.

Електричество.

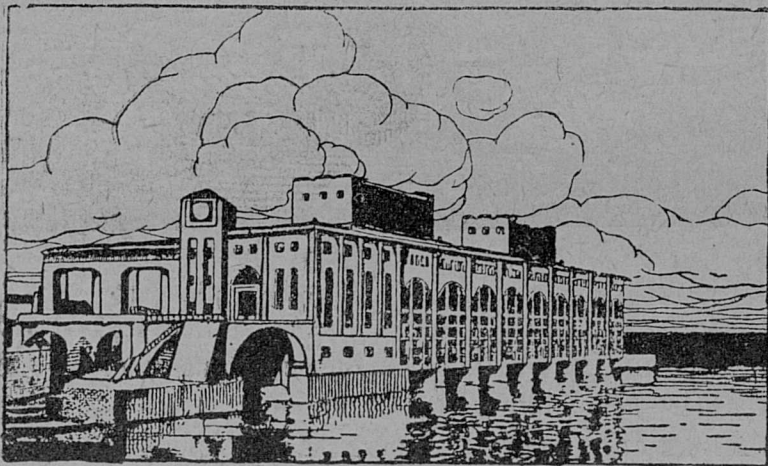
Бостөж сургуч-тор, либө гуттаперчевеј-сынан, да
һиртыштөј сiјөс жүрсид. Сесеа инмөдчөј на-бердө
чуһнад,—мыј ти секи кылад? Сiңи-жө вөчөј пемыд-
инын,—мыј адзанныд?

Зырыштөј сынантө либө сургучтө кос-жүрсид да ма-
тысетөј најөс поснидик-гумага-торјас-динө. Мыј лөб?

Бостөж клаһича-тор, һиртыштөј сiјөс шөвк-торјөн
да сiң-жө матысетөј сiјөс гумага-торпыриг-динө. Мыј
лөб? Кушчөм-вын сiјөс ставсө вөчө?—Електриче-
ство.

Електрiчество вынажык ва-руыс.

Ҙеылын Ленинградсаҥ ем Волков-һима-ју. Сiјө абу куҕ, сөмын вывтi вiзув, кывтны сы-куҕа оз поч. Казалисны јөз сылыс ыжыд-вынсө, дод-далисны ужавны: тырмас-пө сесса теныд вее берегсө кырлөдлыны. Чукөртчiсны рабочејјас иҗеҗерјаскөд да стрөитiсны ју-вылас зев-ыжыд-електрiческеј-стантејја. Сiјө-стантејјасы өнi сетө електрiческеј-вын Ленинградса-пабрiк-заводајсө, ужалө 1.500.000-морт-пыд-дi. Електрiче-

Волков-стантејја.

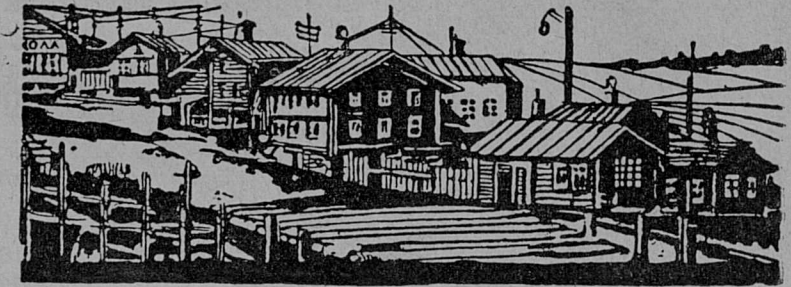
скеј-выныс Волков-стантејјасаҥ Ленинградса-пабрiк-заводајсас мунө сутуга-куҕа, бергөдлө сенi машина-јассө, лепталө да новлөдлө уна-сурс-килограмма-грузјас, југдөдө керкајассө, улчајассө. Електрiчествоыд јона коҗһөдө јөзлыс уж.

Петкөдлөј карта-вылыс Волков-ју.

Јуасанјас. Комi-областын емөе-абу электростантејјасыс? Көни? Мыј ужалөны електрiчествонас?

Кушом-ужјас вермө вöчны електричество.

Електричество вермө бергөдлыны быдеама-пöлөс-машінајас. Вермас лептавыны аслыс-пöлөс-краңјасөн уна-гурс-тонна-грузјас, новлөдлыны вагонјас, шонтыны уклад да көрт-сывдан-ыжыд-пачјас. Крестанінлые сіјө вермас бергөдлыны көјдыс-весалан, вундан, ышқан да гöран-машінајассө; пессө поткөдлас, іңассө шырас, төссө лөсас, мөссө лыгас.

Електропiтсiрујтөм-грезд.

Електричество-вынөн-жө öнi перјöны сынöдые селитра (му-вынеöдан-тор).

Електричество вермас мiјанлые олөм зiкөз вежны, сөкыд-ужые мiјанөс зiкөз мездыны.

Електропiкатсiја.

Öнi бара-нын став-важ-пабрiк-заводјасыс ужалöны. Выл-пабрiк-заводјас стрöйтны колöны машінајас. Машінајассө бергөдлыны колө ыжыд-вын. Унжык-машінаыс ужалöны ва-руөн. Ва-русө-шедтiгөн уна-шоныд, уна-пес, уна-шом вешшөрө вошöны.

Корөiсны машінајассө-бергөдлыны мөд-вын, донтөмжыкөс, — електричество. Сiјө-выныс артмө ас-

лыс - пöлöс - стантсїяжасын. Стантсїяжассö лöеöдöны сетчö, көнї ломтантор уна да донтöмжык, шуам, көнї уна-трунда, ізпом да с. в.

Мед-донтöм сувтö електрїческеј-выныд вын-вöчыс-машїнасö-кö кутас бергöдлыны вылыгаң-уған-ва (водопад), лїбö вавїзувыс. Пес-һи-шом секи оз ков вајны, һöбны. Ваыс дугдывтöг кутас бергöдлыны електрїческеј-машїнатö тöv і гөжöм.

Став-вїзуван-васö-кö СССР-ын долдавны машїнајас-бергöдлыны, најö ескö вермїсны ужавны кыч-мїльон-вöv-пыдди. Öнөз мї кујїм ваыслыс бостны сöмын кычöд-пај-вынсö.

Електрїческеј-выныд нöшта со-мыјөн бур: сїјöс поңö ыстыны сутуга-куза 300—400-кілометр-сајö. Шуам, Сыктывдїн-карын-кö вöлі ыжыд-стантсїя, сїјö ескö вермїс машїнајас бергöдлыны да југыд сетны Сыктыв-вожö Кажымöз-кымын, Ежва-катыд—Кулöмдї-нөз, Ежва-кывтыд—Удöраөз.

Кущöм-государствојасын ужöдöны електрїчество-вын.

Мед-уна електрїчество-вынөн ужалöны Амери-каын. Сесса

Прантсїяын,
Норвегїяын,
Италїяын,
Шветсїяын,
Швејтсарїяын,
Сöвет-Сојузын.

Корөј тајö-государствојассö муерпас-вылыс.

Үжікөй петкөдлөм-серті:

Гіжі, гіжін, гіжіс, гіжім, гіжінныд.

Ворсі ” ” ” ”

Волі ” ” ” ”

Муні ” ” ” ”

Пукөі ” ” ” ”

Пывөі ” ” ” ”

Мырсі ” ” ” ”

Усі ” ” ” ”

Гым-чард.

Гым-чард му-пукөмөһаһыс чүжмөдліс, повъөдліс јөзөс. Велөдчытөм-пөмыд-јөз өһи-на кевмысөһны гым-чардлы јенлы-пыдды. Мыј-һө ескө сіјө збылыге гымыс да чардыс?

Чард-біыд — сіјө зөв-ыжыд-өлектріческөј-бі-југгөр, петө кымөрыс ыжыд-шыөн — гымөһ. Чард-біыд мукөд-дырјыс түвө кымөр-костті, мукөд-дыр-јыс швачкысө муө, унжыксө, дөрт, жужыд-торјасө: вичкөө, тырыс -керкајасө, пујасө, куш-һнын — мортө, скөтө.

Кор-сүрө војјасын гымтөг чардалө, востымасө. Сіјө — вывті-ылын-чардалөм-гымалөм, шыыс оз кыв, сөһмын југһитөмыс тыдавлө.

Төльеграп.

1830-д-во - гөгөрын англычаһин Морзе доддаліс өлектрічество-вын гіжөдјас ыставны. Јуөрјасыд зөв-регыдөһ, көт-кущөм-ылө, пондісны локны. Сіјө-маши-насө һімтісны төльеграпөһ. Өлектрічество-выныс муһө стантсіјасөһ стантсіјаөз. 1838-д-воын Англіяын стрөітісны мед-воzza-өлектротөльеграп. Россіяын-мед-

-воzza-сещом-стантсїяыс воеге 1852-d-воын. Теле-
грап-сутуга нужддны му-вывті столбјасө-крепитөмөн,
му-пыщті, ва-пыщті, веег море-вомөн.

Телепон.

Көт і регыдөн позо ыстыны телеграпөн јуөртө, да
пыр-на-жө сїјө абу еорнитөмыд-код.

1877-d-воын америкаһете Грагам Белл лөөдіс те-
лепон. Сїјөн електричество-выныд нуө еорнитө өтї-
-інтассаһ мөдө, ылө ас-олан-інсаһыд. Телепон вөчны
кокнїджык дај регыджык телеграп-дорыс, көт дыр-
жык ез велаһны сїјөс вөчныс-а.

1882-d - воын Германїјаын лөөддөмаө телепон
еорнитны кык-кар-костын: Берлін—Гамбург. Кык-кар-
-костыс 213-кілометр.

Сы-бөрын сесса быдлаһын кутїсны лөөдаһны те-
лепонјас. Воыс-воө буржыкөс: өтарө ылысаһжык еор-
нитөны јөз мөда-мөдкөд.

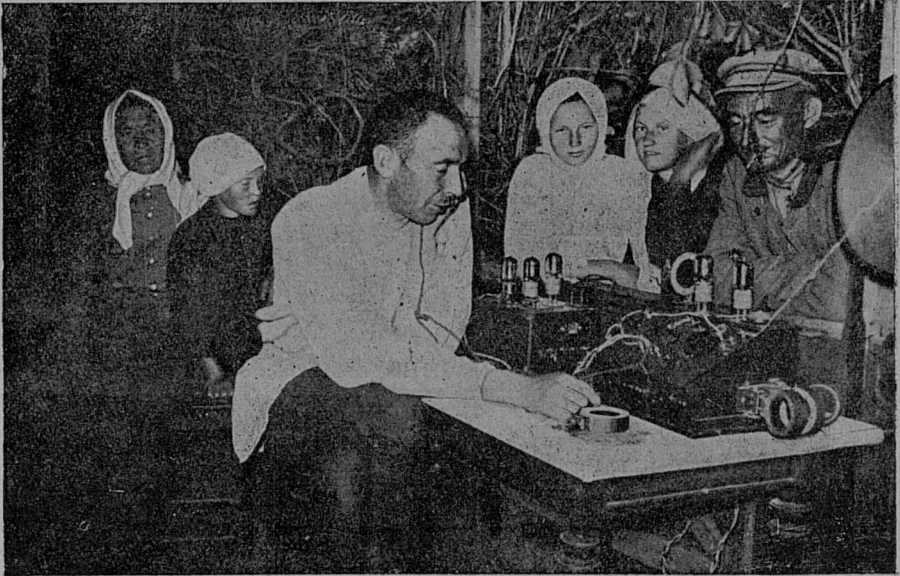
Radio.

Јөзыд пыр воҙө бөстчөны. Сутуга-телеграпыд до-
на сувтө,—велөдчїсны лөөдны сутугатөм телеграп.
Сїјөс-вөчны мед-воzzaјас бөстчїсны роч-морт Попов
да італлаһете Маркоһїлы. Кыкнаһныс најө лөөдісны
өтї-стантсїјаһаһ мөд-стантсїјаө сынөд-пыр-сутугатөг-
-еорнї-ыстан-маһїнајас. Електричество-вынсө мөдөдө-
ны да куталөны стантсїја-ыввјасас аслыс-пөлөс-суту-
га-тивјөн. Сїјөс өшөддөны жужыд-сурја-вылө. Сутуга-
төм-телеграпыд шусө radio-телеграпөн.

Radio-телеграп-лөөдөм прөстөј-телеграп-лөөдө-
мыс донтөмжык сувтө: сылы оз ков сувтөдаһны сур-
јајас, оз ков нужддны сутуга.

Радио-телеграф-вöчыгяс сесса пондiсны мöвпавны, оз-ö поз радионас еорнитны мöда-мöдкöд, мед гöлöс-шыыс кылö.

Вöчiсны-i сiгöс. Öни ми вермам кывзыны быд-лун, мыг Мöскугасаг лыбö Ленинградын мижанлы вiсталöны, мыг мижанлы ворсöны (музыка).

Радио кывзöны.

Бöрjöг вогза-вiстгасы „i“-вылö-помасан-став-кыв-
жассö да гiжöг најöс тетраданыд. Сесса векалöг пет-
кöдлöм-сертi со-кущöм-кывжас:

Кывгжык—кывгi. Туригяс—турi. дортiжык— . . . .
Вöртiжык— . . . . Ылисан— . . . . Тастiсö — . . . .
Улiтi— . . . . Вылiтi— . . . . Тагитö— . . . . Сiгi-
тö— . . . . Јодитö— . . . . Горнiгяс— . . . . Векнi-
жык— . . . . Естiжык— . . . . Поснiжык— . . . .
Кокнiджык— . . . . Вöснiджык— . . . .

СТРӨИТАМӨ ВЫЛ-ПАБРИК-ЗАВОДЈАС.

Колёны выль-пабрик-заводјас.

Міжан важ-пабрик-заводјас оз вермыны лезны тыр-мымөн-вузёс. Колё вöчавны выль-пабрик-заводјас, а важ-јасё выль-ногөн лёёдавны, важ машинајасё веж-лавны выль-бур-машинајасөн.

Сар-дырјі унжык-машинасё да машина-частьјасё заграңитсаын вöчөдлісны. Сіјö абу бур, мі сіңи-ужавны огö лёёдчö. Пондам-кö быдтор заграңитсаса-капіталістјаслые нöбавны, секи најö міжан-вылын ыжыдавны пондасны: вузаласны лёбö оз машинатö. Вермасны машинајастöг колөдны, секи көт бөр пабрикајастö тупкав. Міжанлы колö зілны қикöз мездысны заграңитсаса-капіталістјасые. Колö стрөитавны сецöм-заводјас, мед сіјö - машинајасөн выль-машинајас вöчавны. Секи еітөчтö пондам кыны, дај еітөч-кыан-машинајасё дорны. Кущöмкö-машина-тор-кö секи жугалас, ас-заводын сіјöс қоңтасны, лёбö выльöс сецöм-торсö вöчасны. Заграңитсатöг мынам.

Машинајасыд уна-пöлöс колёны: вöчавны машина-јас, вің-му-ужалан-кöлуј, тракторјас, електрическеј-лампајас, паскөм-дöра-кыаңјас да с. в.

Лоасны машинајас, унжык-вузёс лөö, унжык-сөм пондас бергөдчыны. Сөм лоас, нөшта-бур-машинајас лёёдасны, вузөсыд нөшта уна лөö,—донтөммас.

Машина-вöчөмыд öнi міжанын војна-воңса-војас-серті буржыка-нын мунö, унжык вöчöны-і.

Колö зілны бурмөдны метал-шедөдан-чукöртан-уж. Öд машинајастö вöчавны колö уна-метал.

Кöрттујјасыд јона колёны-і. Уна гырыс-бур-тор колö вöчны сөвет-властлы, сөмын сы-вылö колö уна-сөм.

Кытыг богтны сөм.

Лөз-государствојас сөмтө мјанлы оз сетны, оз уждыны. Сени власты буржујјас-кыын. Најө, төдөмые, оз отсавны ужалые-јөзлөн-мед-возза-государстволы. Сіз-кө, сөмтө колө корены асланым-государство-пыщкые. Сөмсө өетыны поңө кујим-ногөн:

1) Ужсө лөсөдны сізі, мед пабрік-заводјасые воас барыш; сіјө-барыш-вылас вежлавны важ-машінајассө да выл-вылө-стрөйтчыны заводитны. Сіз-кө, колө өні-ја-лышнеј-рөскөдјас пабрік-заводјаслые чінтыны, дөнтөммөдны ужсө: лөсөдны ещажык-служашщөј да унжык-уж.

2) Докөд вермас локны пабрік-заводјас-кынзі мүкөд-торјые, шуам, көрттујјасые.

3) Сөм-чөжкны да выл-олөм-лөсөдны государстволы колө отсөг став-рабочөјјассаң, крөстанасаң да служашщөјјассаң. Налөн быдөңлөн ем ічөтїка-сөм, сөмын сіјө-сөмые разі-пелі. Сіјө-став-сөмсө-кө өтлаалам, Сөвет-республикаса-өвмөс-кыпөдны поңас јона өдіјө. Мед-бур лөө, ужалые-јөзые-кө кутасны нөбавны государстволые уждысаң-облігатсіјаяс да ассыныс-сөмнысө віңны государствоса сөм-чөжан-кассајасын.

Став-учреждөңөңөјасы, организатсіјаяс-да, колө віңөдны, мед өтї-грөш оз мун ковтөм-рөскөд-вылө. Мед быд-ур, быд-шајт веескаласны өвмөс-кыпөдөм-бур-мөдөм-вылө.

Мыј шуліс В.-І.-Лөңын рабочөјјас да крөстана-јылые.

Мыј мјанлы быдөңлы мед-јона колө?—Кокнөдны рабочөјјаслые олөм, бурмөдны крөстаналые өвмөс. Карјасын, пабрік-заводјасын, рабочөјјас лөсөдөдны-нын выл-олөмсө. Көт нөжјөнікөн-а, мунөны воңө да воңө.

Рабочејјас-кыңчі мјанын уна-мїлльон-крестьяна. Најо сїктјасын пыр-на важ-ногөн олоны. Крестьянатог рабочејјаслөн, аскежаныс, выль-олмыд оз-жө артмы. Рабочејјаслые олөм-вылөм-ужалөмсө колө суртны крестьяна-овмөскөд. Сїңи-вөчөмөн өдјө мөдам мї воғө, бурмөдам олөмнымөс, овмөснымөс-ї.

Крестьянатө да рабочејтө кужөмөн колө суртны, мед быд-морт адҕис најөс-суртөмые бурсө. Гаҕтөма, гөла да [пемыда-олыс-крестьяна мед адҕасны налы-бур-вөчөм.

Крестьяналы колө збылые-отсөг вөчны, мед төдча-на сїјө вөлі. Вешшөрө-кыв-песөмые ҕемтор.

Өтувтчыны став-гөль да шөркөд-дема-олыс-крестьянакөд!

Воꝛлаꝛ на кѳд ꝑѳжјѳнїкѳн мѳдны!

Отсавны крестаналы мыжѳн поꝛас!

Оз ков торјѳдчыны крестаналы рабочејјасые. Торјѳдчасны-кѳ, ставыс бѳр вошѳ. Револуѳсіја-суд-ѳд мукѳдлаын важѳн вѳліны, сѳмын сенї крестанаыс ез отсавны рабочејјасыслы-да, ѳемтор і ез арты. Колѳ инѳ крестаналы да рабочејјаслы ѳтув-ужавны. Секи оз озырјас вермыны мїжанѳс, а мї најѳс вермам.

Мыј вѳчѳ сѳвет-власт рабочејјасѳс крестанакѳд ѳуртѳм-куꝛа.

Коммуѳнїст-парѳїјалѳн XV-d-сјезд шуїс крепаммѳдны рабочеја-крестана-кост-ѳуртѳс. Сыпѳнда шуїсны ыстыны еїктјасѳ вїꝛ-му-ужалан-машїнајас да мукѳд-вузѳсјас; сетны сѳм уждысан - тѳварїшществојаслы; быд-ногѳн отсавны гѳль-крестаналы (мездыны најѳс селкозналогыс, кокѳѳдны уждысѳм, отсавны налы ѳтувјѳн-вїꝛ-мусѳ ужавны да м. т.); чїнтыны вузѳс-дон; кыпѳдны вїꝛ-му-ужалѳм да скѳт-вїꝛѳм; боѳтѳѳдны крестанаѳс вѳѳїтны пабрїк-заводын-ужалан-быдмѳгјас (клопок, шабѳдї, табак да м. т.); стрѳїтны заводјас да сецѳѳм - быдмѳгјассыс вѳчавны колан-кѳлуж. Колѳ-пѳ мездыны крестанїнѳс сѳкыд-ужыс: вештыны сїјѳ-ужсѳ машїна-вылѳ.

Јуасанјас. Тїжан-вѳлѳбетын мыјкѳ вѳчѳѳ-оз тајѳ-шуѳм-куꝛа? Вїсталој, мыј вѳчѳны.

Лѳсѳѳѳј сѳрѳнїкуꝛајас да мед сенї лѳѳны щѳц сѳ-кущѳѳм-кывјас:

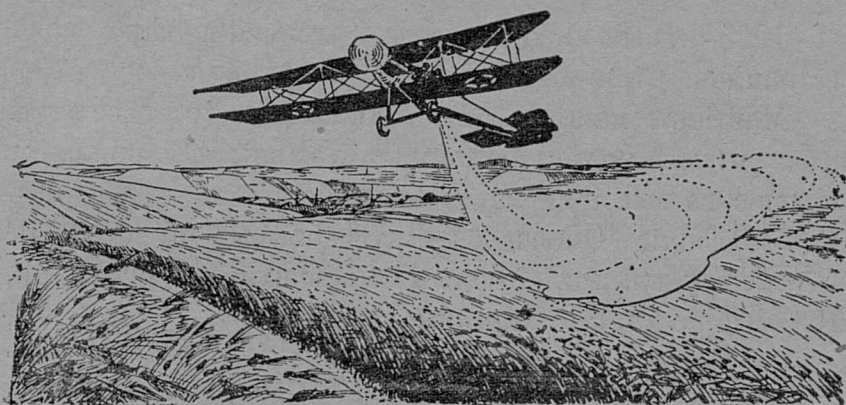
вежїѳтѳѳма, кусїѳтѳѳма, вїрїч, лабїч, кѳјїн, тојїн, коꝛїн, кујїм, сїꝛїм, пѳјїм, јанꝛїм.

Гїжѳј, мыј талун вѳчїд урѳк-вылад.

Авіакім.

Мукöд-государствоса-правітелъяс жона букшасёны сөвет-власт-вылө, лөсөдчöны бырöдны сїјөс. Верміс-ны-кө ескө, важөн ылыштисны Сөвет-Союзтö. Сы-понда мїжанлы колö воэыв лөсөдчыны доръены наыс.

Локтан-војнаыд оз важ-војнајас-код ло. Воэза-војнајас-дырї косаелісны сöмын фронтјас-вылын, а

öні фронттö он сувтöд. Јöзыд велалісны лебавны, выл-сікас-мортвіанјас—јада-газјас-лөсөдісны. Аеропланјас-над пондасны лебавны кытчö колö, пöдтыны карјас-тö да сїктјастö газјасөн. Секі војна-вылө-мунöм оз ков, гортад вермасны віны. Сыпонда быд-мортлы колö кужны відчыены газјасыс да аеропланјасыс, пöд-тыс-газ-вылө мөд-газ ыстыны: віны сїјөс. Сы-куза лө-сөдöма „Авіакім“-ыма-общество. Авіакім вöчöдалö аеропланјас да лөсөдö газјас, велöдö—кызі ужавны најөн.

Аеропланыд зев-колантор: сiјö мед-ödjö нуас-вајас поштатö, вузöсјас, јöзтö-і. Аеропланыс-ödjö некод оз ну.

Комі-областын аеропланыд вывті-һин-колантор. Кörtтујјас мијанын абуöе, мiртујјас омöлöе. Печераö-кö Сыктывсаң мöдöдчан, кык-вежон тырмас кысыны. А аеропланöн сетчö 4—5-часöн воан.

Пырöј ставныд „Авіакім“-һима-обществоö да стрöитамö „Комі-морт“-һима-аероплан.

Гiдроплан Сыктывдiн-карын.

1925-д-воын мед-воzzaыс Сыктывдiн-карö волис гiдроплан. Сiјöс-виqöдыс зев уна чукöрмис.

Мавтісны машинасö быдлаті. Винтыс (пропеллерöн шусö) мöдіс бергавны, ужавны. Гiдропланыс шывгiс ва-ыввті первој пристан-дорöз һöжјöһик, сесса бергöдчiс Ошвиq-бöж-дiнти да кыq-тај ödqöдчiс Сыктыв-ју-кузаыс, — сöмын пызшыштіс жургiг-тырјi. Виqöдысјас ставыс qоргöны.

— Со, со, кыптіс ваыс!

Пöштi кiлометрöн-жыңјöн кулыштіс ва-куза 1-минутöн. Сесса кыпöдчiс, качöдчiс... Выліті жургö-лебö, бöр локтö мијанлаң. Вöчiс кыц да бöр пукeіс ва-вылö. Петöны зельеңечсајас, ващјалöны ставныс.

— Но, кущöмжык?

— Ең, сорһит, зонмö! Вывті лöсыд!

12-минут Сыктывдiн-кар-гöгöрын.

I.

Менам воіс черöд леблыны вывлаңö. Сöлöмöј веескыда тiралö—пола. Пырі кајутаас, пукeі, — зев-лöсыд пукавныс, һебыд-пуклöсјас (креслöјас)-вылын. Лот-

чікыс (машинанас вескөдлыгы) өзөссө пөдлаліс. „Енө-пө востөј, бөрсө воам да ачым воста. Енөј курітчөј-нө; енө ветлөдлөј местаыс-местаө“,—велөдө мјанөс.

— Но,—мөвпала ме:—прөшцај сесеа муыввса-олөм!

Гідроплан бара воҗа-мозыс бергөдчөс прістаң-дінті. Сесеа өдҗөдчөс да өдҗөдчөс, — мөдіс ва-куҗа пызҗыны, сөмын-нөн лыҗыштөс.

Ме віҗөдлі өшіңөд увлаң. Вөлөмакө, сынөдөдөыс-нөн лебам: егө і төдлө васыс-торҗалөмсө.

Го-дівөыд! Керка-өшіңсаң муө ог лыет віҗөдлыны-а, секі пыр муө җөргі! Быдтор кутөс посҗавны, керкаҗасыд бытөө посҗөдік-пывсаңҗас. Сыктылыд да Ек-ваыд шор-кодөс. Морҗасыд—посҗөдік-акаңҗас бытөө. Некушөм полөм абу. Ставным пукалам да һум-јалам: лубө да лөсыд! Кор-сурө ічөтөка лажкөтөышт-лас—быдсөн сөлөмыд ыркөйтлас лөсыдысла. Віңтыс оз і төдчы өдҗө-бергөдчөмысла: өтөк-мінүтөн 1300-пөв бергөдчө. Жургө јона, еоркөтны оз поҗ, колө горзөмөн пел-воҗад віставны.

— Но, кушөмҗык кажөтчө?—горза ортчөн-пука-лыс-кресҗаңынлы (мөкөд щөщ лебалөсны сөскаса 3-кресҗаңын).

— Ок, лөсыд-жө, слава богу! дөбөлкө лөсыд, сла-ва богу!

II.

Ылө-ылө тыдалө гөгөр. Тонө Слөбөда, Җеленөч, Час. Мөдарын: Лөзым, Пажга, Ыб, Нувчөм, Гөсөка. Выл-гортыд җөк-матын. Лебам Степан-вічөк-вөстөті, — сөјө бытөө ічөтөк-часовҗа. Соборыд сөщөм-жө. Туҗҗасыд—ставыс шылыдөс, мылк-нө-гуран бытөө һөкөн абу. Со кодкө котөртө ескө туж-куҗаыс гөдроплан-бөреа-да,

еща сүөдән! Котөртыс-мортыс бытто өтү-местаын јок-тө. Вөвјас лудын повзөмаөсө, скачитөны ескө-да, воқө бытто оз-жө мунны. Сыктывдін-карыд ставнас кіпы-дөс-вылын бытто тыдалө, ічөтік-грезд-код. Кыщовтм кар-гөгөрыс, мунім 20-кымын-кілометр.

Гидроплан кутіс летчыны мулаң. Бергөдчигас ічө-тіка пөлінтчылас, кокнідіка лажкытыштас. Воім Сык-тыв-ју-вом-вестө. Кодкө купајтчө, бытто пузчужөм-кага вегласө ваас. Вылысаңыд тыдалө Ежвалөн да Сыктывлөн пыдөсыс. Ставыс төдчө: кызі мунөны лыа-көсајас, көні ізјас, көні лыа.

Машина һөжмөдіс. Бытто варыш түвгө лөң-валаң. Со-со, інмәс... Ок, өдјө-жө лебө вөлөм. Вылысаңыд-ві-зөдігөн мі сјіөс его казавлө. Кор-тај матыемім мула-һыд, вөлысөні кутіс төдчыны өдјө-лебөмыс.

Ва-вылас-пукөгөн машинасө бара өдзөдіс да зөв лөсыда шлывкытіс пукөгс, утка-моз.

Бөр воім му-вылө. 12-мінут лебалім.

III.

— Ловја-на, Віттор? Ен кув? — јуалөны јортјас.

— Но, со-морө, лөсыд-жө вөлөма! — воча шуа налы.

— А лөсыд-жө, слава богу! Бывті-жө-һін лөсыд, слава богу!—содталөны һумјалігтыр еоккаса-крегтана.

Жал меным лоі! Еща-на міса тајө, јешщө-на ескө леблыны колө-да!

Первојсө вөлі пола, ог лыгт пукөыны, бөрвылас окота лоі јешщө лебавны.

Ок, думајтан-да, куцөм-бур-добра лебалан-маши-наыд! Колө, колө чукөртны еөм да аслыным Қомі-муө лөсөдны тащөмсө!

Көсјөмыс колө-а! Вајө, комі-војтыр, лөсөдамөј! Мед лоас асланым „Комі-морт“-һыма-лебалаң-машына.

Јуасанјас. Тіјан-вөлөстын ужалө-оз кушөмкө-добро-вольней-общество.

Төдмалөј, кымын-шлен быд јачејкаын? Мыј најө вөчөны? Кушөма налөн уҗыс мунө?

Тіжөј, мыјла колөны аероплаңјас да кушөм-бур наыс.

Мөда-мөдлы-отсасаң-комітетјас.

Мөда-мөдлы-отсасаң-комітетјас лөсөдөма отсавны гөль-крестаналы овмөссө-кышөдны. Комітетјасын уҗсө бура колө нүөдны. Колө зільны өтувтны сетчө став-гөль да шөркодөма-олыс-крестанасө, медеа-һын ныв-бабајасөс. Колө кыјөдны, мед комітетсаң-отсалөм му-нас сөмын гөль-крестаналыс-овмөс-кышөдөм-вылө. Ас-лас-уҗ-јылыс комітетлы шөкыдҗыка колө лыдөдыны шленјас-воҗас.

Задачјас. 1. 1926 - d - воын Комі-вөлөстјасын Сө-ветјасө-бөрјігөн чукөртасјас-вылө гөль-крестана-пыс волөмаөс сөмын 40%. Кымын % гөль-јөз-пыщкыс абу волөмаөс?

2. Öтi-вөлөстын волөма 200-гөль-крестанiн. Чукөртас-вылө на-пыщкыс волөмаөс сөмын 50%. Кымынөн волөмаөс?

Кымын % абу волөма?

III. СӨВЕТ-ВЛАСТ.

СӨВЕТСА-ЗАКОНЈАС, СӨВЕТСА-СУД-ДА.

Законјас ви́з-му-јылыг.

Сөвет-власт мырдәис помещи́кјаслыг ви́з-мусö да еетис најöс крестаналы ужавны. Öнi ви́з-вылын да вöр-вылын кө́зәјиныг госу́дарство.

Мусö да ви́сö ужалыгыд ужалö кытчöз оз мун сiјö мөд-уж-вылö, шуам, заводö. Мунас-кö дыр-кежлö, ви́з-муыг лö өновтчыны.

Öнiја-законјасөн öтi-кiö уна-му оз чукöрмы. Кы́з-во-сајын Россијаын 700-помещи́клөн вöлöма 31416-га (гектар)-мүдн овмöс-вылö, а став öнiја-Комi-областын 36833-га-му. Сiз-кö быд-помещи́клөн вöлöма

пöштi сымында-му, мында мiжан-областын 40.000-ов-мöсын.

Ви́з-му оз мырддые со-кодјаслые: кодi армiяын, кодлы не ас-вöлаөн (а бөрјөмөн) лоö служитны, кодi мунöма-ас-ужөн (пес пiлтны, вурсыны) нажетка перјыны.

По́зö-оз öни му-ви́зтö кöртмавны? По́зö. Шуам, һаң һöтi оз во, скöтыд кулö, сотчан, либö һöшта ку-щöмкö-притча суас,—секи позö сетны мутö ужавны кöртымөн. По́зö кöртмавны i секи, кор он вермы ас-семјаөн ужавны, ужалыејасыс-кö мунöмаöе нажöвитчыны либö армiяынöс-кö да с. в.

Кöртмавлöм-ви́з-му бөр сетчö важ-кöзаинјаслы. По́зö мутö медөн ужöдны, кор медалыеыс оз вермы ас-помеыс став-сетöм-мусö ужавны.

Кодјас көсёны вьль-ногөн ужавны му-ви́зсö, вермасны јукёгөн торјöдчыны обществоыс, петны чукöрөн бокö. Торјöдчан-артеллы торјөн ви́з-мусö сетöны.

Комi-областын му-ужалöм кыптö.

1923-d-воын көзлöмаöе 28.521-га-му,

а 1926-d-воын „ 34.812-га-му.

Код-воас унжык көзлöмаöе? Унаөн-ö унжык?

Вөр-јылыс.

Вөр мiжанын зев-уна.Сiјöс колö лöсöдны. Емöс-на вöрын некод-вольтöм-инјас. Комi-област вөр-помеыс вермас озырмыны. Сiз-кö, колö јона тöждыены вөр-понда, ви́зны сiјöс лок-ногөн-жугöдöммыс.

Комi-јöз оз зев радејтны вöртö, вöрыс најöс лич-кö-да: му-пöлöнды петö, ви́зтö тыртö, кыз он лöгас. „Гöгөр вөр, а пыр ви́зны щöктöны“, ропокö дадöйд.

Войдөр вöрыд быдлаын уна вöлöма, да бырöма. Öнi, со, Англiјаö, Галландiјаö-да, мијаные, Коми-муыглоö вöрсö петкöдны.

Öнiја-сöвет-закон-серти став-вöрыс јукөис кујим-пелö. Öфи-јукөн прöста сөтсö виэ-му-уэалыејаслы, мöд—заводјаслы, којмöд—колö государство-киö.

Крестаналы-вөр-торјöдöм мунö-нин.

Виэöј вөртö сотчöмые.

Вöрыд—мијан-озырлун. Вөр-помые коми-крестанин нажöвитчö, кынöмпöтсö перјö. Сöмын уналаын-на тајö-озырлунсö војтырыд оз пыöди пуктыны: кызи вермöны, сiзи i жүгöдöны вöрсö. Чередитöм некущöм абу.

Вөр-пöжар.

Вермас лоны, вөр-пыйн-олысјас вөртөг коламөј, пес-пуыд веег бырө.

Міјанын уналаын вөрыд веє сіемө. Кер-леңамө-ө, пес-кераламө-ө, — жың-пусө колам муас: увјассө гө-гөр-бок разөдам. Сещөм-коласыс, өтікө—сіемө, мөдкө— мешајтө мүкөд-пујаслы быдмыныс, којмөдкө—паскө-дө пөжарјас.

1925-d-воға-гожөмын Комі-му-пастаын сотчөма 97.872-га-вөр, 445.805-шајт-дон. Со кущөм-ыжыд-урон вөр-сотчөмјасыс. Коди сее мыка? Төдөмыс, ас-ным. Огө пелькөдө вөрјассө дај бјјасөн лока вөдјтчам.

Статистика петкөдлө 1925-d-воға-вөр-пөжарјас-јы-лыс со-кущөм-тор: ылыс вөр-пөжар вөлөма нарөснө-өзтөмөн, 72-ыс—вөдчыстөг-біөн-вөдјтчөмыс, 132-ыс—оз төдны мыјыс, помкаыс абу сурөма. Унжыкысө 132-пөыс дөрт көнкө кыз-сурө-біөн вөдјтчөмыс вөлі.

Кущөм-вөр ем Комі-областын.

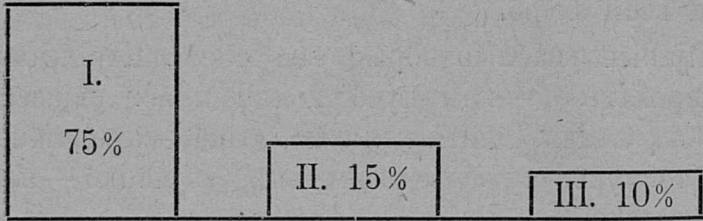
Јаг	12.712,8-сурс-гектар.
Парма	6.113,4 „ „
Коз да пожөм (сөра)	214,4 „ „
Рас (корја-пујас)	42.22,6 „ „

Ставыс . . 23.263,2-сурс-гектар.

Комі-областыс вөр петкөдөма:

1921—22-d-воын	137,6-сурс-куба-метр
1922—23 „ „	427,2 „ „ „
1923—24 „ „	764,4 „ „ „
1924—25 „ „	968,16 „ „ „

Коді петкөдө вөр Коми-областыг.

- I. Комилес
- II. Руссголландлес
- III. Руссанглолес.

Гижөж, мыж лыддинныд вөр-жылыг.

Гижөж индөм-серти:

Том — томиңик. Важ — . . . . . Мича — . . . . .
Мистөм — . . . . . Сөд — . . . . . Жежыд — . . . . .
Пельк — . . . . . Гөгрөсө — . . . . . Матын — . . . . .
Лөз — . . . . . Кос — . . . . . Кыз — . . . . .

Народней-суд.

Некөн, некущөм-государствоын абу сещөм судыс, кущөм сижө Совет-Сојузын. Мукөд-государствоын властыс да судыс капиталистжас да помещиқжас-кыин; быдлаын судитөны буржујжас-дор, дорјөны ассыныс олөм, увтыртөны рабочејжасөс да крестанаөс. Сөмын мијаһын, Совет-Сојузын, властыс да судыс ужалыг-јөз-кыин. Сыпонда совет-законжас дорјөны ужалыг-јөзөс, виқөны налыс олөмсө. Сар-дырји волостней-суд судитлис сөмын крестанаөс. Некущөм-чиновникөс һи поп-дакөс вөлөтса-суд ез вермыв судитны. Öни гөлөс и озырөс судитө өти-Народней-суд.

1. Народней-судда поснидик-мыжжасыс судитө аскежас, өтнас, гырыежыкжасыс — кык заседателкөд.

2. Областса (Губерњаса)-суд: а) видлалö Народнеј-судлые воꝝö-судö-сөтөмјас; б) ачыс рөшајтö гырые-делöјас.

3. Вөрковнеј-Суд (мед-ыжыд-судыс, Мөскуаын) судитö медеа-гырые-мыжјасы, видлалö Областса-Судлые воꝝö-судö-сөтөмјас.

Подувсањ јурвылöз.

Пыр ме војдöр овлі чöв,

Тöдлі öтöтöр:

„Кöбыла-пö—абу вöв,

Баба—абу морт“.

Ныв-дырјі-на унапöв

Батö шырліс борд:

„Кöбыла-пö—абу вöв,

Баба—абу морт“.

Велöдчыны кад ез вöв,

Тед-пö сөс нөмтöр:

„Кöбыла-пö—абу вöв,

Баба—абу морт“.

Вөрөссајын гаж ез вöв,

доліс мужік-морт:

„Кöбыла-пö—абу вöв,

Баба—абу морт“.

Џік мед шыаөм ез вöв

Мужік-дела-дор:

„Кöбыла-пö—абу вöв,

Баба—абу морт“.

Скодјас-вылын—шыңитöв,

Ен лыст лөзны гор:

„Кöбыла-пö—абу вöв,

Баба—абу морт“.

Пыжӧ бӧжавны ен сӧв,

Тед-пӧ сынантор:

„Кӧбыла-пӧ—абу вӧв,

Баба—абу морт“.

Ескӧ ӧчи-мужик-морт

Бабатӧг оз ов.

Буракӧ-тај, колантор

Нывбаба-улов!

Ӧни пӧлтӧ долыд-тӧв,

Оз-нын некод сорт:

„Кӧбыла-пӧ—абу вӧв,

Баба—абу морт“.

Ӧни мијан сӧвет-власт,

Олӧ баба-дор;

Оз-нын мужик тупјӧд дает

Тупкыны кыввор.

Баба—абу кӧбыла,

Баба—человек.

На собраӧне ја была,

Уна тӧди сек.

Воӧ мијан празник-лун,

Кывзы, баба-јорт:

Леӧин-тујӧд збоја мун,

Те-ӧд—мезмӧм-морт.

Нобдинса Виттор.

Важӧн.

Со-мыј гижӧма вӧли сар-дыреа-законын гозја-кост-
-олӧм-јылыс:

„Гӧтырлы колӧ кывзыны аслас-верӧсыслыс, семја-
-вылын-јуралыслыс; колӧ радејтны сижӧс да овны кыџи
сижӧ щӧктас (107-d-ст.). Верӧс-кӧ кытчӧкӧ мӧд-оланиӧ

мөдөдчас, гөтырлы колө мунны сы-бөреа (103-d-ст.).
Гөтырјас верөсејас-щөктытөг оз вермыны медавны
ужалыгөс“ (1902-d-ст.).

Ө н і.

Со-мыј шуө сөвет-закон гозја-кост-олөм-јылыс:
„Гозја-костыс-кө өтыс кытчөкө мөдлаө мөдөдчас ов-
ны, мөдыс, абу-кө сылы окота, вермас не мунны сы-
көд“ (104-d-ст.).

Гөтырлы, пондас-кө корны гумага верөскөд торјөн
овны, колө сетны сјјөс.

Гозјалөн ембурыс оз өтлаас (оз сорлаас, 105-d-ст.).

Гозја вермасны торјөдчыны сөгласөн, сөгластөг-і
(ст. 86—99).

Выл-закон гөтрагөм да гемја-јылыс.

Міјан-закон-серті сөмын граждaнскеј-ногөн (сөвет-
нога)-гөтрасејејаслы сетө гозјалы урчөтөм став-
-праваыс.

Вичкоын-веңичајтчөм некущөм-права гөтрасејејаслы-
-мунысјаслы оз сет.

Выл-закон-серті нывбабалы да мужчіналы гіжеыны
поңө сөмын 18-арөс-тырөм-бөрын.

Гөтрагөм-бөрын-чөжөм да лөсөдөм-овмөс, выл-за-
кон-серті, лө-нін кыкнаныслөн.

Сөмын, кодлы куцөм-пај сетны торјөдчигөн, лө-
сөдө суд. Гіжеытөм-гозјалы сетчө гіжеөм гозјалы-
-код-права-жө, суд-кө адзас, мыј налөн вөлі өтласа-
-олөм. Торјөдчигөн-кө кодыскө—верөсыс либө гөты-
рыс—оз вермыны ужавны да јона нуждајтчөны, секі
сылы мөдеаңыс мынчысөө алімент, сотстрак-пособіе-
-ыжда, квајт-төлыс-чөж.

Омөла-кө бат-мам візöны ассыныс челад-сö, најöс сүд вермö бат-мам-ордыс бостны да сетны опека-улö. Секи бат-мамлыс кутасны перјыны челад-сö-быдтöм-вылö сöм.

Выл-закон-серти вермöны перјыны отсöг поснi-чöј-воқјас, пöлјас, пöчјас.

**Став-бöрјыс-нывбаба-пыщкыс бöрјысiсны сöветјасö
Комi-областын:**

1924-d-воын 28%, 1926-d-воын 45%.

	1925-d- -воын.	1926-d- -воын.
Волсјездјас-вылын нывбабајас-ужа- лісны	8,9 ⁰ / ₀	12,7 ⁰ / ₀
Кар-увса-сјездјас-вылын	6,4 ⁰ / ₀	6,9 ⁰ / ₀
Областнеј " "	6,2 ⁰ / ₀	9,2 ⁰ / ₀
Віқјасын	1,75 ⁰ / ₀	5,98 ⁰ / ₀
Народнеј-заседателын	550 м.	753 м.
Селегаткајасö-бöрјöма	2.058	2.699

Задачајас. 1. Сіктын 250-олыс. Сіктса-кооператi-вас воіс 1.000-метр-сігеч. Чукöртас-вылын шүісны јукны сіјöс öтмындаöн быд-мортлы, ғырысды і пос-нылы. Қымын-метрöн воас быд-мортлы?

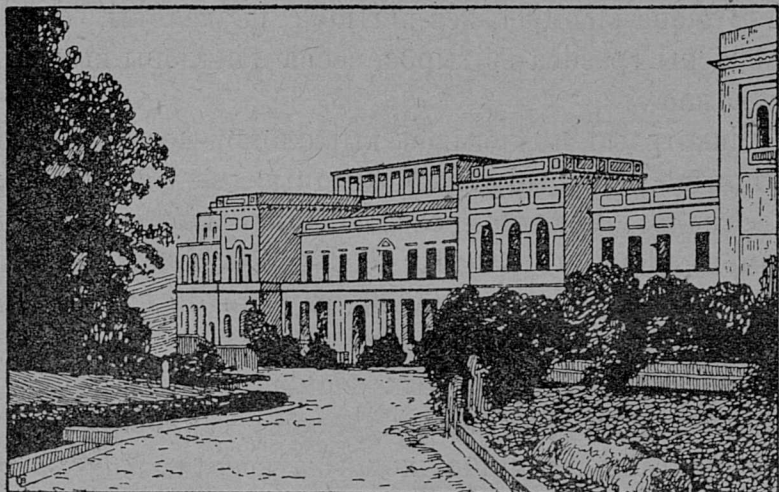
2. Тöдмалöј војдöр, қымын-велöдчöм-нывбаба тіјан сіктын, қымын керка-да. Сесса арталöј, қымын-велöд-чöм-нывбабаöн воö быд-керкаö.

СÖВЕТ-ВЛАСТ ТÖЖДЫГÖ УЖАЛЫГЈАС, ЗОҢВИЗА-ПОНДА.

**Қызі сöвет-власт отсалö јöзлы вісöмјаскöд
ВЕНГЫНЫ.**

Комi-муын кулыс унжык мукöд-губернајасын-до-рыс. Мöскуа-губернаын быд-1.000-морт-пыщкыс кулö

15—16-морт, Коми-областын—28. Мыј-понда сїјö?—да
вывтї-сöкыд-олöм мїжан-крестаналöн да сїјöн. Олан-ін
çескыд: öтї-їчöтїк-жырын төвјас çоң-семја. Сынöдыс
сенї пыр шыкöма, лолавны немторјöн. Вывтї сöкыд
сещöм-їнын овны челады. Нöшта, пемыд-кö жырыс,

Крестана-шојтчан-ін Лївадїяын.

јешцö-нын омöл. Мїжан крестанскеј-керкајасын öшїн-
јас еща дај поснїöс, јона-југыдјас керкаын, төдöмыс,
абу. Мукöд-крестанїныслöн ескö 3—4-жыра керкаыс-
да, оз ставас овны, жалїтöны.

Çоңвїзалуныд ем дерт і сојан-сајын. Јона-ö-бура
сöјö мїжан-крестанїн, быдсөн төдöны.

Сесса, омöлік-кöмкот-паскöмнад ужалыс-јöзыд
јона кынмалöны.

Сöвет-власт төждысö төдмöдны јöзöс кызі колö
овны, мед çоңçїваон лоны. Сїјö-ужсö нуöдöны лыд-
дысан-керка-пыр, докторјас-пельшöрјас лектсїјаяс
лыдöны, сорнїјас нуöдöны. Уна-нїга-нїн ем сы-јылыс.
Колö велöдчыны да лыддыны сещöм-нїгајассö.

Чакотка.

Чакоткаһн-виеы меd-уна. Меdа уна сiјһн виеһны жарса-рабочејјас. Унаһн сыые кулһны. Чакотка — ву-жана-виеһм. Вужана-виеһмјас ем уна-сикас: колера, бiавиеһмјас, пиеки, скарлатина да мукһд.

Вужана-виеһмјас зев-регыдһн паскалһны. дорала виеһдасны грездса-војтырһс, сесеа лаһтлһны кымынкһ-во-кежлһ.

Чакоткаыд һёжјёһиёһн, кыјдһчһмһн-моз морт-пыщ-кад пырһ. Мортыд мукһд-дырјиыс во-мһд виеһмһсё оз казав. Чакотка-разёдыејасыс вывти-посһидик, еинмһн-адзытём-вёсһидик-беd-код-гагјас (бациллы). Виеыелые-кё дулсё мичёдан мыјёнкё да вiзёдлаһ микроскоп-пыр (ыждёдан-стеклё), зев-уна сещём-гагсё адзан. Чакоткаһн пыржык виеһмһны тыјас, кодһн ми лолалам. Виеһм-мысһиыс најё оз кутны вермыны бура ужавны. Виеыёс војдёр шочиһика коса кызёдас, сесеа щёкмёдас, кутас петны сёд-гырд-сора-шык. Шыж-нас петһны сиеһм-ты-торјасыс.

Мукһд-дырји чакоткаыд виеһдас дыр: во-мһд. Мукһд-дырји регыдһн вiас: вежонһн-мёдһн. Арталёмаёсё-да, став-кулые-пыщкые жыһыс кулё чакоткаһн: кык-кулые-пыщкые ёһиыс чакотка-помые-һин кулёма.

Локвиеһм.

Му-пастала быдлаын уна-јёз виеһны локвиеһмһн. Меdа-һин јона локвиеһмыд војна-бёрын быд-пелёсё разалис.

Кызи локвиеһм вуждё?

1905-д-воын адзисны виеые-морт-гырд-пыщкые виеһм-разёдыесё. Сiјё штопор-код-гаг, ыждёдан-стеклё-пыр тыдалё.

Гырдо локвиеом-гаг вескало уна-ногөн. Сорнѣтѣгөн вѣые-мортлөн резеѣ дульыс, дульыскөд щөщ—вѣеѣ-дыс-гагјасыс. Наяѣ вермасны вескавны чоѣвѣа-мортлы еѣнмө, вомө; сесаѣ, чолаѣк-дој-пыр, вуѣны гырдо. Вѣысесаѣ вѣеѣм вермас вуѣны окасѣгөн, өѣи-дозјыс еојѣгөн, чогарка-помыс да сѣз воѣө. Вѣеѣм вуѣө вѣыс-көд гозјаѣн-уѣлѣгөн-ѣ.

Кызі вѣеѣдө локвиеом.

Вежон кујѣм-кымын мортыѣ оз каѣав, мыј сѣјө вѣе-мөма локвиеомөн. Төдас вѣеѣмөмсө сөмын секи, кор сы-лөн јанѣм-гөгөрас лѣбө мүкөдлаө кѣтас. Кѣтөмыс

Сѣпѣлѣса-морт.

содө, уналати заводѣтчө ѣольѣыны. Сесеа вѣеѣдысјасыс заводѣтөны сѣстыны лыјассө,—секи зев-сөкыѣ мортыѣ-лы: көн-еурө лоѣны дојјас, сетыс петө клашщөј-дук. Унаыс вѣеѣдысјае жуѣдөдөны мортлыс ныр-шөр-

-лысö. Секи виегелөн нырыс зикöз ламалö, колö сө-
мын кык-ныр-роз. Мукöд-виегелөн вом-пыщкөсыс да
аныс сиемö. Овлö, сінјас жутöдö. Секи зик-сінтөг верман
колны.

Виедьејасыс вермасны овмөдчыны еурса-вем-пыщ-
кө. Секи мортыд вермас зикöз кок-јылыс уены. Дыр-
-мыгө виедьејас пырöны јур-вемö. Секи виеге вер-
мас јöјмыны да јöјөн і кулö.

Кызі видчыгны вужана-виемјасыг.

1. Оз ков сасбыртöз јуны.
2. Гојны-јуны колö торја-дозјыс. Медса-нын төд-
төм-јөзкөд оз ков гојны өтө-дозјыс.
3. Оз ков куриҗны јөзлыс чигарка-пом.
4. Јөзлыс мыскытөм-көлүј оз ков новлыны.
5. Төдтөм-јөзөс оз ков окавны.
6. Öтлаын-ужалигјасөн вомад җинөм оз ков еујны,
med möda-möдлы виеөмыс дульнад оз вуж.
7. Мыјөн семја-пыщкыс каҗалан виеөм, пырыс-пыр
виегеөс колö ыстыны больҗчаб.
8. Вермасны шедны виедье-гагјас вичкоын крес-
төн окөдигөн, дарјасегөн да. с. в.

Ужјас. Уна-јитöда-кыв-помын быдлаын гижө „і“:
тані, таҗі, шонді, с. в. „Ы“ гижө: „мыј керны“,
„мыј керöны“, „мыј керасны“, „мыј керисны“ да
„кодлы“—јуасана да щөктана-кывјасын.

Корөј воҗа-виегјасыс да гижөј војдөр „і“—вылө-
-помасан-кывјас, сесса—„ы“—вылө.

Кызі колө овны, мед зоңвізаён лоны.

Керкатө колө візны сөстөма.

1. Енө візөј оланінаныд ковтөм-көлүј.
2. Енө тупкөј өшіңјастө занавесјасөн: шонді-југы-дыс віалө віеөдые-гагјасөс.
3. Быд-лун чышкөј жоқјас ва-корөсөн, бусјас — лашыд-ветөкөн.
4. Быд-лун төлөдөј оланіннытө.
5. Бырөдөј гутјасөс, лудікјасөс, төрөканјасөс, шыр-јасөс, крысајасөс: најө разөдөны вујана-вісөмјас.
6. Енө сөлалөј жоқө.
7. Быд-вежонын, көч өтчыд-а, мыскалөј жоқтө.
8. Өшіңувјастө пелка візөј.

Сөстөма візөј ассыныд тушатө, көмкөт-паскөмтө-і.

1. Быд-асыв мысөөј мајтөгөн. Мыскөј кіјастө, гол-латө, чужөмтө, јуртө; весалөј гыж-костые најтсө шіңтө-da.
2. Сојөм-воңвылын да водігөн мыскөј кіјастө.
3. Гыжтө ен быдтөј, щөкыда сіјөс шырөј.
4. Өтчыд вежонын щук пывеөј, лібө кунајтчігөн мыскөј мајтөгөн став-тушатө.
5. Быдөн чышкысөј торја-кузчыщјанөн.
6. Куз-јуреіөн ен олөј, шырөј сіјөс. Нінөмөн ен мавтөј јуртө.
7. дојјас-вылө најт-рузумјас, чераң-везјас да му-көд-сещөм-тор ен пуктөј.
8. Улыс-дөрөм-гач вежөј быд-вежонын.
9. Відчысөј паскөмө да јурө тојјас-чужтөмые.
10. Енө вывті-шоныда пастасөј.
11. Енө новлөј қескыд да жујыд-борлаа-көмкөт.

12. Куцём-пакём позё мыскавны, щёкыджыка мыскалөж. Кодёс оз поз мыскавыны, щёкыда пыркөдөж да костөж шонди-возын.

13. Волпасыв - дөратө (простыня) щёкыда вежаллөж.

14. Щёкыда волпастө төлөдөж, костөж сижёс шонди-возын.

15. Виз, мед волпасыд оз лудикёсы.

16. Керкаб-пыригөн көмкөт-вылыс буссё-найтсё бурачышкав.

Сојём-жылыс.

1. Бур-сојанторыс мортыд вына дај зоңвиза.

2. Сојны-жуны колө сөстөм-дозжыс.

3. Совтө колө визны вевта-дозжын.

4. Сојигөн оз ков термасны, сојанторсө колө бура куртчавны.

5. Куртчавны верман сөмын бур-пиңөн. Сиз-кө, пиңжастө јона колө визны: быд-лун весавны щөткабн, быд-сојём-бөрын вом-пыщкөстө пожжавны.

6. Оз поз пиңтө гуджыны јемөн, пуртөн да мукөд-чорыд-торјөн.

7. Оз поз пиңөн јирны чорыд-торјас.

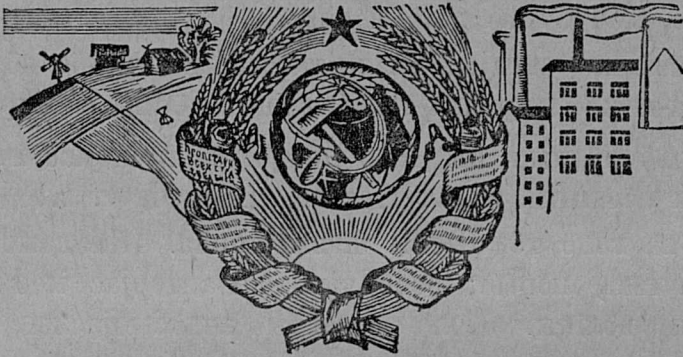
Міјан-Сөвет-Сојузын 1.000-мөрт-пыщкыс олөны:

5 арөсөз	жынжыс
25 „	којмөд-јукөныс
40 „	һөлөд-јукөныс
50 „	витөд-јукөныс
60 „	дасөд-јукөныс
100 „	сурсөд-јукөныс.

Сувтөдөж кывјас-пыддыс лыдпасјас.

Боедөј кушдөмкө-вист да примевитөј, кытчө пукта-
лөма чүтик (,).

Лөсөдөј кымынкө сорнүкүча, мед сени лөбны чу-
тікјас (,).

СӨВЕТ-ВЛАГТ МЕСТНЕЈ ДА ШӨР-ОРГАНЈАС.

Гіктса-сөвет (сельсовет).

Гіктјасын, грездјасын да вөлөстјасын бөрјысөө
гіктса-сөвет, быд-100-олысааң 1-морт. Мед-ещамс
гіктса-сөветын вермас лоны 3-шлен, мед-унамыс—50.
Ветымын мортыс-уна оз бөрјысөө. Гіктса-сөвет чу-
көртчылө төлыс-пйын кыкыс. Став пыр-мунан-ужсө
нуө өтө-председатель.

Кушдөм-уж гіктса-сөвет-возын.

Гіктса да грездүвса-сөветјасын шулөны, мјанлы-
пө нінөм вөчныс. Вөчанторјыд бара ем, сөмын колө
кужны бостчыныс.

Комі-јөзыд му ужалө. Сің-кө, сельсоветлы колө
төждыены вің-му-ужалөмсө выль-ногөн лөсөдны, вің-
јассө гыреөдны, бурмөдны; щөктыны сүјөрјас бура
поцны, мед віңјас-вылө скөт оз вескав; скөтсө бур-

мөдны, воставны выј-вөчан-артелјас. Колө төждыены кооператив-понда, мед сетчө ужднуөдыејасас вескыда (честно) - ужалыс-јөз вескаласны, мед кооперативын уждыс бура мунас. Колан-вузөејас лавкаын мед пыр вөліны. Колө зільны, мед кооператив-пыр крестана-вузөс бура мунас. Сөветлы колө візөдны щөщ тујјас-бөрөа, мед бурөе најө вөліны.

Пөжарнеј-сарајын машинајасыд мед зөңөе вөліны. Гөжөм-кежлө (страда-дырјі) колө лөөөдны дежурство.

Колө мөвпыштны, оз-ө поз сиктө кушөмөө ічөтік-завод лөөөдны, електричество, радио да с. в.

Јона колө төждыены школа-понда. Школаыд мед вөлі југыд, шоныд; велөдчыны-коланторјас мед тыр-мымөн вөліны. Колө отсавны велөдыејаслы уждө нуөдны.

Лыд-дысан-керка-понда колө төждыены, мед сіјө вөлі бур, пелк. Мед сөні пыр вөліны ыгајас, газет-јас, журналјас-да.

Грездувса-сөветлы колө төждыены мед грездын план-серті стрөитчисны да буржык керкајас лептисны. Колө төждыены велөдны јөзө пелкжыка овны. Му-көд-сиктјасөд арјасын најтысла мунны он вермы, — сөщөм-інас өтар-туј-бокөдыс колө лөөөдны москі.

Бур грездса-сад лөөөдны. А садјас—том-војтырлы качај, городкіасан да мачасан-інјас-да.

Кор вуждана-вісөм грездад сібалас, колө докторјас-көд өдјөнжык бырөдны сіјөс.

Колө візөдны, мед лок-ногөн да ковтөг вөр оз керавны.

Мөда-мөдлы отсасөм колө лөөөдны, стракујтөм-јылыс төждыены.

Унатор-на позо индыны вочны селсоветлы. Быд-
-пөлөс-ужыс лоо тырмымөн.

Сөмын колө сөлөмсаң кутчиены быд-уж-бердө.

Вөлөстувса - сјезд.

Вөлөстын мед-ыжыд-властыс — вөлөстувса - сјезд.
Сетчө бөрјысө быд-50-олыссаң 1-морт.

Вөлөстувса-сјезд бөрјө Вөлөстувса-исполком. Вөлө-
-стын-кө 1.500-бөрјыс-морт, Волісполкомө бөрјысө
7-морт, унжык-кө 1.500-ыс,—11-морт.

Волісполкомыс ас-піыс бөрјө кујим-мортөс прези-
-диумө. Сіјө нуөдө быд-лунса-ужсө.

Сјезд чукөртчылө вочны кушөмкө-ыжыд-делөјас.
Волісполкомса-шлөңјас ставныс чукөртчылөны шук
быд-вежонын, көт өтчыд-а.

Мыј вөчө Вөлөстувса-исполком.

Вөлөстувса-исполком өтө-сјездеаң мөд сјездөз вөлө-
-стугулын мед-ыжыд-власт. Сіјө ужалө Вөлөстувса-
-сјезд-шуөм-сертө, вылысса-сјездјас да исполкомјас-
-щөктөм-сертө-да.

Волісполком нуөдө сешөм-жө ужјас, кушөмөс сел-
-совет, сөмын сіјө оз-нын-өтө-грезд-понда либө еікт-
-понда төждыс, а чоң вөлөст-пондаыс. Сыпонда Волі-
-сполком чукөртчылө еіктса-(грездса)-председагелја-
-сөс, висталө налы ас-уж-јывыс, кывзө налыс виста-
-лөмјас, индө, кытө омөл, кытө бур, мыј колө воэө
вочны-да. Волісполком кыјөдө, мед вотјас вөлі лучкі
пукталөма, некөдөс өбөдлттөг; төждысө, мед вотыс
чукөрмас кад-кежө. Волісполком арталө, уна-ө докод
вермас чукөрмыны закон-сертө аслас-вөлөстугулыс, унаө
кушөм-рөскөд колө вочны-да.

Волісполком аслас-ужалом-јылыге вiеталo сјездјас да чукортасјас-вылын, кывзo—мыј индасны сылы, мыј шуасны ужалом-јылыге.

Вөлөстув - јөрөс.

Горһитoны вөлөстув-гыреөдoм-јылыге. Мыјла сјiө колo? Колo, мед вөлөстыд јонжыка ужалас да iчөт-жык-рөскөдөн: ужалыгејассo-виөмыс мед донтөмжык сувтас. Көт-өд iчөтiк-вөлөст-а, шуам көт 2.000 олыса, да ужалыгыс сымда-жo колo, најөс-виөм дона сувтo, сыпонда вөлөстын ужнас паекөдчыны он вермы. Сесеа, еша-јөз-пиыге бур-ужалыгејас озжык сурны. Бостчас-кө кодкө ужавны, iчөт-жалөванһе-вылад оз зев кут зилны бура ужавны.

Јонжык-кө вөлөстувлыд, унатор поңас Вөлөстувса-исполкомлы вöчны.

Болһича, ыжыджык школа (2-d-ступен), бур-библиотека, докторөс, агрономөс, суддаөс, лесничејөс да мукөд-тор лөсөдны öнiја-кадјасө вермам сöмын гырыг-вөлөст-увјасө.

Колo вөлөстув-лыд чинтыны, гыреөдны вөлөст-јөрөсјасө. Карувјас (ујездјас) секи поңo бырөдны чiкөң, јөрөсыс лөб золанык-карувөн. Секи властыд лөбматын дај донтөм.

Гiжөј:

Бат-мам.	Аја-пiја.	Ыцкам-куртам.
Еһкаа-моһа.	Гөра-көңа.	Чоја-вока.
Олан-вылан.	Керка-карта.	Мунас-мунас.
Виң-му.	Усө-четчө.	Һаһ-солыс.
Гојам-јуам.	Ки-кокыд.	Көмасөм-пастасөм.

Тащом-вевса-кывјас-костас-гіжсö жеңыдк-вiч (-).
Лөсöдöј еорнiкучајас, мед лобны сени тајö-вевса-
-кывјасыс.

Карувса-сјезд да Карувса-исполком.

Быд-сiктса-сöвет 500-морт-вест мөдöдö öти делегатöс Карувса-сöвет-сјезд-вылö. Абу-кö сiктас 500-олысыс, секи најö öтлаасöны мукöд-сiктса-олысјаскöд.

Карса-сöветјас мөдöдöны Карувса-сöвет-сјезд-вылö быд-200-бөрјысыс-вест öти-делегатöс.

Карувса-сјезд бөрјö Карувса-исполком.

Карувса-сјезд мед-ыжыд-власт карулас. Сјезд еорнiтö, кызи öни мунö олöм карулын, кывзö вiсталöм Карувса-исполкомлыс во-гöгöрса-ужалöм-јылыс, вiсталöм-сернiыс лөсöдö мыј возö вöчны.

Сјезд-костын мед-ыжыд-властыс Карувса-исполком. Исполком ас-пиыс торјöдö 5-мортöс президiумö, уж-јассö нүöдны да веекöдавны лөсöдö торја-јукöдјас.

Областувса-сјезд да исполком.

Мед-ыжыд-властыс областын — Областувса-Сöвет-јаслөн-Сјезд. Сiјö чукöртчылö кык-во-пiын öтчыд. Сјезд-вылас карувјассаң быд-1.000-морт-вест бөрјöны öти-делегатöс, карјассаң быд-200-морт-вест — 1-делегатöс.

Сјезд еорнiтö муыв-јöз-кост-олöм-јылыс, кывзö вiсталöм Областувса-исполкомлыс васа-ужалöм-јылыс, вiсталöм-сернiыс арталö да индалö мыј колö вöчны возö-кежö.

Мiјан Коми-муын көчәјiныс Коми-Областувса-Сöвет-јаслөн-Сјезд.

Сјезд - костаc мед ыждыc Областувса - Исполком. Сетчö мед-унаыc 35-морт бөрјысө. Президиумас, кодi нуөдö быд-лунса-ужсö, бөрјöны 9-мортс.

Областувса-исполком лөсөддö жүкөдјас нуөдны торја-ужјас. Шуам, өтi-жүкөд — төждыены јөзөс-велөдөм-јылыс, мөд-жүкөд—вiр-му-лөсөдөм-јылыс, којмөд — јөзөс бурдөдөм-јылыс да с. в.

Кызі буржыка лөгөдны уж сөветјасын.

Сөветјас-бөрјiг-кежö колö лөгөдчыны воэвыв, төд-мавны, мыјјас-нын Сөветјасөн вөчöма. Крестаналы важ-уж-вежөралiгөн колö сөтны гiжөд (наказ) кызі воэв ужавны, выл-бөрјөм-јөзлы. Гөл-крестаналы колö өтүвтчыны да ас-пөвсөыс iндыны Сөветö төдыс, вежөра, сөвет-власт да партия-дор-муныс-војтырөс. Колö зiлны, мед бөрјысан-чүкөртас-вылө став-крестанамыс волiсны, нывбаба-i. Бөрјөм-јөзлы колö щөктыны щөкыджыка лыддысны ас-уж-јылыс чүкөртасјас-вылын. А реви-зионнеј-комиссиялы—щөкыджыка вiдлавны исполком-лыс уж.

Ставрочмувывса - Сјезд.

Став - роч - му - вылын мед - ыжыд властыс Ставрочмувывса-Сөветјаслөн-Сјезд. Сiјö чүкөртчылөкык-во-пiын өтчид. Бөрјысөө сетчö карувјассаң быд-125.000-олыс-саң 1-морт, карјассаң—быд-25.000-саң өтi-морт. Сјезд кывзö лыддысөм ас уж-јывеыс ВТСiК-лыс да Совнаркомлыс, шуö, мыј воэв вөчны. Сјезд вежö конститутсия (главнеј-законјас).

Сјезд бөрјö Ставрочмувывса-Шөрсө-Исполком. Сiјö мед - ыжыд - власт Ставрочмувывса-Сөвет - Сјездјас-костын, ужалö Сјезд-шуөм-серти.

Шөрса-Исполком сјездјас-костын лезö законјас, кыјöдö, мед најöс* пыртасны олöмö, законјас-серти ужаласны; веккöдлö став-сöвет-властнас.

А. И. Рыков.

Шөрса-Исполком чукöртчылö 3—4-ые вонас,—сорнитö возö-ужјас-јылыс, кычi буржыка нуöдны најöс.

Шөрса-Исполком чукöртчылöм - костас ужсö нуöдö президiум.

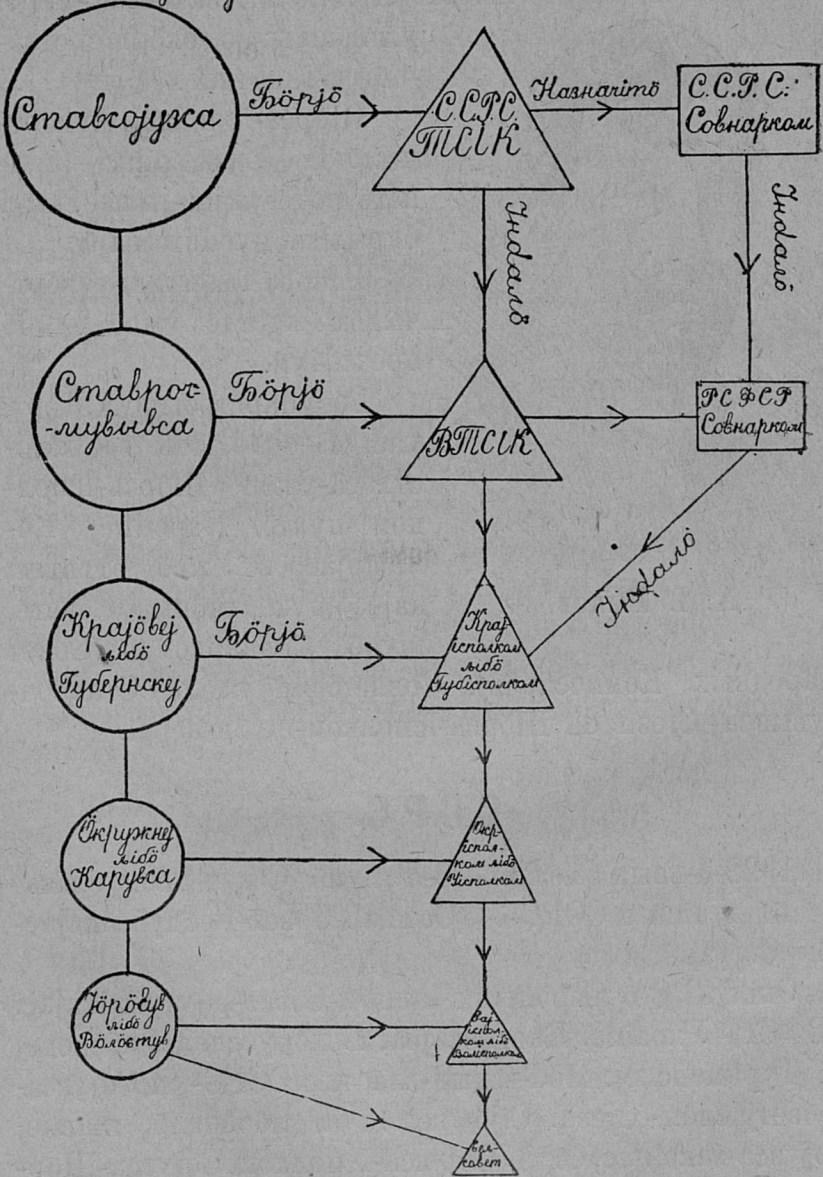
Государствоын уж, дерт, уна. Веккöдлыны госу-дарствоса-ужöн Шөрса-Исполком пуктö Народнеј Ко-мисарјасöс. Ужсö öтувтны најö чукöртчöны Советö, шуеö Совнаркомöн (Совет Народных Комиссаров). Совнарком ужалö Ставроч-муывыса-Сјезд да Шөрса-Исполком-шуöм-серти.

ССРС.

1922-d-воын декабр-30-d лунö Сöвет-Республика-јас öтувтчисны ССРС-ö (Социал-Сöвет-Республикајас-лөн Сојуз).

Öнi ССРС-ö пырöны со-кущöм-Сöвет-республикајас: РСФСР, Украина, Кавказсајса, Белорусскеј, Узбекскеј да Туркменскеј. Мед-ыжыд-властыс ССРС-ын Сојузса-Сöветјаслөн-Сјезд. Сiјö вежö да лөгöдалö главнеј Сојузса-законјас, бөрjö Сојузса-Исполком. Сојузса-Шөр-Исполкөм мед-ыжыд Сојузса-Сјездјас-костын. Нуöдö став-ужсö Сјезд-шуöм-серти.

Сөвет-сјездјас:

Сöвет-власт улiсан вылиöз бөрjысeö.

Сöвет-власт улiсан-вылиöз бөрjысeö. Сиç-кö, eктса
веккыд (честный) еус-воjтыр вер-
масны веккавны мед-вылиас. Öни-
ja-журалыс Россiяса да Соjузса-
Шöр-Исполкомын — М. I. Калiнiн,
важөн виç-му ужалöма, бöрынжык
заводжасын олöма. Ми аслыным
власт бөрjам аеным. Бур-ö омöл
сijö лöö — ас-саjаным. Омöла-кö
пондасын ужавны, норасын некод-
-вылö.

М. I. Калiнiн.

Олыс-лыд Коми-областын.

1925-во-вылö:

Сыктывдин-карын	4.980
Кулөмдин-карулын	52.218
Сыктыв „	72.676
Жемдин „	47.872
Изва-Печера „	26.441

Ставыс . . . . .

Арталöj таjö-лыдпасjас-серти, кымын-мортöс колö бөрjыны карув да областув-сjeздjас-вылö.

Арталöj, кымын-морт колö бөрjыны тiжан-грездса да вöлöстувса-сjeзд-вылö.

**Кушдм-жоз вӧлины Волсездјас-вылын да Викјасын 1925—
26 да 1926—27-војасын (прӧчентӧн).**

В о.	Мужик	Нывба- ба	Партиј- неј да КОМСОМЛ
Волсездјас-вылын:			
1925—26-во	91	9	15,6
1926—27 „	87,3	12,7	15,4
Викјасын:			
1925—26-во	98,2	1,8	32,6
1926—27 „	94	5,9	19,2

Гижӧј тетраданыд, кушдм-нигајас ти лыддылид.

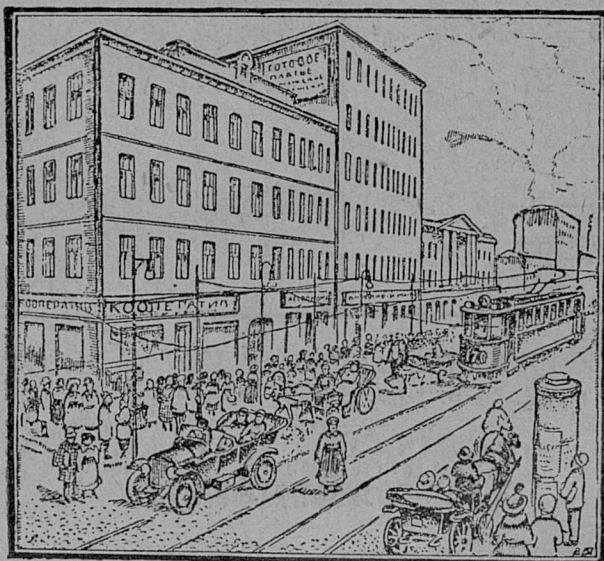
СӖВЕТ-СОЛУЗЫН-ОЛЫГЈАС.

Олыг-сукта ССРС-ын.

Јӧзыд абу быдлаын ӧтмоза овмӧдчӧмаӧе сукта-сертыс. Мукӧдлаас, бур-сӧд-му-понда-ӧ, пабрик-заводјас-понда-ӧ, зев уна олыгыс. А мукӧдлаас, сыыжда-местаын-жӧ, зев еща. Шуам, војвылын, сени кы-нӧмпӧт перјыны сӧкыд, гожӧмыс жеңыд, сӧмын ку-јим тӧлыг-гӧгӧр. Сесса пыр ӧтторја-пуж да лым. Њаң уналаын оз во, кымӧ. Нажеткајас, чери-кыјӧ-мыс да вӧралӧмыс-кынцӧ, абуӧе. Бокыс ъаңвајны сӧ-кыд: тујјас абуӧе. Тӧдӧмыс, сещӧм-интасјасӧ некӧдӧс оз кыскы.

Лунвывлаңын, көні гожымыс шоныд да бур-сөд-му, сені олыгыс уна. Сені кынөмпөттө перјыны кок-һиджык, сөд-мусө вынсөдны пөштө оз ков-да.

Боетам Мөскуа-губерња. Сені јөзүд һаһа-губер-һајасын-дорыс-на щөкыд. Мыј понда-нө сизі? да на-жеткајас-понда: пабрік-заводјас сені уна. Мукөд-паб-рікјасас өтө-керкаын ужалөны дас-сурс-мортөз.

Ыжыд-кар-улыча.

Сесса, Мөскуаыд-ыжыд-кар, столытса. Сені быдеа-ма-пөлөс-складјас, конторајас, учреждөһеһејас, гырыс-школајас. Куш-служытыгыс да велөдчыгыс сені мыјда! Сіјө-став-пондаыс Мөскуа-гөһөрад і уна олыгыс.

Сука да шоча-овмөдчөмыд тужас-сајын-і. Мөскуаө өтлаасө 11-көрттуј.

Сібырын, мыјөн нүөдөсны сеті көрттујтө, олыгыс воыс-воө-жө кутөс содны.

Овлö сiзi: гöль-интас, некod сетчö оз овмöдчы. Сег-са кажаласны сетыс кущöмкö сiма-лi, нerp-лi,—воста-ласны заводжас. Jöзыд секи, нажетка-вылад, ödjö чукөр-масны. Баку-кар 40-во-сајын-на iчöt-кар вöлöма. Тöдöма-öс ескö мыј нerpыс сени уна-да, петкöдныс некыңи вö-лöма. Кор вöчöмаöс паракodјас, уна-нerp пондöмаöс перјыны, секи уна-рабочеј чукөрмöма. Баку-гөгöрын öни олысыд зев уна.

Мукöд государствојасын jöзыд мијан-дорыс бур-жыка ужалöны мусö, сыпонда быдсама-пöлöс-быдмөг-јас налөн воö бура дај уна. Нaјö еща-муыс уна-до-код кужöны боетны. Сывöсна сени олысыд щökыд-жык, кокнiджык овныс-дај. Куш-выннад, тыдалö, јур-вежöртöгыд мутö кöт пыр лукав, бур некущöм оз ло. Оз ков корены уна-му да паскыд-интасјас. Муыд мијан тырмымөн, сöмын колö кужны сјöс ужавны, бура ужавны.

Пон-моз.

Морт-серти.

Иван-код.

Кујим-пөрјö.

Сылиг-тырјi.

Вöв-кынңи.

Поцöс-вомөн.

Немеч-ногөн.

Митреј-дорыс.

Лыд-диг-костi.

Локтиг-кежö.

Пукалиг-чöж.

Кöрт-код.

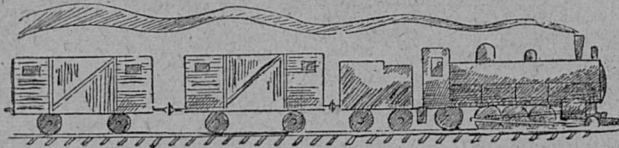
Пöв-куза.

Ас-серти.

Лöсöдöј ерныкузајас да мед лöбны сени тајö-кывјасыс.

Тујјас.

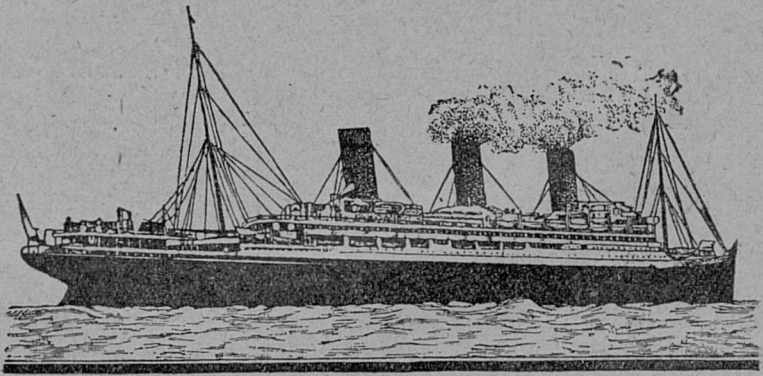
Тујјас јозөс өтүвтөны, матыетөны мөдә-мөд-динас, отсалөны мөдә-мөдлыг быдтор төдмавны. Кор тујјас вөліны омөлөс, секи јөз еща-тор төдісны, еща-тор кужлісны вөчны. Кор лоіны буржык тујјас, јөз ку-

П о ј е з д.

тисны төдны унжык, велалісны керны-вөчны унжык-тор.

Војдөр вөліны сөмын вөр-тујјас (трөпајас) да ва-тујјас (јујас). Көлујјас да вузөсјас секи новлөдлісны мышку-вылын, вөв-вылын, пыжөн-да.

П а р а к о д.

Өні став-му-пасталаыс һуждөдма көрттујјас. Поэб мунны лун і вој, һекущөм поводда оз вермы сув-төдны мортөс.

Морејас-вывті да јујас-куча ветлөны паракодјас.

Војдөр мед-јона вөлі ветлөны ва-вывті. Öнi ва-ту-
јыд јөзыдлы вескоджык. Кодлы колө мунны öдјө, сiјө
мунө машінаөн. Ва-тујјасөд öнi новлөдлөны сөмын
өккыд-грузјас, донтөмжык сувтө-да.

Комі-јөзлы јона-на лөб тујјастө лөсөдавны. Емөс-
міјанын сепчөм-інтасјас, кытчө рөспута-дырјi—тулыс-
арын — он сібав.

**Көні унаө-көрттуј да шоссе (ізја-туј) воө быд-100-квар.
кілометр-вылө.**

	Көрттуј.	Шосее.
Прантсіјаын	9,13 км.	111,97 км.
Англiјаын	11,92 „	86,89 „
Гермаңијаын	11,62 „	51,94 „
Австријаын	7,99 „	24,58 „
Белгiјаын	25,48 „	83,38 „
Италијаын	5,87 „	30,45 „
Россеiјаын	0,95 „	0,88 „

Көрттујјас-јылыс.

Көрттујјас јона кокнөдөны вузөсјас öтарө-мөдарө
новлөддыны. Најө öткөдәлөны вузөс-дон, оз лезны
сылы вылө кәјны.

Көні көрттујјас абуөе, сені һаһ вөдiтөны сөмын
аслыныс-сојмөн. Көрттујјас-пөлөн вөссәлөны пабрiк-
-заводјас, боетчө быдеама-пөлөс-ужыс.

Јуасанјас. Ветлiнныд-енө кытчөкө көрттуј-выв-
-тi? Ылын-ө тiјансаһ көрттујыс? Кычi вәјөны вузөс
Комі-областө?

Гырыг-јујас ССРС.

Мед-гырыг-јујас ССРС-ын.	Куфта (км. -лыдһн).	Кымын км. лыдһнн паракдјас.	Кор вогсө.	Кор кыммө	дыр-ө воеса.
1. Волга	2.392	3.344	8/IV	23/XI	
2. Кама	1.797	1.639	27/IV	22/XI	
3. Ока	1.441	1.333	—	—	
4. Днепр	2.140	1.867	27/III	19/XI	
5. Дон	1.808	1.374	29/III	29/XI	
6. Печера	1.647	1.344	12/V	XI	
7. Вој-двина Су- конакөд	1.255	1.216	13/V	6/XI	
8. Нева	75	70	21/IV	25/XI	
9. Об	4.800	—	26/IV	9/XI	
10. Јеңисеј	4.880	—	6/VI	17/XI	
11. Јена	4.300	—	11/V	20/X	
12. Амур	4.200	—	20/V	10/XI	

Јуасанјас. Кушдм-бур јөзлы јујасые? Кымын-лун вермөны ветлыны паракдјас водын-урчитөм јујас-вывти? Арталөј сјөс да гижөј.

Кымын-килом. быд-ју-вывти оз еибавны паракдјас. Петкөдлөј мүсөрпас-вылыг тајө-јујассө.

Коди кызі мунө.

Ыжыд-жу визувтө	1-час.	3-кілом.
Морт мунө подөн	1 „	5 ³ / ₄ „
Велосіпедөн	1 „	15 „
Вөв еөкыд-dod кыскө	1 „	3 ³ / ₄ „
Вөв тыртөм-dod кыскө	1 „	7 ¹ / ₂ „
Вузөс-новлөдлан-машіна	1 „	56 ¹ / ₄ „
Јөзөс-новлөдлан-машіна	1 „	56 ¹ / ₂ —94 кіл
Автомобіл	1 „	70 ¹ / ₄ —84 ¹ / ₂ к.
Аероплан	1 „	160—200.

Гіжөј, мыј ті төдмалінныд тујјас-јылые.

Лөөдөј еорныкузаяс да мед лоасны сені со-ку-щөм-кывјас:

он-өд, шөјтчы-жө, ен-на, оз-нын, уна-ө, оз-өмөј, горшад-пө, локтө-пө, ез-тај.

Кіргізскеј-өтөп.

Волгалаңын Кіргізскеј өтөп шылыд. Быдмөгјас зев еща. Вөр нөті абу. Көн-сурө козмөм сола-ва-гөпјас: ва-пыд-дыс југјалө шонді-возын гөрд-најт-сов. Лунвывлаңө сола-гөпјас бырөны, заводгчөны лыаяс. Төлыс новлөдлө најөс, течө лыа-толајас. Јо-на-төла-дырјі весіг шондіыс бердлө лыа-кымөр-сајас. Лыаыс кыштө вылө, пукөө чужөмад, паскөм-вылад, быдлаө. Гөжөмын сені вывті-жар, төлын көзыд. Му-көд-дырјі декабр-јанварын лымјыс сылыштлас да ба-ра кынмас. Секі кіргізјаслы мат, скөтыс налөн оз вермы јі-улыс перјыны аслыс көрымсө-да.

Кіргізјас гожөмын олөны кібіткајасын, төлын — еојые - вөчөм - лапкыдык - керкајасын. Гөлјаслы весіг төвнас лоө овны кібіткајасас. Сіјөс најө вөчөны омөлік-руд-гынјасые: костјасөдыс ветлө төв, зерігөн пырө ва. Кібітка-пыщкөсыс гөл-кіргізлөн гөл-жө. Жој-пыщкөсыс му-вылас волсалөма гынјас. Сені, шөрас, тупласөны седлөјас; етен-пөлөныс сундукјас, кучік-мешөк — көбыла-јөв-віқан, најт-шебрас, трапјө-чукөр.

Озырлуныс кіргізјаслөн: скөт, кымынкө бур-паскөм да өткымын көлүј.

Озыр-кіргіз скөтөө лыщкө еурсјасөн, гөл — еојасөн. Тулысын кіргізлы мед-лөсыд. Скөтлы — вөла, еојан еурө. Кіргізлөн-кө ем јөв — кумыс (аслыс-пөлөс-шом-мөдөм-јөв), сылы сесеа ынөм оз ков. Унжык-ужкө Кіргізјаын вөчөны нывбабајас. Најө скөттө вөтласны-і, вөвјастө домаласны-і, пелкөдасны кібіткајас, өктасны пес да м. т.

Трунда.

Вой-Лиа-океан-пөлөн нүжөдчөма трунда (50—100-км.-паста берегеаңые). Трундаыс сепчөм-интас войвылын, көңыд-инын, көнi быдмөны сөмын ншц да жала (жежыд-ншц.) да көн-сурө лапкыдик-бадҗас. Трундаын шоньд-кадыс зев-жеңыд, кык-кујим-төлыс сөмын. Шондi оз вевҗавлы сывдыны мусө вылыс-пластсө-кын-ңи. Абу гажа трундаын тожөмын: быдлаын тыјас, руд-нищка-му, пыр кымөра, зерө, руа, көңыд-төв шувгө.

Трундаын олөны көр-виңыејас: јаранјас да комiјас. Јаранјас олөны чумјасын. Чумјассө вөчөны пошјасые, вевҗөны көр-кучикјасөн. Чум-шөрас ломзөдөны би. Би-вестас өшалө пуған-пөрт. Став-ембурыс, озырлуныс јаранлөн—көрјас.

Көрјас јаранөс вердөны, пастөдөны, көмөдөны; керка-етеныс көр-кучикые-и.

Көр-виңөм-кынңи јаранјас кыјөны черi, җверјасөс-и. Виалөны жежыд-ошјасөс. Сөкыд-олөм јаранјаслөн.

Уна-ө көр Коми-областувса-трундаын.

1914-д-воын	вөлөма—	303,7-еуре	көр.
1914	„ „ „	298,5	„ „
1920	„ „ „	340,0	„ „
1924	„ „ „	500,0	„ „

Төдмалөј, мыј бурыс көр-виңөмые.

Велөдчөј гижны тајө-чукөра-кывторјассө.

Мыј-кө-пө-тај-нө лоi.

Нинөм-жө-кө-пө-өд оз ло-а.

Оз-на-жө-кө-өд сiјө лок-а.

Локтас-на-жө-кө-өд-а.

Кыҕ-кө-пө-таж-нө колі мунны-а.
Оз-жө-кө-өд сійө вөрчөд-а.
Лөөдөј чукөра-кывторјаса-сорныкуҕајас.

Комі-му.

Комі-јөз олöны зев-паскыд-местаын, 428.494-квад-
-кілометр-гөгөр сіјө лоö. Став-олыгыс Коми-муын
360,000 гөгөр (210-еурс-гөгөр Коми-областын да 150-
-еурс-гөгөр Кама-ју-пöлөн). Мукöд-сорңа-олыг Коми-
-муын зев-еща. Коми-му сыжда, мыј сіјө местаö уна-
-автономнеј-республика да област ССРС-ыг төрас.
Төрас Англија ставнас да јешцö-на колö тыртöм-ін.
Со-кущöм паскыд Коми-муыд! Мед-гырыг-јујас Коми-
-областын Печера да Ежва. Ју-јывјасыс зев-матынөг
мöда-мöдеаңыс, позö најöс канавајасөн öтлаавны.

Мыјөн озыр Коми-му.

Комі-муын-код сук да уна-вөр ещалагыс еурö.
Сöмын вöргыс бурсö ещана-вермам бостны. Коми-
-вöрын олöны уна-эвер да пöтка. Јујасас уна-пöлöс
чері. Укта-ју-пöлөн ем һерп. Печераын зев уна із-
шом, төчіла-із-да. Сыктив-ју-пöлөн ем поспоріт (му-
-бурмöдан-із). Мі лүчки асным-на огöј төдöј, мыј мі-
јанын ем. Тöдам сöмын, ем уна тор.

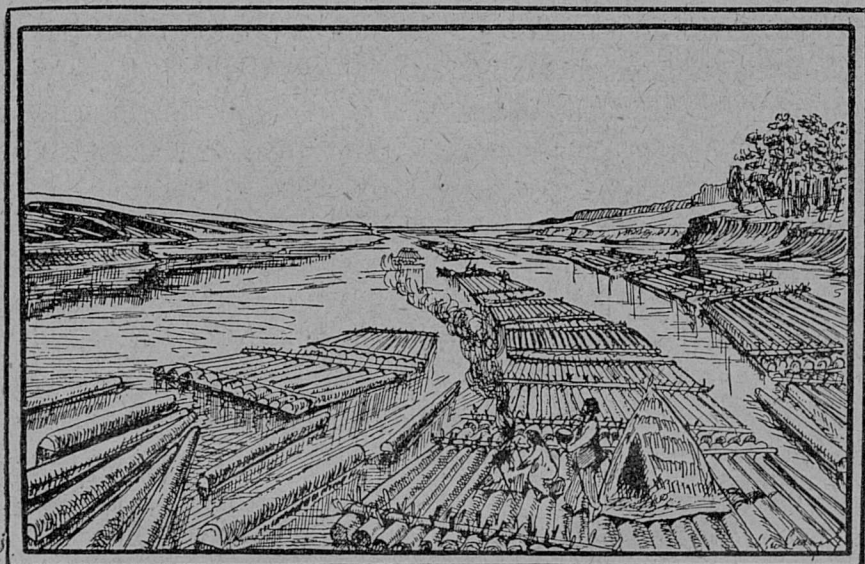
Мыјөн олö коми-војтыр.

Комі-ујалыг-војтыр кызсö олö віз-му-помыс. Сö-
мын сіјө уј омöла ассö вештö, омöла-на ујавныс
кужам-дај. Унжык бур вермас воны скöт-візöмыс.
Öтi-мöс міјанлы öнi сетö докод 33 — 35-шайт-гөгөр.
Кужöмөн-кö візны сіјöс, докодсö позö лептыны 200—
300-шайтöз.

Унжык-воас Коми-муын һаңјас кымöны. Мусін
омöл, буржыкыс сöмын јујас-пöлөннн. Мујас-вылö
колö вывті-уна-кујöд, јона лоö ноксыны кујöдаеö-

мөн, —сы-понда [еще верман ужавны мусö. Пессан-ноксан во-гöгöр-да, төв-пукытöз һаһыд бырö. Ков-мас һаһ-һöбны мукöд-нажетка корены.

Мед-ыжды-нажетка комі-војтырлы сетö сортовка лезöм да шпал вöчöм: 1924—25-д-воын вөр-лезöмыг крестаналы воöма 1729000-шајт.

Кер-кылöдöм.

Унаөн најöвйтчöм-могыс ветлывлöны заводјасö пес шілтны, Сібырö—вурсыны, гын-сапöгјас вöчны-да.

Код-сурö најöвйтчöны кољыгöмөн, вузöс-кыс-калöмөн-да.

Печераса чері-кыјöны да вузалöны.

Војвылын јаранјас, коміјас-і, олöны көр-визöм-помыг.

Кызі ловзӧдны овмӧс Коми-муын.

Коми-му ловзас, кор кӧрттуј сетчӧ пеккӧдасны. Кӧрттујыд-кӧ лоӧ, воегаласны пабрік-заводјас, кутасны перјыны ӧерп да ізшом. Коми-јӧзлы лоӧ нажетка (почны кутас унжык-скӧт візны: јаж-выјыд пондас уна інны).

Уна-ӧ вӧр петкӧдӧны Коми-областыс.

Вojнаӧз вонас петкӧдӧмаӧс	655.600-куба-метр.
1921—22-d-воын	137.656 „ „
1922—23 „ „	427.512 „ „
1923—24 „ „	766.400 „ „
1924—25 „ „	968.000 „ „

Коми-Обісполкомлӧн вӧрыс докод вӧлі.

1922—23-d-воын. . . .	500.000-шајт-гӧгӧр.
1923—24 „ „	1.808.000 „ „
1924—25 „ „	2.201.300 „ „
1925—26 „ „	3.125.700 „ „

Быд-100-морт-пыщкыс комијас вӧлі кужӧны лыд-дысны-гіжны.

1870-d-воын . 3 морт.	1909-d-воын . 19-м.
1902 „ „ . 14	Ӧні . 40-гӧгӧр.

Кызі содӧ кӧза Коми-областын.

1917-d-воын кӧзлӧмаӧс . . .	30.888-га.
1920 „ „ „ . . .	20.638 „
1923 „ „ „ . . .	26.329 „
1925 „ „ „ . . .	29.401 „

Скӧт-візӧм Коми-областын.

1917-d-воын вӧлӧма. . .	38.049-вӧв,	85.785-мӧс.
1920 „ „ „ . . .	33.664 „	69.453 „
1923 „ „ „ . . .	36.337 „	77.748 „
1925 „ „ „ . . .	43.166 „	101.186 „

Комі-област-востанлун.

1921-д-воста-мај-5-д-лунö петіс декрет Ставрочму-
вывса -Шөр-Исполкомлөн Коми-Автономней-област-вос-
төм-јылыс. Сіјö-лунсаңыс коми-јöз пондісны асныс
бостчöдны Коми-мусö, кыпöдны коми-культура. Тажö-
-лунсö коми-јöз празнујтöны быд-во.

Комі-Автономіја.

Уна-нем зумвізіс, вуграліс,
Вој-тöлөн тöлаліс-муграліс
Парма.

Уна-нем пармаын вужјаөіс,
Пемыдын вінгыртіс, гудраөіс
Комі.

Коміөс пыдді ез пуктывны,
Њекод ез ківылтлы југдöдны
Парма.

Октябрын ыжыд-гым јіркнтіс,
Ојбырсö щöц секі пыркнтіс
Комі.

Черöбтіс, сыркмуніс, лолыштіс
Пыдысаң, ыжыда-лолыштіс
Парма.

Њімаөе лоісны Комијас:
Асланыс ем «Автономіја Коми».
Сізім-воөн јона-нын восталім...
Быдеама-ембурсö восталас
Парма.

Зіла мі возö пыр чунлыктам,
Регыд мед лоас Республика-Комі.

Њобдінса Віттор.

Комі-кыв.

Комі-кыв ме тōда,
Ыжыдтор оз шу-на.
Тōда ме і сіјō,—
Оз і сōр-на уна.
    Тажō-муса-кывјōн
    Чој-вок-горҥитōны.
    Тажō-кывјōн меным
    Ај-мам бурейōны.
Тажō-кыв ме кывлі
Аслам лүлү-дінын.
Сіјō менам вунас
Сōмын қебан-інын.
    Тажō-кывлыг-мічсō
    Сōлōмōн ме кылі,
    І ме мед-воқ сіјōн
    Ңōжјōн-ікōн ылі.
Тажō-кывјōн мукōд
Гораҥыка ылас.
Со-кыз-сурс¹⁾-пель секі
Уна-бур-тор кылас.

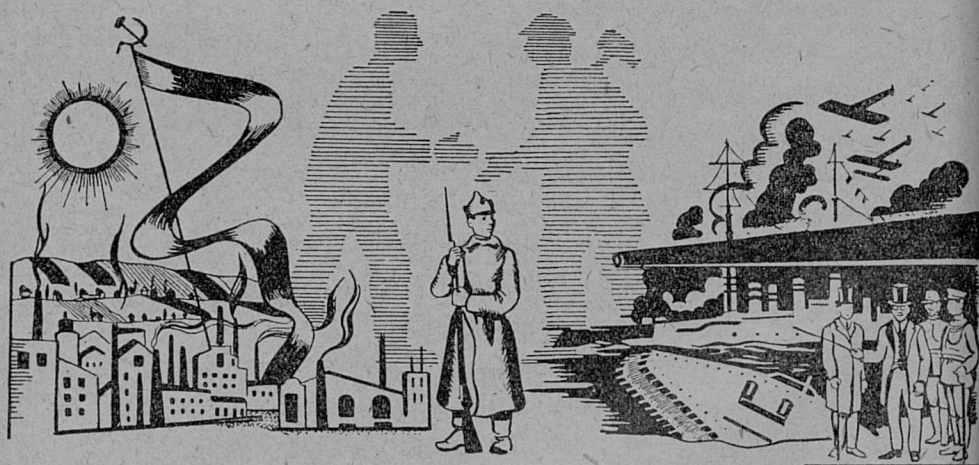
1857-во

Курагов Ө. І.

---

¹⁾ Секі комі-јөзыд 120.000-на вōлōма.

IV. ССРС — КЫШӨД СТАВМУ- ВЫВСА-УЖАЛЫСЈАСЛӨН

ССРС, КАПИТАЛИСТ-СТРАНАЈАС-ДА.

ССРС капиталистјас-кыщ-пыщкын.

Став-му-квajtöd-јүкөнас власт рабочеј да крестана-кын. Став-мулөн квajtöd-јүкөныс Совет-Республикајас-Сојузлөн, мүкөд-мујасыс—капиталистјас-улын. Мижанөс гөгөр кыщовтөдөмаөе капиталистјаслөн государствојас.

Медға ғырыејасыс, јонјасыс: Америка (Војвыв-Америкаса-Штатјаслөн-Сојув), Англіја, Прантсіја, Гермаңіја-да.

Посңи-государствојас мијан-рытивыввса-граніча-дорын: Пинлаңдіја, Естоңіја, Латвіја, Литва, Польша да Румыңіја.

Мыјөн-нө торјалө мијан-Сөвет-Сојузыс мукөд-государствојасыс?

Мукөд-государствојасын властыс помещікјас да капиталістјас-кын. На-ордын-жө став-вің-муыс, пабрік-заводјас. Рабочејјасөс да крестанаөс быдног жмітöны. Сөвет-Сојузын ыжыдјасыс рабочејјас да крестана. Најө олөмсө бостчөдöны асыныс-оланногсө-кокңөдөм-бурмөдөм-понда, а ңе капиталістјаслы да помещікјаслы бур-вылө.

Капиталістјаслөн ғырые-государствојас ас-кабыр-уланые босталөмаөс уна-слабжык-государствојас, колоніјас. Сетчө нуöны асыныс вузөс, сетые вайöны ізшом, ңерп, мукөд-тор. Колоніјаса-јөз мед оз бунтујтчыны, віңöны сені уна-војска. А мијан Сөвет-Сојузын-олые-ас-сорңия-јөзлы сетöма паскыд-свобода. Мијанын пöшгө став-ас-сорңия-јөз лөсөдалісны аслыныс республикајас, областјас. Аеныс бостчөдöны ембурнысө, ас-кывнаныс сорңитöны-гөжöны учреждөңнејасын, ас-кывјөн велөдöны школајасын.

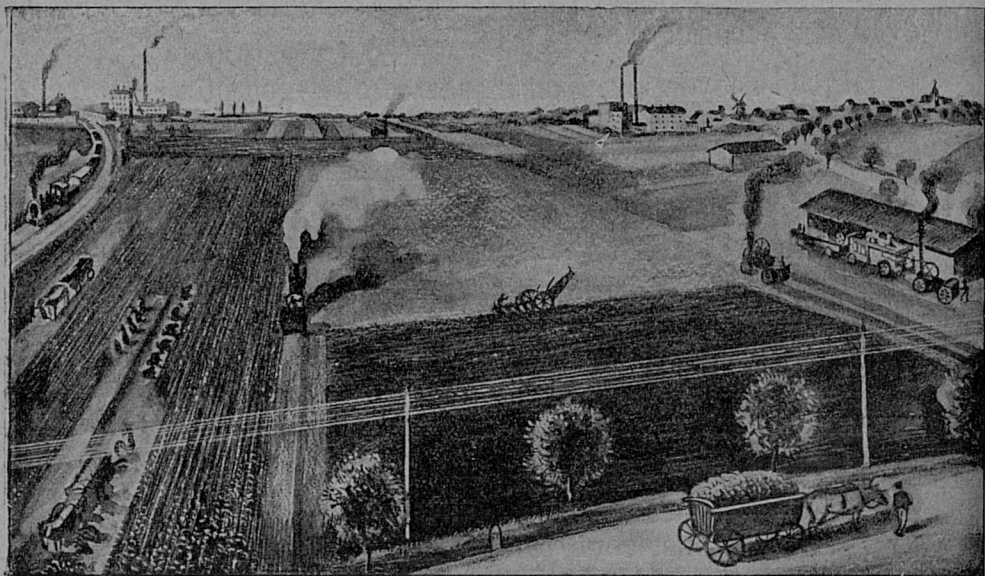
Ставмуыввса-нарғитөм-јөз радејтöны Сөвет-Сојузтө. Ставмуыввса-буржујјас, вермасны-кө, ңылыштасын мијан-Сөвет-Республикајастө.

Капиталістјас полöны, мед ескө најө-государство-са-рабочејјас да крестана ез вöчны ССРС-са-рабочеј да крестана-моз, ез бостны властсө ас-кіаныс.

Гермаңія.

Гермаңія Јевропа-шöрын. Гермаңиясаң војвылас Неметскеј да Балтїјскеј морејас. Суседјас Гермаңиялөн: Польша, Прантсеїа да Белгїа.

Муыс Гермаңияын бур, ем уна-бур-виҗјас, пöскö-

тинајас. Гермаңияын ем уна-изшом. Војнаöҗ Гермаңия, Англїа-бöрын, вöлі мед-ыҗыд промышленней-государство. Сени мед-уна вöлі көрт да уклад-көлуј-вöчан-завод, кимическеј заводјас-да. Војнаöҗ Гермаңия вöчис зев-уна бысеама-вүзöссö. Ас-государствоас став-вүзöсыс оз-вöлі ин, колö вöлі петкöдны сїҗöс му-кöд-мујасö. Војна-бöрынвүзöс-вöчöм Гермаңияын чини.

Мутö Гермаңияын уҗалöны зев бура, агрономјас-велöдöм-серти. Унҗыкыс уҗалöны машинајасөн. Сени перјöны му-пыщкыс уна-му-бурмöдан-из (калїјней сов),

сijөн јона мујассө вынеөдöны. Војнанад му-уҗалöмыс сені омöлтчис-жö: быдмөгјас омöлҗыка воöны, важ-сертi јона еща.

Гермаңијаын 16-өтүвтчöм-республика. Мед-ыҗыд-кар Гермаңијаын—Берлин. Гермаңијакöд мијанöс уна-тор өтүвтöдö. Мијан-Сојузса-уҗалыс-јöз ескöны: коркö öнија буржуазнеј Гермаңија пöрö сöветскеј-Гермаңијаö. Секи Гермаңија мијанлы, воклы-моз, отсалас кыпöдны овмöс. Сені ем уна-машина, а мијанын—машинанас-вöчан-торыс уна. Россейја да Гермаңија-кö кутасны өтвылыс уҗавны, секи некод некущöм-ногөн мијанöс оз вермы. Гермаңија кöт војна-бöрад абу Англија да Америка-код-озыр, да сijö Россейјасаң матынҗын мукöд государствоыс, бурҗыка вермам ськöд вузасны-нöбасны, волысöм лөсöдны.

Војна-бöрын Прантсейја да Англија јона жмитöны Гермаңијатö, пычкöны сылыс ыҗыд контрибутейја. Мед-уна-вузöс Гермаңија вермас вузавны Сöвет-Сојузö. Сöмын мијанкöд бура-сöгласөн-олөмөн вермас сijö кыпöдны ассыс олөм.

Кодкöд ми мед-јона вузасим-нöбасим војнаöз.

Нöбасим.

Вузалим.

Гермаңијаыс 652-м.-ш.-д.

Гермаңијаö 453-м.-ш.-д.

Англијаыс 173 „ „ „

Англијаö 267 „ „ „

Гижöј петкöдлөм-сертi:

Шыбытi каңлы, каңјаслы, каңјасыдлы, каңјаснымлы, с. в. . . . .

Сети понлы . . . . .

Вузали воклы . . . . .

Бості Иванлыс, Иванјаслыс, Иванјасыдлыс, с. в.

Корі батлыс . . . . .

Јуалі чојлыс . . . . .

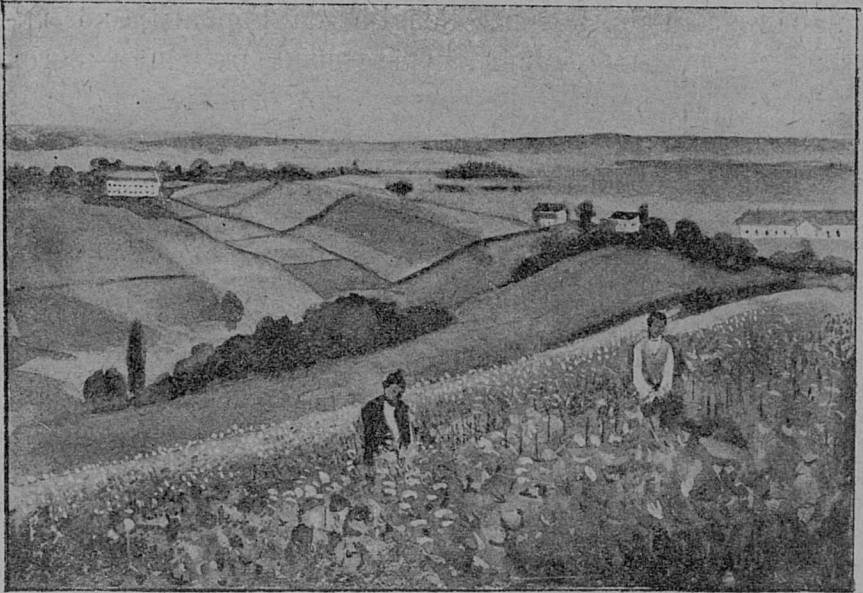
Лыјі кӧчӧс, кӧчтӧ, кӧчнытӧ, кӧчјастӧ, с. в. .

Куті гуљу. . . . .

Виӧді тури. . . . .

Прантсіја.

Суседјас Прантсіјалӧн: Белгіја, Германіја, Швејтсаріја, Италија. Олысјас Прантсіјаын: 37.852.000-прантсез да 550.000 мукӧд-сорһа-јӧз.

Мед-ыжыд-карыс Прантсіјаын — Париж. Прантсіјаын унжык-јӧзыс олӧны му-ужалӧм-помыс. Тыртӧм да еновтӧм-мујас сені абу. Мусіныс Прантсіјаын бур. Сесса, сені шоньд, быдмӧгјас быдтыны јона позӧ, сӧмын му-ужалан-ногыс мукӧдлаын-сері омӧл да быдтор ещажык воӧ. Гектар-вылыс воӧ һаӧ:

Прантсіјаын . . . . . 1.353-кг.

Белгіјаын . . . . . 2.310 „

Англијаын . . . . . 2.096 „
Германијаын . . . . . 1.980 „

Мукöд - государствоясын - ерті виноград - вöдiтöм
Прантсијаын мед-јона паскалöма.

Војнаöз Прантсија мед-јона вузасис-нöбасис Аме-
рикакöд, Россијакöд, аслас-колоңијаяскöд-да. Вузалис
сијö симајас, виноград-винајас, шöвк-матерјејас да м. т.

Колоңијаяс.

Прантсијалөн ем уна колоңија (Англијалөн-дорые-
-ещажык-жö-а). Априкаын Прантсијалөн 3-колоңија:
1) Алжир—озыр көртөн, ыргөнөн, езыеөн, свиңечөн,
түркөн; 2) Тунис—зев-бура вооны быдмөгјас, да
3) Марокко—вöчöны кучик-кöлуј, ковјорјас-да. Ем
колоңија Индо-Китај (Ачијаын). Сени уна ізшом, көрт,
ыргөн, зарны, езые, түрк; быдмö щаж, копей, сакар-
-тросык. Америкаын колоңијаяс: Гвиана, Мартыник,
Гваделупа. Сени уна сакар, табак, клопок. Емöе ко-
лоңијаяс Австралијаын: Новаја Каледонија да Таити.
Сени уна клопок, озые, свиңеч.

Тöдмалöј, мыј гижöма бөрја-нумерјас „Коми-Сигт“-
-газетö Прантсија-јылыс.

Лöсöдöј кывјывјассö.

Ме муна (мыј кера?)	Ми мун... (мыј керам?)
Те мун... (мыј керан?)	Ти мун... (мыј керад?)
Сијö мун... (мыј керö?)	Најö мун... (мыј керöны?)
Ме мунi (мыј керi?)	Ми мун... (мыј керiм?)
Те мун... (мыј керiн?)	Ти мун... (мыј керiд?)
Сијö мун... (мыј керiс?)	Најö мун... (мыј керiсны?)

Вежлöдлöј тағi-жö јывјассö со-кущöм-кывјаслыс
ме велöдча, ме гижа.

Англіја.

Англіја кык-ді-вылын: өтөыш шүө Велікобрітані-јаөн, мөдыс—Ірландіјаөн. Важысаң Англіјаөс шүөны морејас-вылын-ыжыдалысөң. Сылөн вөлі мед-ыжыд-војеннеј да вузөс-новлөдлан флот (карабјас). Ыжыд-флотнад сіјө боетіс ас-кі-улас зев-уна озыр-колоңіја.

Унжык-јөзыс Англіјаын олө карјасын (73,5%). Мед-ыжыд-карыс—Лондон.

Му-ужалөм Англіјаын.

Војнаөз Англіјаын гөрлісны сөмын $\frac{1}{4}$ -јүкөн мусө. Унжык муыс сені вөлі віз да пөскөтіна-улын, лібө сізі кујліс. Ас-һаң Англіјаын ез тырмывлы. 1909—1913-д-војасын быдсама-пөлөс-һаңыс Англіјаын волөма вонас 6.105-мільон-кг. Мукөд-муыс пыртлөмаөс сетчө 10.395-мільон-кг.

Заводса-уж.

Англіјаын-кө мутө еща ужалөны, сы-пыдді пабрік-заводјас-ужыс сені јона бура мунө. 1913-д-воын Англіјаын перјөмаөс вөлі 290.000.000-тонна-ізішом. Ем сені уна көрт-сіма. Војнаөз сөмын Америкаын да Гермаңіјаын Англіјаын-дорыс унжык чугун вөчлө-маөс. Медса-һін уна Англіјаад матерјејас да сітөч кыан-пабрікајас.

Колоңіјајас.

Англіјалөн-мында колоңіја һекөдлөн абу. Мед-озыр-колоңіјаыс сылөн Індіја. Сені 320-мільон-олыс. Сөтыс Англіја петкөдө шобді, щаж, копеј, сакар, ріс-клопок.

Англијалөн-жө став-Австраліјаыс, Новаја-Зеландіја да Новаја-Гвінеја-діјас да уна-на мукөд. Австраліја озыр зарһён, езыён, евінечён, озыён, шомён, көртён, јайён, вурунён (Австраліјаын-мында ыжтө һекён оз візһы).

Америкаын Англијалөн колоңіјаяс: Канада, бју-паундленд-ді, уна мукөд-діјас-да. Канадаыс озыр вөрён, ізшомён көртён, һаһён, скөтён.

Содталөј тајө - кывјас - воэвылас, кытчө позө, „ме“, „те“, „мі“.

Локта	Локтасны
Локтан	Локтам
Локтө	Локтад
Сотас	Щөкті
Сотасны	Сорасны
Кутісны	Піһовтад
Пукөма	Көзім
Локтөны	Гөрам
Вајөмаёс.	Бөрдзас.

Америка.

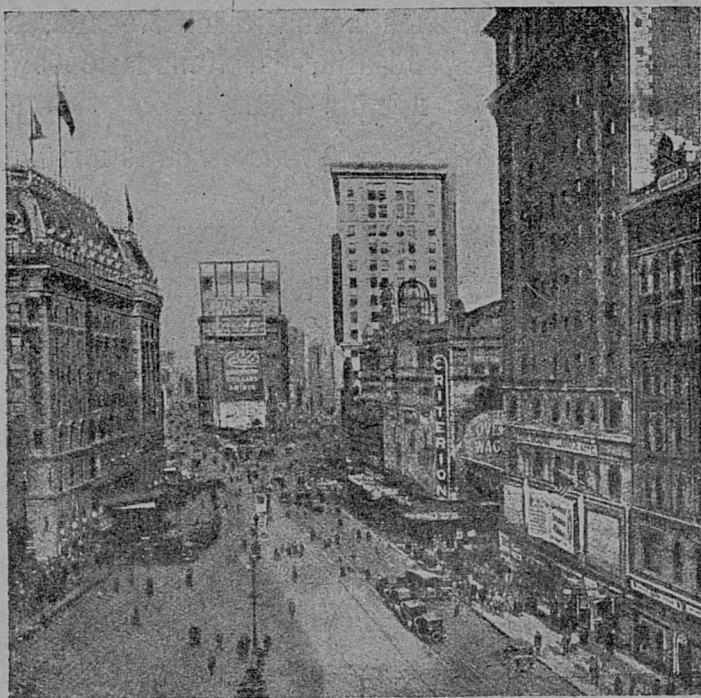
(Америкаса-Өтүвтчөм-Штатјас).

Америка - өтарын Атлантическеј океан, мөдарас — Ыжыд либө Лөһ-океан. 1910-д-воын Өтүвтчөм-Штатјасын карјасас вөлөма 42.623.383-олыс, еіктјасас — 49.348.883-олыс. Америка озыр быдсама муыс-перјан-торјасөн. Мед-ыжыд-кар сени—Вашінгтон.

Му-ужалөм.

Му-ужалөмыс Америкаад пабрік-заводса-ужыс-код-жө: пөпһеі ставсө вөчөны машинајасөн. Машинајасыд, төдөмыс, јона көкһөдөны ужсө. Клопок да кукуруза

Америкаын-мында некӧн оз вӧдӧтны. Уна сени сахар-тросӧк да табак. Вӧдӧны уна-скӧт. Америкаын-мында јај некӧн сесса оз вузавны.

Пабрӧк-заводса-уж.

Пабрӧк-заводса-ужыс Америкаын зев-ӧдјӧ кыптӧма. Сӧјӧс мӧ казалам со-кущӧм-лыдпасјасыс (вӧр лӧс.).

Кӧрт да уклад Америкаын вӧчӧны мед-уна, быд-государствын-дорыс уна.

Јешщӧ Америкаын со-кущӧм-ужјас емӧс: машина-вӧчӧм, пуыс-вӧчасӧм, клопок да нојјас кыӧм, паскӧм-кӧмкот-вурӧм, табак-быдтӧм, вагонјас да паровозјас

Во	Пабрик-за-вод-лыд	Ужалыг-лыд.
1849 . . .	123.025	957.059
1879 . . .	253.852	2.732.595
1899 . . .	542.991	5.306.143

стрөйтөм, електричествоөн-ужалан-көлүл-лөөдөм да уна-на м. т. Зев уна автомобилжас сені вөчөны. 1917-д-воын быд-суткіөн 4.000-автомобилён вөчлөмөсө.

Војна-дырјі Америка долі морејас-вылын көңайытыг, сөмын ез дыр сїјө кыссы-а: 1921-д-воын Англыја бара сїјөсө панјіс.

Мукөд-государствојаскөд-вузасөм.

Војутыг-государствојаслөн војна-дырјі вузасөм-нөбасөм мөда-мөд-ордын торкөс. Лоі быд-коланторсө—наң, јаж, војеннеј-көлүл да с. в.--быдөнлы нөбавны Америкаын. Кушөм-дон вөлі Америка корас, сепчөмөсө і лөб сөтны: мөдлаө, буракө, он мун. дон-чиркыг нөкод ез вөв-ні.

Војна-војасө Америка бура јона нажөвөтчис. $\frac{3}{4}$ став-мувывса-зарныгө секі вужис Америкаө. Со-кызі арталөны Америкаө-воөм зарні:

1913-д-воын	66.538.659-доллар
1914 „ „	171.568.755 „
1915 „ „	494.009.301 „

Колоніјајас.

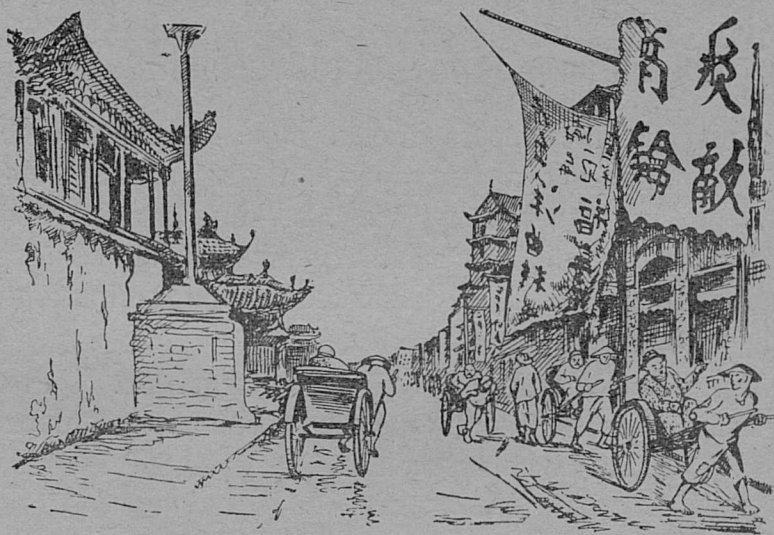
Америкалөн ембе со-кущом-колоніјајас: Аласка (Америкаас-жө), Портаріко-ді, Сандвичев-діјас (Австра-ліјаын), Шіліпінскеј-діјас (Аңіјаын), Азорскеј-діјас (Апрікаын).

Аласкаын уна-зарны, ыргөн, езые, озые, свіңеч, ізшом.

діјас-вылын быдмөны: копеј, табак, клопок, ріс, сакарнеј-тросеңік да м. т.

Буржуазнеј-государствојас да Асыввывса- -жөз.

Атлыјаса, Америкаса да Жапоніјаса-купечјаслы да пабрікантјаслы колоніјајасыд зев коланө: пабрік-за-

водјасын-вөчөм-көлујтө колө-өд кытчөкө інавны да барыш бостны. Зев-бур-вүзөс-іналан-інтас налы Кітај

да Индија. Китајас олыгыс 400-миллон-гөгөр. Индијаас (Англіја улын)—320-миллон. ССРС-кынзі, став-гырые-государствоыс зилёны Китајтө ас-костас јукны. На-жөвітчыны сені јона почө: уждоны китајетсјасөс дон-төма, вузөс инавны кык-донөн; мыј-сурө—клопок, көрт, һаһ да м. т.—сетые донтөм-донөн петкөдны.

Төдөмыс, сецөм-увтыртөм-јөзлы овны вывті сөкыд. Адаңны, кызі најөс пыр грабитөны, сыпонда најө зилёны мынтөдчыны, вөтлыны грабитыејасөс,—да сјөс вөчны-өд абу зев кокні. Англіјалөн, Америкалөн да мукөд-лөн ем пушкајас, карабјас: мездлун-корсыејасөс најө сецөм-торјаснас раммөдөны. Сөмын өтнас ССРС дорјө увтыртөм-јөзөс. Сывөсна буржуазней-государствојас Совет-Сојуз-вылө пһсө јирөны, быд-ногөн, кызі кужөны, зилёны мјанлы пакөст вөчны. Вермісны-кө ескө, важөн пөдтісны мјанөс. Сөмын оз лыетны сјөс вөчныс, полөны асланыс-ужалыс-јөзые: најө-өд мјан-дор сулалөны.

ГӨРД-АРМИЈА—ГОСУДАРСТВО-ВИҢЫҢ.

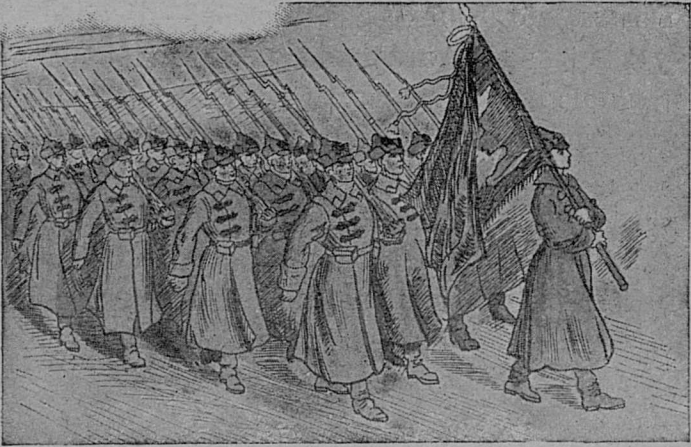
Мыјла колө мјанлы Гөрд-армија.

„Му—крестаналы, пабрік-заводјас — рабочејјаслы, мјр—быдсөнлы“, сјізі шуисны большевикјас дасөти-во-сајын. Збылыс, став-муыс лоі крестаналы, став-паб-рік-заводса-уждө нүөдөны өні рабочејјас асланыс бөр-јөм-јөз-пыр.

Пабрікантјас да помещікјас јона пессісны-бер-гөдны важ-овмөссө ас-кіас, да һинөм-тај ез вермыны вөчны: Гөрд-армија најөс верміс. Мјан-буржујјаслы коасны Гөрд-армијакөд јона отсалісны мукөд-госу-

дарствоса-капіталістјас. Налы-нө мыј вөлі колө? Мыјла сујсисны јөз-олөмө?

Налы мјан-револутсіјаыг убыткаыс зев-жө уна лоі: өд Россіјаын уна-пабрік-завод налөн вөлі. Сесеа, бура-уна-сөм најө уждылөмаө сар-правітелстволы, а сөвет-властыд крестасіс сіјө-ужјөзыг: ез мынты.

Пабрік-заводјасө налыс мырѳсісны-жө. Сыпонда му-көд-государствоса-капіталістјас сіннас оз вермыны віңөдны сөвет-властө. Оз радејтны мјанөс і со мыј-понда: полөны најө, мыј асланыс карса-рабочејјас да сіктса-гөлл-јөзыс Россіјаса-ужалысјас-моз-жө накөд вөчасны. Сөкі став-капіталістлы му-вылын лоө ыжыд-мат.

Міжанлы колө бур, казармаын-велөдчөм-арміја, колө мед став-ужалыс-јөз велөдісны војна-гөгөр-уж. Сөкі мі некущөм-капіталістыс огө повчөј.

Мыј-вылө велөдöны Гөрд-арміјаын.

Сöветскеј-дєревналы мед-војдöр колöны велөдчöм, сöвет-власт-дор-сулалыг-јöз. Колöны сещöм-јöз, мед ескö кужисны бура лө-сöдны дєревнајасын общественеј-уж, выль-ног-му-ужалöм да с. в.

К. J. Ворошилов.

чöмјасöс воэö велөдöны.

Гөрд-арміјаын-служба мјан-том-крестаналы зев-бур-школа.

Гөрд-арміјаын во-јеннејуж-кыңзі велө-дöны кыңзі ужавны сöвет-дєревнајасын; ставнысö төдмөдöны сө-вет-законјасөн, олөмөн-векöдлан-ногөн (по-литикој), карса-рабо-чејјас-олөмөн, пабрік-заводјасөн да с. в.; һөтө - велөдчытөмјасöс велөдöны лыддыены-гіжны; омöла-велөд-

Арміјаö-бостөм-воэвылын-велөдчöм.

Гөрд-арміјаын-служба зев-жеңыд, а велөдны том-јöзöс колö уна-тор-вылө. Сыпонда најöс заводитöны велөдны арміјаас-бостөз-на-јешцö. Велөдöны вöдитчыны öрүжöөн, төдмөдöны сöвет-власт политикаөн; һөтө - велөдчытөмјасöс велөдöны лыддыены-гіжны. Колö төждыены, мед бура мунас тајö-ужыс: быдөнлы колö отсавны јонмөдны Гөрд-арміја.

Чапајев—гөрд-багатыр.

Чапајев — гөл-кретанһин-пи, прөстөј салдат важ-армијаын. Гөрд-армијаын сижө вөлі камаһдир ҳон-дәивә-әija-вылын.

Јона сижөс радејтлісны гөрдармејетсјас. Радејтлісны сывөсна, мыј сижө вөлі на-код-жө прөстөј-кретанһин. Код-вылын-кө гөрдармејетсјас вөлі адзасны сижөс, став-полөмыс бырө, чорыда ускөдчасны жежыд-јасөс кулны.

Косаәис Чапајев һинөмыс-повтөг, і кулі геројөн. Өти-арса-луһө жужыд-гөра-вылын, Урал-ју-дорын, жежыдјас гөрд-дәивәijалыс-штабсө кыщө боетісны. Чу-көртис секи Чапајев ассыс-јөзсө мездысны жежыдјасыс. дыр косаәисны. Гөрдјаслөн патронјас кутісны бырны-а, жежыдјас өтарө зырөдөһны...

Ыжыд-сөллөма-јөзөс жежыдјас јөткісны әик берөг-дорас. Усөһны, кулөһны, дојмалөһны гөрдјас Чапајев-гөгөһын, а сижө пыр-на кутчисө. Өти-киас сылөн пищаль, мөдас—револьвер...

Чапајев өтһасөн-һын сулалө жужыд-кыркөщ-дорын, лыјлө жежыдјасөс. Өти-кыс дојмөма, ставһас гырд. Чышкыштас вјрсө да бара лыјас мөд-кһнас.

Мед-бөрја-пула лоі леҙөма...

„Өһи ми тајөс боетам-һин!“ һимкодасөһны жежыдјас.

Ез ло на-һогөн. Чапајев четчыштіс жужыд-кыркөщсаһ ваө. Вјзув-гудыр-ваыс әөбіс сижөс жежыдјасыс.

Таәи со кулі Чапајев-јорт, ез сетчы врагјаслы!

Шапкатö пöртчалöј.

(Роч - вылые).

Шапкатö пöртчалöј,
Пöдлавлöј вом:
Уеöма гөрдыые *),
Гөрдыые том.

Кое-вылö петіс,—
Ез бара пов!
Гöль-вöсна сетіс
Ассыс том-лов.

Вінтовка кіас
Топöдіс зон,
Уекöдчіс біас...
Кое вöлі јон.

Муз-понда, щыгла
Ез тöдлы мөг...
Нем-кежлö лаңтіс
Öні бур-вок.

Шапкатö пöртчалöј,
Пöдлавлöј вом:
Уеöма гөрдыые,
Гөрдыые том.

І л л а - В а с .

---

*) Гөрдыые — красноармејетс.

МУВЫВ-УЖАЛЫГЈАС—ВОКЈАС.

Кызі мјан ылө віқөдөны мукөд-государ- ствоса рабочејјас, крестанаыс-да.

Став-мувывса-буржујјас пыр-на ылөдлөны ассыныс рабочејјассө. Сөвет-республикајасын-пө ставыс кіссө-ма, олөмыс сени өтарө омөлтчө, рабочеј-крестанаыс-лы овныс вывті сөкыд. Повқөдлөны рабочеј-крестанасө, мед најө, мјан-моз-жө, оз вөчны револүтсја. Сөмын-тај рабочеј-крестанаыс оз ескыны сещөм-ылөдлөмлы. Најө пондисны ыставлыны ас-костыс бөрјөм-јөзөс, төдмасны Сөвет-республикајас-пыщса-олөмөн, ужөн, медым најө ас-сіннас віқөдласны сы-ылө да віста-ласны ужалыс-јөзлы збылсө.

1925-д-воын волісны мјанө Германіјаса-рабочејјас. Најө мед-војдөр төдмасісны Ленинградса-ужалыс-ас-олөмөн. Віт-дун-олөм-бөрчө најө шуісны: „Мі-пө өні ас-сінмөн адзылім тіјан-пабрік-заводјаслыс бостчөмсө, рабочејјаслыс-олөм-бурмөмсө. Өні мі гөгөрвоам, мыјла буржуачја лөгалө Сөвет-республикајас-ылө. Воқө-кежлө бостчам өтвылыс, огө лөзөј буржујјасөс тіјан-ылө кавшасны“. Ленинградсаң Германіјаса-де-легатјас ветлісны Мөскуаө. Сени төдмасісны челад-віқан-інјасөн, ветлісны Мөскуаса-Сөветө, дворетс-Грудаө да мукөдлаө.

„Мунам-пө Германіјаө да уна-мільон-рабочејлы вісталам Сөвет-республикајасын-олөм-јылыс збылсө“.

Германіјаса-рабочејјас-бөрын Ленинградө волісны Шветсіјаыс рабочејјас. Најө чүјмалісны Сөвет-республикајас-өдјө-бостчөм-ылө.

Октябрса-револүтеіјалы 10-во-тыран-лун-кежлө во-лісны Мөскуао пöптө быд-государствоыг рабочејјасөн-бөрјөм-јөз.

Капіталістјас öтүвтчöны Сöвет-республикајасөс бы-рöдны. Налы воча öтүвтчöны став-муывса-рабочејјас. Кымын чорыда капиталістјас пондасны зыртчыныг мi-јан-вылө, сымын крепыда еуртчасны мöда-мöдыскöд став-муывса-рабочејјас да крестана.

Выл-олөм-вöчысјас.

(Роч-вылыг)

Адза ру-пыр рытын сор
Ылын ломзö кыатор.
Тујöј ылын, векнiд, лок,
Воэö муна ме, бур-вок!
Гöра-вомөн, сöд-вөр-пыр,
Кöт i музi, муна пыр.
Сöлөм-пыщкын öгыр—дон.
Менö щöктö: мун, ло јон!
Адза воэыг со-во-сај—
Выл-ног-олөм: југыд-рај.
Адза: сені јöзыг мöд—
Ставыг мезмөм, ставыг пöт.
Сені ужалö быд-морт,
Мöда-мöдлы ставныг јорт.
Петö заводјасыг щын.
Шемöс¹⁾ вöчö мортлөн вын!
Кöсјам сещöм-олан-сам—
Пессам, мыреам, вермасам.

Илла Ваг.

¹⁾ Шемöс—чудо.

Интернатсіонал.

Быд-муын емөе рабочејјас да капиталістјас. Рабочејјас ужалөны, капиталістјас дае-ужые бурсө бостөны.

Рабочејјас важөн-нын гөгөрвоисны: колө-пө став-ужалые-јөзлы өтувтчыны да мездыены озыр-јөзые.

Со-мыј-понда рабочејјасөс-велөдые, Карл-Маркс, шуіс: „Мувыв ембуртөмјас, өтувтчөј!

Мувыв-ужалые-јөзлөн-өтувтчөмыс шуө Интернатсіоналөн.

III-d-Интернатсіонал.

Кор ужалые-јөз Россіјаын бостісны властсө аскіаныс, Мөскуаын, 1919-d-воын, чукөртчіс III-Интернатсіонал. Сіјө шуіс: „Мед-ыжыд-уж III-Интернатсіонал-лөн лоө: өтувтны став-мувывса-рабочејјасөе да шыбытны став-мувылые капиталістјаслые власт“.

Луные-лунө III-d-Интернатсіоналлөн-вын содө. Быд-государствоын-нын ем коммуніст-партіја. Најө ставныс пырөны III-d-Коммуністическеј-Интернатсіоналө.

Интернатсіонал.

Сувт, четчы, јорөм-дорөм-војтыр!

Сувт, шыглы-кулые-,бөрдые-јөз.

Пөе-віртө пузөд, палөд ојбыр,

Мед еөлөм өзјө біын-моз.

Став-мувыв-пежсө қікөз гөрам,

Лок-вужсө бертам, мед оз пет.

Мі долыд-олөм вылые дорам:

Код вөлі шыг, мед лоас пөт.

Тажө-кыпөдчөм міјан

Мувыв-мед-бөрја-коө.

Сувт, ужалые-јөз-піјан,

Став-ембур аслыд бост!

} Кыкыге.

Оз сетны сарјас лчыд-олөм,
Оз киесы јенеаң ынөмтор.
Ас-вынөн бостны быдөн колө,
Став-тілесе-песеые мјан-дор...
Мед мынлас горшые чорыд-гөрөд,
Мед му-пыр мунас мустөмтор;
Бост мувыв пежсө путкылт, пөрөд,
Јон-дае-пөе-вывеыд шудтө дор!

Тажө-кыпөдчөм мјан... } Кыкые.

Мыј муыс лептө, ставыс мјан.
Быд-ујсө вермө вына-сој.
Став-дыша-горшсө пөдтам біөн,
Коді оз ујав, мед оз сој.
Оз зев дыр курксы кырныш-чукөр,
Мі регыд індам олан-ін.
Бур-асыв савкјө кыа-југөр,
Гөрд-міча-шонді сетас вын.

Тажө-кыпөдчөм мјан... } Кыкые.

Комінтерн.

Коммунистическеј-Интернационал чужіе Советскеј-
му-вылын. Роч-рабочејјас мед-војдајас лептісны гөрд-
знамја. Сіјө-знамја-гөгөрыс кутісны чукөртчыны став-
государствојасые рабочеј јөз. Роч-рабочејјаслыс-чу-
көстчөмсө кылісны став-мувывса-ујалыс јөз. Сіјө-чу-
көстчөмыс кыпөдіс став-мувывса-увтыртөм-јөзөс. Нәјө
гөгөрвоісны: кытчөз оз помае капиталистјаслөн власт,
сетчөз ујалыс-јөзлы бур оз ло. Заводітчіс венчөм,
зев-ыжыд-венчөм озыр да гөл-јөз-костын. Сіјө сөмын-
на заводітчіс... дыр пондас кыссыны: өтілаын озыр-
јас кутасны вермыны, мөдлаын—гөлјас. Гөл-јөзид му-

-вылад унжык. Вочасөн, воыг-воё вын гөл-јөзлөн кутас содны,—најө путкылтасны капиталызм, лөөдасны сотсиализм.

Ставсојузса-Льенінскеј-Коммунистическеј-Сојуз-Молодёжи (ВЛКСМ).

1917-d-воын гырыг-карјасын ми адхам мед-воzza-отувтчөмјассө том-ужалыг-јөзлыг. Первожаңыс најө мөдисны коммунист-партия-бөреа, вензисны пыр накөд өтөлаын врагјаскөд. Октабрса-револютсия-дырји најө партијакөд отлаын когагисны јункерјаскөд (Керенскеј-дор-олие војна-гөгөр-уж-велөдые-јөзкөд). 1918-d-воын вөлі 1-сјезд РЛКСМ-лөн. Сјезд шүис: том-јөзлы-пө колө чорыда сулавны ужалыг-јөз-дор, револютсия-дор.

Гражданскеј-војна-дырји комсомол когагис белеј-јаскөд быд-фронт-вылын. Војна-помасөм-бөрын РЛКСМ нүөдө овмөс - кыпөдөм - уж. Коммунист - партијалы ВЛКСМ зев колантор. Сіјө кутас сетны партијаө выл-том-ужалыгјасөс, векас сени-пөрыгөмөм, - музөм-јөзөс.

Мијан РЛКСМ 1919-d-воын отувтчис мукөд-му-вывса-том-јөз-организатсияјаскөд. Сіјө шүеө „КИМ“ (Коммунистический Интернационал Молодежи).

1915-d-воын ужалыг-том-војтыр-пиге бөрјөм-јөз асланыс чукөртас-вылын шүисны сулавны пролетарскеј-револютсия-дор, шүисны мунны паныд војналы. Сіјө-лунөб Россияын, мукөд-муын-и, быд-во том-јөз празнујтөны. (Лөөдөдисны празнујтны мед-воzza-вөскресөңнаө сөңтабр-гөлысын). Шүеө—Ставмувывса-том-војтырлөн-лун (Международный Юношеский День—МЮД) Сіјө-лунө том-јөз петкөдлөны асыныс револютсия-дор-сулалөм.

Міжан-празьнік.

(МЮД).

Бара сувтас став-мувылын
Празьнікулө том-улов.
(Гөрд-плаг лептас бара вылые).

Тажө-празьнік чөв оз ов.

Том-жөз відлас тајө лунө

(Кі-кө абу өні кын)

Кызі гөрд-плаг воҙө мунө,

Кызі содө міжан вын.

Кызі тажа-шонді петө,—

Петам паскыд-тујө мі.

Воыс-воө јурсө лептө,

Ужалыслөн садмө пі.

Комі-том-жөз сіз-жө садмө,

Садмө крестаңнлөн пі.

Мывкыд, вежөр налөн содө,

Јонмө воыс-воө кі.

Воҙө мунө, комі-војтыр,

Паскыд-тујө петө пыр.

Комсомоллөн быдмө котыр,

Озыр-јөзлөн чегө пыр.

Лока олөм колө ылө...

Став-том-жөз, кок-вылө сувт,

Гөрд-плаг лепты пыр те ылө,

Чорыда зев кіад кут.

Пармаыс регыд-һин петам,

Ог-һин олө сені дыр.

Леңиңизм-знамја пыр кутам,

Мед сіјө ҙирдалас пыр.

Сімаков І. Н.

МУВЫВ-УЖАЛЫГАСЛӨН РЕВОЛҮТСІОННЕЈ-ПРАЗЫКЛАС

Паріжса-Коммуна.

1870-71-д-воын Һемечјас да прантсузјас-костын дыбіс војна. Һемечјас кутісны вермыны прантсузјас-сөс. Септәбр-төлысын 1870-д-воын Һемечјас бөстісны пленө мед-ыжыд-арміјасө прантсузјаслыс, весег імператорыс (сарыс) щөщ пленө сүрі. Паріжын (мед-

-ыжыд-кар Прантсіјаын)-олыс-јөз чөвтисны правітелствонысө. Буржујас лөсөдісны выль-правітелство да өдјөнжык пондісны міртічыны Һемечјаскөд. Паріжса-ужалыс-јөз ез көсјыны міртічыны. Буржуазнеј-правітелство повзіс наыс да пышјіс Версалө (30-км. Паріжеаңыс). Сесаң сіјө кутіс жмітны рабочејјасөс. Март-төлысөсә 18-лунө Паріжса-ужалыс-јөз бөрјісны

аслыныс правітелство да лөсөдісны Коммуна. Сіжө оліс сбын 2-төлыс. Рабочейяс ескө жона тышкасісны буржуазней-правітелствокөд-да, нінөм ез вермыны керны, выныс налөн ічөтжык вөлі-да.

Маж-төлысга 28-лунө Коммуна тө буржујјас вер-місны, 25.000-рабочейөс лыјлісны да мучітісны. Вө-ліны на-пыщкын нывбабајас, челадјас-і. 15.000-мор-төс ыстісны турмајасө да ссылкаө.

Паріжса-Коммуна петкөдліс міјан-ужалыс-јөзлы туј, кыңі колө венчыны буржујјаскөд. Міјан Сөветскеј-Россејја нуөдө Паріжса-Коммуналыс-ујсө воңө.

Револютсіја.

(Удморт поет Герд-серті).

Те—бі:

Лок-олөм-пазөдыс,
Пемыдсө-разөдыс,
Ҷірдалан, југјалан-бі...

Те—чер:

Паныдөн-сувтысөс кералыс,
Важыса-вежатор сералыс,
Мед-југыд, мед-лечыд-чер!

Те—жыңған:

Буржујөс повөдыс,
Коміөс ловөдыс,
Учөмыс садмөдыс жыңған!

Те—шонді:

Выл-олөм лөсөдыс,
Сөлөмјас пөсөдыс,
Гөл-јөзөс шонөдыс шонді!

Те—багатыр:
Көртөдјас орјөдлые,
Пырігө торјөдлые...
Мездлунсө шедөдые багатыр.

1925-во.

И л л а - В а с .

Март-8-өд-лун.

Март 8-d-лун празник став-ужалые-нывбабалөн. Тајө-лунө нывбабајас петкөдлөны асыныс вынсө да сіјөс, мыј став-ужалые-нывбабалөн војө-мунан-туј-ыс өтө. Нывбаба-вын воые-воө содө.

Мувыв-ужалые-нывбаба-празник-лун лөөдісны делегаткајас Клара-Тсеткін-індөм-сертө даңјаын, Копенгаген-карын, 1910-d-воын. Лөөдісны сотсіализмө-пырөм-куча да мужікјаскөд-өткөд-права-перјөм-куча. Нывбабаыд-өд мјан пыр-на вөліны пемыджыкөе мужікјасые. Сыпона јона лөі налы мыреыны өтувтчөмөн.

Сөвет-республикајасын нывбабајас өткөд-праваөбө-нн мужікјаскөд. Нывбаба-празник-лунө најө петкөд-лөны, мыј нывбабалы көкнө-олөм сөтас сөмын сөвет-власт.

Мај-1-лун — Ставмувывса - ужалые - јөзлөн-өтувтчан-лун.

Мукөд-государствојасын рабочеј да крестаннн олөны озырјас-кіпөд-улын. Најө оз-на гөгөрвоны лучкі өтувтчөмлые вынсө озырјаскөд-венчөм-куча. Октабрса-револутсіја петкөдліе, кущөм-ыжыд рабочејјаслөн да крестаналөн выныс, көр најө өтвылые мунөны капиталистјаскөд коасны, көр најөс чүјдөдө ужалые-јөз-вөсна-төждые-партіја—Коммунист-партіја.

Рабочејјас кымын воҗо, сымын јонжыка аҗоны: отвылыс-косаеҗоҗ, отвылыс-паныд-сувттоҗ, капитал-кыс власт бостны он вермы.

Мај-1-лун—ставмуывса-уҗалыс-јаслөн отувја пражык.

Сар-дыреа-војна-дырјі рабочејјасоҗе вузалыс-јас — социал-демократ-јас, бырөдлісны бөр тајө пражыксоҗ. Мај-1-лун-празнујтоҗ кусли. Оні, Коммунист-Интернатионал-тоҗдысөҗ да зыльөм-куза, Мај-1-лун бара кутисны пражычакитны став-муывса-уҗалыс-јөз, петкөдлыны тајө-лунө ассыныс вынсө!

Мед олас, мед јонмас чорыда-суртчөҗ рабочејјаслөн да крестаналөн!

Май-1-за-лунса-гімн.

Ошкамөј Ыжыдлун-Май-Первој-лунөс,
Празниклун ужалые да мездысан-лун!
Ошкамөј Ыжыдлун-Май-Первој-лунөс,
Вөлалые, тулыслые, қоріқлые лун!
Чојјасөј, пасталөј веңчәйтчан-платфө,
Алеј-гөрд-цветјасөн мичмөдөј сад!
Сывтырјөн кутчөсөј вокјаскөд бағјас,—
Колөма шөгөмлөн-бөрдөмлөн кад!
Німкода петалөј празниклы паныд
Пабрікые, заводые, сиктјасые јөз!
Горажык, сылыејас! Вылөжык—плагјас!
Ошкамөј Ыжыдлун-өтүвтчан-лун!
Нем-кежлө төвчисны озырјас-врагјас,
Ошкамөј Ыжыдлун-Май-Первој-лун!

В. Савін.

ВОЖДЪ МУВЫВ-ПРОЛЪЕТАРИАТЛӨН.

Владімір-Ільіч-Ульянов-Ленін.

Владімір Ільіч-Ульянов чужөма 1870-д-вога апрель 23-д-лунө, Сібірск-карын. Батыс сылөн вөлөма крестанін-пі. Зілуннас да велөдчөмнас воөма діректорөз школајас-вылын.

Владімір Ільіч вокјасыскөд велөдчөма војдөр гімназіјаын, сесеа Казаңын універсітетын.

Ульянов-семја - котыр зев-вескыд - оласаөе вөлөмаөе. Бат-мамыс ічөтысаңыс велөдөмаөе ассыныс челадеө овны бура, дорјыны, радејтны коңөр-гөл-јөзөс, ужалыејасөс-да.

Александр III сарствујтгөн вывті-нын јона пон-
дөмаё җескөдны кресҗанаёс да ужалыејасёс. Бастујт-
ны ужалыејаслы абу леҗөмаёс. Буржык, сугежык-јө-
зёс—ужалыејас-дор-сулалыејасёс, турмаё пукёдалө-
маёс, катаргаё ыстөмаёс.

Владімір Іллічлөн воқыс, Александр-Ульянов,
абу вермөма сіјёс терпітны, чөва овны. Сіјё сувтөма
дорјыны нартітөм, топөдөм-гөль-јөзёс да ужалыејасёс,
көсјөма мездыны најёс вірјуејасые — палачјасые,
көсјөма јортјасыскөд віны сарёс.

Сөмын сіјёс, сөлөмеыс коланторсө—сартө віны—
ез вевјав. Сарлөн кывзыеыејасые (шпіонјас) јүөртө-
маёс сы-јылые сарёс. Сарыд Александр-Ульяновёс
щөктіе жагөдны.

Владімір Іллічос јона шогөдөма воксө-виөмыс. Сөмын сiјө абу повѣөма өшлөмыс да виалөмыс, көсјы-еөма аслыс мыјвермөмыс уѣавны мездыны гөл-јөзөс да уѣалысјасөс сарыс да капіталістјасыс, бырөдны му-вылыс нарѣтысјасөс, җескөдысјасөс.

Владімір Іллічос воксө-виөм-бөрын сарскеј-кывзы-сысјас ез еновтны, велөдчиг-чөжыс сы-бөреа кыјөдчисны. На-вөсна, мед-воҗа-вонас-жө Казаҗас велөдчигөн, вөтлісны сiјөс уңиверситетыс (шөщ вөлі велөдчысјасыскөд бунтујтчөма-да), сөсөа ыстисны Кокушкіно грездө Казаҗ-губерҗаас. Мөд-вонас В. І. бара вөзјыеліс уңиверситетад-да, ез-өд боетны, матө ез сiбөдны. Велөдчис гортас. 1891-д-воын экзаменујтчис. 1893-д-воын војдөрсө оліс Самараын, сөсөа муніс Піҗирө. 1894-д-воө котыртис сөні „Централнеј Рабочеј Кружок“.

Тажө каднас гырыс-карса-уѣалысјас гөгөрвоисны-һин ассыныс сiр-курыд-олөмсө, помкасө сылыс. Кутисны котыртчавны гуса-өтувтчөмјас уѣалысјаслөн. Мед-бур, мед-чорыд сөщөм-гуса-өтувтчөмыс вөлі Піҗырын. Һимтисны сiјөс „Гөл-уѣалыс-јөзөс-мездөм-понда вермасны өтувтчөм“. Тајө сојузсө лөөдысјасыс вөліны В. І. Леңин аслас јортјасыскөд.

Сарскеј шпiонјас Владімір Іллічос јортјасыскөд кыјисны да пукеөдісны җурмаө, быдөнөс торјөн-торјөн; сөсөа 1827 воын ыстисны Сiбырө. Сөні Леңиныд оліс Лена-һима-ју-дорын. Сывөсна і пондіс шуыны Леңинөн.

Сыһнејалигас сiјө гiҗис уна-һига. Индаліс, тујдаліс уѣалысјаслы мездысан тујсө, велөдіс код-ногөн регыдҗык мездысны враҗасыс—помещікјасыс да капіталістјасыс.

1900 воӱ Владімір Іллічлы лоі пышҗыны заграңтсаӱ. Сени сїҗӱ ӱтвылые мукӱд роч јортҗаскӱд кутіе леҗны „Бі-кің“ (Искра)-һыма-газет. Сы-пыр најӱ чук-салісны уҗалые-јӱзӱс сувтны вермасны сарскеј-пра-вітелствокӱд.

1905-веса-револутсіја-дырҗі Леңін воіс Россіјаӱ, Піҗірӱ. Сӱмын сїҗӱ оліс сен јӱз-һымӱн, јавмӱдчыны сылы оз вӱлі поз. Револутсіја-кусӱм-бӱрын Леңінлы бӱр лоі пышҗыны заграңтсаӱ.

Револутсіјатӱ-лічкӱм-бӱрын правітелство вывті јона кутіе җескӱдны уҗалые-јӱзӱс да најӱс велӱдые-јасӱс. Сӱмын 1912 воеаң рабочејјас бара јурсӱ ку-тісны лептыны, індалыыс вӱлі бара-жӱ В. І. Леңін.

1915 воын, војна-дырҗі, заграңтсаын чукӱртҗисны сотсіалістҗас мукӱд муҗасыс сӱвет-вылӱ. Сени Леңін лептіс ассыс гӱлӱс сувтны војна-паныд.

Сарӱс-шыбытӱм-бӱрын, 1917 воын, Леңін бӱр воіс Россіјаӱ да пырые-пыр-жӱ кутіе щӱктыны Піҗірса рабочејјаслы лӱсӱдчыны бостны властӱ ас-кіаныс.

Октябр-тӱлысын сїҗӱ-жӱ-вонас уҗалые-јӱз лӱсӱ-дісны сӱвет-власт да пунктисны Леңінӱс јуралысӱ.

Кор сөвет-власт кутіс јонмыны, сөвет-властлы
воча-муныясас көсјісны віны Леңінөс: 1918-д-воын.
мітінг-вылыс-петігөн, лыјісны сылы. Вескаліс кык пула,
Сы-вөсна Леңін бура-дыр вісіс. Бурдөм-мыстыс выв-
ті јона ужаліс да сы-понда бара віеміс. 1924-д-вөса-
-јанвар-21-д-лунө В. І. Леңін кулі.

Сіјө ыжыд-мывкыд-вылө да ужалөм-вылө сівујт-
чөны быдсөн, весіг сылы-паныд-муныясас.

Леңін.

(Казтылантор).

Пөратөг, кадтөг мјанөс коліс,
Ужаліг-костіс кулі Іллыч.
Ембуртөм-јөзлөн јуралыс бырі,
Ужалыс-јөзыс коліны сіз...

Кызі-тај челаф колөны бафтөг,
Томінік-нывјас, ічөтік-пі,
Кызі-тај најө шөгөһны јона,
Сізі і өһі зугласам мі!...

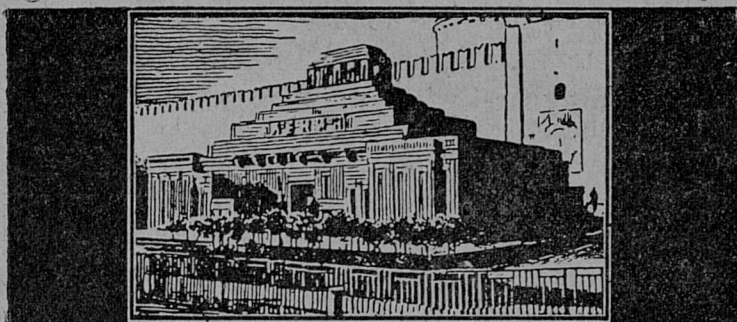
Леңінлөн ымыс мјанлы дона,
Сіјөн і кутам сөлөмын шөг.
Сецөмыд немнас уна оз овлы,
Вөлі да бырі, бөрлаң оз лок...

Му-вылын өтнас кыпөдіс јөзөс,
Індаліс тујјас, велөдіс бур.
Ембуртөм-јөзлы ужаліс немсө,
Ассө ез жаліт, жүгөдіс јур...

Вөлін дај бырін, ыжыд-бур-мортөј!..
Мыла-нө дыржык јөзкөд ен ов?
Тенө ми төдам... Нөкор оз вермы,
донаөј, тенад помасны лов...

Тенсыд ми туйтө нуөдам возө!
Тенад бур-ужыд нөкор оз вош!
Чукөртчам тенад пареја-динө,
Тенад ем вына том-молодож.

Васілеј Јогор.

Мавзолеј.

КЫҢИ ГИЖНЫ ДЪЕЛӨВЕЈ-ГУМАГАЈАС.

Ескөдпас (доверенность).

Ме, Виџин-карувса, Вылгорт-вөлөтса-Көщпон-сик-тыг-крестаңин—Забоев-Петыр-Педөр, ескөда тајө-ес-көдпас-мытчыгылы, Кузіванов-Степан-Иванлы, бостны ас-киас Областувса-Судыг кујим-пызан-вөчөмыг дасвіт (15)-шајт.

Забоев Педөр.

1926-д-васа-октабр-10-д-лун.

Забоевлыг-кырымсө асланым кырымалөмөн да печат-лычкөмөн ескөдам.

**Вылгорт Волисполкомса Председатель
Секретар**

Кырымпас (расписка).

1926-д-васа-октабр-12-д-лунө Коми-Обсудыг ме бості П.-П.-Забоев-ескөдпас-серти дасвіт-шајт-сөм.

Кузіванов Иван.

Ужјас. Гижөј кырымпас школагы-ңига-бостөм-јылыг.

Гижөј ескөдпас јорт-ңим-вылад бостны сылы пошта-вылыг тенад-ңим-вылө-воөм-пөсылка.

Областувса-Адміністрацівней-Отделөн-
-Заведуйтыелы.

Виџин - карувса, Вылгорт-вөлөтса-
-Көщпон-сіктые-граждаңин Шешу-
ков-Вас-Педөрсаң

Шыөдчөм.

Кывсө, тијанлы-пө колө амбар-вөчыејас. Ме верма
бостчыны сїјөс вөчвы, 150-шајтые, тијан-көлуј-вөрөн.

Артмөдчаннуд-кө, гїжөј меным вочакыв Вылгорт-
са-Волісполком-пыр.

1928-d-вөса-мај-15-лун.

П. Шешуков.

Виџин-карувса I-участок-Мілітсіја-
-Началніклы.

Виџин-карувса, Вылгорт-вөлөтса-
-Јакөщ-грездые-граждаңин—Кузїва-
нов-Петыр-Јогорсаң

Норасөм.

Төрыт-рыт ме ветлі Ветовгрездө воча-вок-ордө гө-
өитны. Бөр гортө локтігөн туј-вылын меным паны-
дагисны мїјан сїктса војтыр: Власов, Јепім-Јогор, да
Малтсов, Піла-Вас. Кыкнаныс вөліны зев кодөе. Нїнөм-
шутөг најө ме-вылө уекөдчїсны, пондїсны кучкавны
менө кулакјаснас да бедјасөн. Ез-кө ескө дорјыны
менө Јуркін-Ласеј-Петыр Оплеснїн - Јаков-Іванкөд,
добелкі нөјтїсны. Öнї-на со кі-кокөј нөјтөмеыс пыктөма,
ог вермы уџавны.

Кора тујавны менө-нөјтөмсө да Власовс Малтсов-
ыскөд Народней-судө сетны.

Кузїванов Јогор.

1928-d-вөса-мај-15-d-лун.

Гїжөј та-сертї шыөдчөм лишней-налог-бостөм-јылые.

Гїжөј норасөм Нарсудө.

Лөсөдчөм-артмөдчөм (договор).

1924-д-вога-мај-15-д-лунө, ми, Виџин карувса, Вьлгорт-вөлөтса-Көщпюн-сіктые - гражданин Шешуков-Вас-Педөр—отарсаң, Областувса Административней-жукөдөн-заведуйтыг Забојев—мөдарсаң, лөсөдчим: ме, Забојев, ете Шешуковлы пөдрад Адмоделлы амбар вөчны. Керсө, ншсө, төссө, плакасө да көрттувјас вайны Адмоделлы вөчанинас. Вөчөмые урчитим мынтыны 150-шајт, уҗ-ештөм-бөрас. Амбарсө шуим ештөдны октабр-1-лун-кежлө.

Ме, Шешуков, көсјыса вөчны амбар тајө-лөсөдчөм-серти да план-серти строк-кежлө урчитөм-доные. Вөр-щыкөдөмые да лока-вөчөмые мык ас-вөлө боета. Заклад-пыдди ета ас-сіктса-гражданагы—Петровлые да Ивановлые—пөрука.

Тајө-лөсөдчөм-артмөдчөмсө гижөма кујимөс: Шешуковлы, Административней жукөдө, Нотариуслы-да.

(Кырымјас).

Гижөј та-серти кущөмкө лөсөдчөм.

Горнгижөд (протокол).

Вьлгортса-гырыг-велөдчыгяс-чукөртас-
-вылын.

1927-д-вога-нојабр-15-д-лун.

Волісны: став-велөдчыгясыс да велөдые Чеусов, В. I.

Председательлис А. Кузванов.

Секретарлис М. Кудажов.

Горнітантор,

1. Велөдчан-лунјас-лөсөдөм-јылые.
2. Стенгазет-лезөм-јылые.
3. „Ордым“-журнал-сузөдөм-јылые.

Дорвив- -лыг	К ы в з і с н ы :	Ш у і с н ы :
1	<p>Өткымын велөдчые- јас шуоны, быд-лун велөдчыны-пө огөј еш- төј. Колө лөсөдны ве- лөдчөмсө лун-космө- сөн.</p>	<p>Велөдчыны: Воторникјасө, 5 чассаң 8-часөз. Чеквергјасө, сизі-жө. Вөскресеньнајасө, 12 чассан 4-өз.</p>
2	<p>Стенгазет-лезөм-јы- лые.</p>	<p>Лөсөдны „Выл-олөм“ німа стенгазет. Бөр- јыны редколлегіјаө: М. Јуркінаөс, А. Чеу- соваөс, Г. Киселовөс- да.</p>
3	<p>„Ордым“-журнал- -јылые.</p>	<p>Сузөдны школаө ве- лөдчыејаслы „Ордым“- -журнал. Донсө мынты- ны став-велөдчыелы течөмөн, 5-урөн мор- тые.</p>

Председатель

Секретар

Кызі сузӧдны газет.

ОТРЕЗНОЙ КУПОН

ПЕРЕВОД

на 1 р 50к.

Отправитель: Табов Павел Микужович

Адрес отправителя: Висер-6. Кулӧмдин уф. Луь-уф.

ПЕРЕВОД по ПОЧТЕ

на 1 р 50к.

(Повторить сумму руб. прописью, а коп. цифрами)

(по получении отдачи)

Сыктывдин-карӧ

КУДА

Сыктывдин-карӧ

Почтовый отдел, куда, где высылается почта в губ. или округе.

Уезд или район, волость, село или деревня, уезд, ж.д. дома и квартиры.

Вадорьев-уф. 4-д-А-кв

КОМУ

Колл-Викт-газет-редакция.

СЛУЖЕБНЫЕ ОТМЕТКИ

№

(по расстр. ф. 75 Д)

Подпись приемщика

Наказан по маркам, посылкам и сообщением по адресу.

Почтовый отдел

Письм. сообщ. на обороте

Курсовые сообщения

Почтовый отдел

СЛУЖЕБНЫЕ ОТМЕТКИ

о досылке, возвращении и выполнении работы посылки

РАСПИСКА ПОЛУЧАТЕЛЯ.

Указанную на обороте сумму

получил „ „ „ 192 „ г.

Подпись

Почтовый отдел

Почтовый отдел

Для письменного сообщения:

Куда выслать
на меня Колл-Викт-газет
то во имя со-кучица
адрес-верты
Висер-6.
Кулӧмдин уф.
Луь-уф.
Табов
Павел
Микужович.
1928-80-1/5-д-а

Кызі гіжны адресјас.

Москва „34“

Марка-
индас

Арбат. Денежний пер.
д. 16, кв. 6.

Сажину
Павлу Борисовичу.

Нобдинса-пошта от.

Марка
индас

Кулөлдін-у:
Сылапјан-у.

Айткіна
Анна Павловна.

А Н К Е Т А.

Гырыҗасёс-велёдан-школаын велёдчыелён.

1. Нём-ов . . . . .
2. Кымын-арёс . . . . .
3. Семја: гётыра, гётыртём, ныв, верёссајын; ем-
-кё челаф, кымын . . . . .
4. Кущём школаын велёдчылін, кымын-во . . . . .
5. Мыј ужалан . . . . .
6. Лыддылан-он җагајас, гаҗетјас . . . . .
7. Он-кё ачыл куҗ лыддыныс, радејтан-он јөз-
лыс-лыддыём кывзыны . . . . .
8. Парҗаын-абу . . . . .
9. Кущёмкё-служба-вылө бөрјылісны-ез тенё . . . . .
10. Кущём адрес тенад (сікт, карув, област) . . . . .

Кырым:

. . . -d-вога . . . . -d-лун

ТӨДТОМ-КЫВJАС.

А

Агас — піна.
Атёё — пасібо.
Артмөдөм — лөсөдөм.

Б

Бобёһаһ — гөрдјур.
Буржуазнеј — озырјас-
лөн лөсөдөм.
Бөрјөм-морт-депутат.

В

Венёөм — спорітөм.
Вот — налог.
Вөјтыр — јөз.
Вөјпны — дівітны.
Вежон — һедел.

д

дорые — куһеч.
дорјые — мездые.

д

дөд — пөль.
дівітөм — вөјпөм.
дөревһа — еікт, грезд.

К

Кырымпас — рөспіска.
Кусөдны — дугөдны.

Е

Ембур — імушество.
Еновтны — колны, шы-
бытны.
Есканпас — доверен-
ноғ.
Ескөданпас — удосто-
верөһје.
Ескыны — верітны.

З

Збыль — збылтор.
Збој — повтөм.
Зіль — уҗач, абу дыш.

Җ
Җоңвиҗалун — здоровје.

І
Індөм — інструктсіја.

Ј
Јаг — вөр.
Јала — јежыд һищ.
Јукмөс — өшмөс.
Јүкөд — отдел.
Јуөр — повестка.
Јуралыс — председател.

Л
Лөөдчөм-артмөдчөм
— договор.
Лотајтны — воштыны,
віңны кытчо-сурө.

М
Мөвпавны — думажтны.
Мусерпас — карта.

Н
Німпас — список.

О
Овмөс — көзәјство.

Ө
Өд — жар.
Өшібітчыны — торк-
гыны.

П
Пазөдны — жүгөдны.
Панысүвтны — воча
сүвтны.
Пагасны — кышасны.

С
Сажең — сыв.
Скөт — кывтөм-пемөс.

С
Сојыс — једок.
Сорһігікөд — прото-
кол.

Т
Тасті — бекар.

Ш
Шыөдчөм — заявляеңне.

Щ
Щөктөм — приказ.

Ј У Р И Н Д А Л Ы Г.

1. Віз-му-ужалом.

	Лістбок.
Југдө-һин вокөј	3
Лөсөдам выль-олөм	4
Кыгчө мі мунам	5
Посні-котыра-ас-сорһа-јөзөс-мездөм	—
Мыј сөтис мијанлы Октабрса-револутсіја.	7
Мыјла колө велөдчөм	8
Комі-крестаналы	9
Јона-ө мі, коміјас, пемыдөе	11
Јурбітөм да ва-пыр-візөдөм	12
Кызі бырөдһны пемыдлун	13
Велөдчөм-морт.	14
Кымын-школа Комі-областын.	15
Карса да сиктса-олыс-лыд ССРС-ын	—
Шоньд-көзүд-серге һаһ-көза	16
даһјаса-крестана уна-һаһаөе	17
Кызі даһјаһын дөзөритөһны мүсө	18
Кызі даһјаһын сөт везөһны	19
Нөдкыв	20
Кызі бурмөдһны көјдыс	21
Көјдыс-һылыс	—
Кызі артмөһны зер, лым, пуж.	23
Кымөр-вөтлөм	—
Мыј сөјө-јуө быдмөг.	25
Мүсін	27
Кажла везөдла аслам му-вылө.	28
Мыјөн бурмөдһны му.	30
Көза-вежлалөм-һылыс	32

	Лис.
Мыјла колö унавежаён мутö ужавны	34
Унавежаён-ужалöм	35
Кујимвежаён али унавежаён-ужалöм буржык	36
Колö вöдитны уна картофел	37
Муртасан-ужјас	38
Мыј мијан ем ковтöм-торјас	—
Му-виқ-јуклöм-јылые горны.	39
Чукла-бедсаң—тракторöз	41
Кöзан-машина	42
Вундан-машина.	43
Тöлдчан-машина	45
Мукöд-пöлöс-машинајас	46
Сöкыд-ужсö мед ужалас көрт-машина.	47
Öтувтчöмөн-виқ-му-гөгөр-уж-нуöдöм	49
Кущöм-öтувтчöмјас овлöны	50
Машинаён быд-пöлöс-уж ödjö codö.	51
Выл-виқ-му-вöчöм	—
Кызі сöвет-власт отсалö бурмöдны му-ужалöм.	53
Унаö мијан скöт	54
Кущöм вöv колö мијан-крестанінлы	55
Кызі бурмöдны вöv-рöд	56
Кущöм-мöс-рöд виқöны Сöвет-Сојузын.	—
Кызі бурмöдны мöс-рöд	59
Кывтöм-пемöсјасöс-döчöритöм-јылые	—
Jöv-вузалан-артель	61
Выставка-јылые	62
Виқ-му-ужалан-кöлуј нöбавны öтувтчöм	64
Машинней-товаришчество	65
Потребительскеј-кооператсіја	—
Кущöм-ногөн нöшта чинтыны дон вузöсјас-вылö	67
Прöцент	69
Государственней да местней-бјуджет	70
Kodі көзәјін местней-бјуджетын.	—
Кые течөй сöмыс местней-бјуджетö.	71
Мыј-вылö виқöны крестаналые-перјöм-вогјас	72
Пабрик-заводса-уж да му-виқ-ужалöм	73
„Л“ да „В“ гижöм-јылые	74

II. ПРОМЫШЛЕННОСТЪ ССРС.

Па брiк-заводса-уж.

	Лiс.
Кымын трактор мiян ем	75
Көнi вöчöны му-ужалан-машинајас	76
Кызi вöчöны көрт	—
Дорыејас	77
Изшом	78
Изшом-перјом	79
Трунда	80
Нерп	81
Мыјые артмöны новланторјас	84
Мыј мi адзылим сiтеч-кыан-пабрикаын	—
Бур абу ва-руөн-ужалан-машина	85

Мыјла колö электропикатсија.

Електричество	86
Електричество вынажык ва-руые	87
Куцöм-ужјас вермö вöчны електричество	88
Электропикатсија	—
Гым-чард	90
Телеграф	—
Телефон	91
Radio	—

Стрöитамö выль-пабрiк-заводјас.

Колöны выль-пабрiк-заводјас	93
Кытые боетны сöм	94
Мыј шулис В. I. Леңин рабочејјас да крестана- -јылые	—
Мыј вöчö сöвет-власт рабочејјасöс крестана- көд-суртöм-куза	96
Авиаким	97
Гидроплан Сыктывдiн-карын	98
12-минут Сыктывдiн-кар-гөгöрын	—
Möда-мөдлы-отсазан-комiтетјас	101

III. СӨВЕТ-ВЛАСТ.

Сөветса-законјас, сөветса-суд-да.	
Законјас виқ-му-јылые	102
Вөр-јылые	103
Виқој вөрто сотчөмые	104
Народней суд	106
Подувсаң јурвылөз	107
Важөн	108
Өнi	109
Выл-закон гөтрасөм да семја-јылые	—
Сөвет-власт төждыө ужалыејас зонь- виқа-понда.	
Кызі сөвет-власт отсалө јөзлы вiсөмјаскөд венгыны	
Чакотка	110
Локвiсөм	—
Кызі вiсөдө локвiсөм	113
Кызі вiдчыены вужана-вiсөмјасые	114
Кызі колө овны, мед зоньвиқон лоны	115
Сојөм-јылые	116
Сөвет-власт местней да шөр-органјас.	
Сiктса-сөвет	117
Вөлөстувса-сјезд	119
Мыј вөчө Вөлөстувса-iсполком	—
Вөлөстув-јөрөс	120
Карувса-сјезд да Карувса-iсполком	121
Областувса-сјезд да iсполком	—
Кызі буржыка лөөдны уж сөветјасын	122
Ставрочмуывса-сјезд	—
ССРС	123
Сөвет-Сојузын-олыејас.	
Олые-сукта ССРС	127
Тујјас	130

	Лис.
Көрттујас-јылыг	131
Гырыг-јујас ССРС	132
Коді кызі мунө	133
Кіргіскеј етеп	134
Трунда	135
Комі-му	137
Мыјөн озыр Комі-му	—
Мыјөн олө комі-војтыр	—
Кызі ловдөдны овмөс Комі-муын	139
Комі област-востан-лун	140
Комі-Автономіја	—
Комі-кыв	141

IV. ССРС — КЫПӨД СТАВМУВЫВСА - УЖА- ЛЫГЈАСЛӨН.

ССРС, капиталіст-странајас-да.

ССРС капиталістјас-кыщ-пыщкын	142
Германіја	144
Прантеіја	146
Англіја	148
Амеріка	149
Мукөд-государствојаскөд-вузасөм	151
Буржуазнеј-государствојас да Асыввывса јөз	152

Гөрд-арміја — государство-вічыгө.

Мыјла колө міјанлы Гөрд-арміја	153
Мыјвылө велөдөны Гөрд-арміяын	155
Чапајев—гөрд-багатыр	156
Шапкатө пөртчалөј	157

Мувыв-ужалыгјас — вокјас.

Кызі міјан-вылө вічөдөны мукөд-государствоса -рабочејјас, крестанаыс-да	158
Выл-олөм-вөчыгөс	159

	Ліс.
Інтернаціонал	160
III Інтернаціонал	—
Інтернаціонал	—
Комінтерн	161
ВЛКСМ	162
Міжан-празьнік	163

Му вив-ужалысеяслөн револуціоннеј-
-празьнікјас.

Паріжса-Коммуна	164
Револуціја	165
Март-8-өд-лун	166
Май-1-лун	—
Май-1-зза-лунса-гімн	168

Вожд му вив-пролетаріатлөн.

Владімір-Ільч-Леңін	168
Леңін	172
Кызі гіжны делөвеј-гумагајас	174
Төдтөм-кывјас	181
Метріческеј-муртасјас	183

Инд. № 5112

МЕТРИЧЕСКЕЈ-МУРТАСЈАС.

Веситчан-муртасјас.

Тонна (т) = 1000 кг.
Тсентнер (тс) = 100 кг.
Кілограмм (кг) = 1000 г.
Грамм (гр) = 0,001 кг.
Деціграмм (дг) = 0,1 г.
Сантїграмм (сг) = 0,01 г.
Мілліграмм (мг) = 0,001 г.

Љорыш-муртасјас.

Гектолітр (гљ) = 100 л.
Декалітр (дкљ) = 10 л.
Лїтр—(л)
Децїлітр (дљ) = 0,1 л.
Сантїлітр (сл) = 0,01 л.
Міллілітр (мл) = 0,001 л.

Куѣта-муртасјас.

Кілометр (км) = 1000 м.
Метр — (м)
Децїметр (дм) = 0,1
Сантїметр (см) = 0,01 м.
Мілліметр (мм) = 0,001 м.

Плѡшцад-муртасјас.

Гектар (га) = 100 ар.
Ар (а) = 100 кв. м.
Квадратнеј-метр = 0,01 ар.

дон-мынтытög

39073

Бесплатно

	Комп-3
31-1493	

НА ЗЫРЯНСКОМ НАРЕЧИИ ЯЗ. КОПИ

И. В. ЖЕРЕБЦОВ. „К НОВОЙ ЖИЗНИ“
Книга для чтения в школах малограмотных

ЦЕНТРАЛЬНОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО НАРОДОВ СССР
МОСКВА, ЦЕНТР, НИКОЛЬСКАЯ, 10